

SAJÓÖRÖS
INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA
MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT

2015

Készítette:

MINUSPLUS Építész Kft.

Alexa Zsolt

Rabb Donát

Schreck Ákos

Tarr Ivett

Csiha András

Megrendelő:

Sajóörös Község Önkormányzata
3586 Sajóörös, Jókai út 2.

2015

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalomjegyzék.....	3
1. HELYZETFELTÁRO MUNKARÉS.....	6
1.1. Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok	7
1.2. A területfejlesztési dokumentumokkal (Országos Területfejlesztési Konceptióval és a területileg releváns megyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal) való összefüggések vizsgálata	9
1.2.1. ÚJ MAGYARORSZÁG FEJLESZTÉSI TERV – SZÉCHENYI 2020	9
1.2.2. NEMZETI FEJLESZTÉS, OTK 2030 - Borsod-Abaúj-Zemplén megye	9
1.2.3. BAZ MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ	10
1.2.4. TISZAÚJVÁROS INTEGRÁLT FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA – MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT	14
1.2.5. TISZAÚJVÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA.....	15
1.7. A település társadalma	16
1.7.1. Demográfia, népesesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség.....	17
1.7.2. Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok.....	22
1.7.3. Települési identitást erősítő tényezők (történeti és kulturális adottságok, társadalmi élet, szokások, hagyományok, nemzetiségi kötődés, civil szerveződések, vallási közösségek stb.)	22
1.8. A település humán infrastruktúrája	25
1.8.1. Humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy stb.)	25
1.8.2. Esélyegyenlőség biztosítása	26
1.9. A település gazdasága	28
1.9.1. A település gazdasági súlya, szerepköre	28
1.9.2. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői	31
1.9.2.2 Turizmus	32
1.9.3. A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése	32
1.9.4. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége, K+F stb.)	34
1.9.4.1 Elérhetőség	34
1.9.4.2 Munkaerő képzettsége	34
1.9.5. Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)	35
1.10. Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere	37
1.10.1. Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program	37
1.10.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere	37
1.10.4. Foglalkoztatáspolitikai	37
1.10.5. Lakás- és helyiséggazdálkodás	37
1.10.6. Intézményfenntartás	38
1.10.7. Energiagazdálkodás	38
1.11. Településüzemeltetési szolgáltatások	39
1.12. A táji és természeti adottságok vizsgálata	41
1.12.1. Természeti adottságok	41
1.12.2. Tájhasználat, tájszerkezet.....	43
1.12.2.1. tájtörténeti vizsgálat.....	44
1.12.2.2. tájhasználat értékelése	44
1.12.3. Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek	44
1.12.3.1. tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek	44
1.12.3.2. nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék	44
1.12.3.3. ökológiai hálózat.....	44
1.12.4. Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése	45
1.13. Zöldfelületi rendszer vizsgálata	47
1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei.....	48
1.13.1.1. szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek.....	48

1.13.1.2. zöldfelületi ellátottság értékelése	48
1.13.2. A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái	48
1.14. Az épített környezet vizsgálata	49
1.14.1. Területfelhasználás vizsgálata	49
1.14.1.1. a település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata	49
1.14.1.2. az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok	52
1.14.1.3. beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek	53
1.14.1.4. funkció vizsgálat (intézményi ellátottság, funkcionális és ellátási kapcsolatos)	53
1.14.1.5. alulhasznosított barnamezős területek	54
1.14.1.6. konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület	54
1.14.2. A telekstruktúra vizsgálata	54
1.14.2.1. telekmorfológia és telekméret vizsgálat	54
1.14.2.2. tulajdonjogi vizsgálat	56
1.14.3. Önkormányzati tulajdon kataszter	56
1.14.4. Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése	56
1.14.5. Az építmények vizsgálata	57
1.14.5.1. funkció, kapacitás	57
1.14.5.2. beépítési jellemzők (beépítési mód, beépítési mérték, sűrűség)	58
1.14.5.3. magasság, szintszám, tetőidom	59
1.14.6. Az épített környezet értékei	59
1.14.6.1. településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag	59
1.14.6.2. régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület	61
1.14.6.3. védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők	65
1.14.6.4. világörökségi és világörökségi várományos terület	65
1.14.6.5. műemlék, műemlékegyüttes	65
1.14.6.6. műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely	65
1.14.6.8. nemzeti emlékhely	66
1.14.6.9. helyi védelem	66
1.15. Közlekedés	68
1.15.1. Hálózatok és hálózati kapcsolatok	68
1.15.2. Közúti közlekedés	70
1.15.3. Községi közlekedés	71
1.15.3.1. közúti	71
1.15.3.2. kötöttpályás	71
1.15.4. Kerékpáros és gyalogos közlekedés	71
1.15.5. Parkolás	71
1.16. Közművesítés	72
1.16.1. Víziközművek	72
1.16.1.1. vízgazdálkodás és vízellátás (ivó-, ipari-, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítás)	72
1.16.1.2. szennyvízelvezetés	73
1.16.1.3. csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés	74
1.16.2. Energia	74
1.16.2.1. energiagazdálkodás és energiaellátás (villamos energia, közvilágítás, gázellátás, távhőellátás és más ellátórendszerek)	74
1.16.2.2. megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei	76
1.16.2.3. az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése	76
1.16.3. Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények)	76
1.17. Környezetvédelem (és településüzemeltetés)	78
1.17.1. talaj	80
1.17.2. felszíni és a felszín alatti vizek	80
1.17.3. levegőtisztaság és védelme	81
1.17.4. zaj- és rezgésterhelés	82
1.17.5. sugárzás védelem	82
1.17.6. hulladékkezelés	83

1.17.7. vizuális környezetterhelés	84
1.17.8. árvízvédelem.....	84
1.18. Katasztrófavédelem (területfelhasználást, beépítést, befolyásoló vagy korlátozó tényezők)	85
1.18.1. építésföldtani korlátok.....	85
1.18.1.1. alábányászott területek, barlangok és pincék területei.....	85
1.18.1.2. csúszás-, süllyedésveszélyes területek.....	85
1.18.1.3. földrengés veszélyeztetett területei	85
1.18.2. vízrajzi veszélyeztetettség	85
1.18.2.1. árvízveszélyes területek.....	85
1.18.2.2. belvízveszélyes területek	85
1.18.2.3. mély fekvésű területek	85
1.18.2.4. árvíz és belvízvédelem	85
1.18.3.1. kedvezőtlen morfológiai adottságok (pl. lejtés, falszakadás)	86
1.18.3.2. mélységi, magassági korlátozások	86
1.18.3.3. tevékenységből adódó korlátozások	86
1.19. Ásványi nyersanyag lelőhely	86
2. HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ.....	87
2.1. A vizsgált tényezők elemzése, egymásra hatásuk összevetése. A vizsgálatok alapján a tényleges állapotok elemzése, egymásra hatásuk összevetése, folyamataik elemzése	88
Településhálózati összefüggések, térségi kapcsolatok	88
Társadalmi folyamatok	88
Gazdasági folyamatok.....	88
Települési közszolgáltatások.....	89
településszerkezet	89
Környezet.....	89
3. HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ.....	90
3.1. A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis	91
3.1.1. A folyamatok értékelése	91
3.1.2. A település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése	91
3.2. Problématérkép/értéktérkép	95
ÁBRÁK JEGYZÉKE	103
TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	104
TÉRKÉPEK JEGYZÉKE	105
FORRÁSOK JEGYZÉKE.....	106

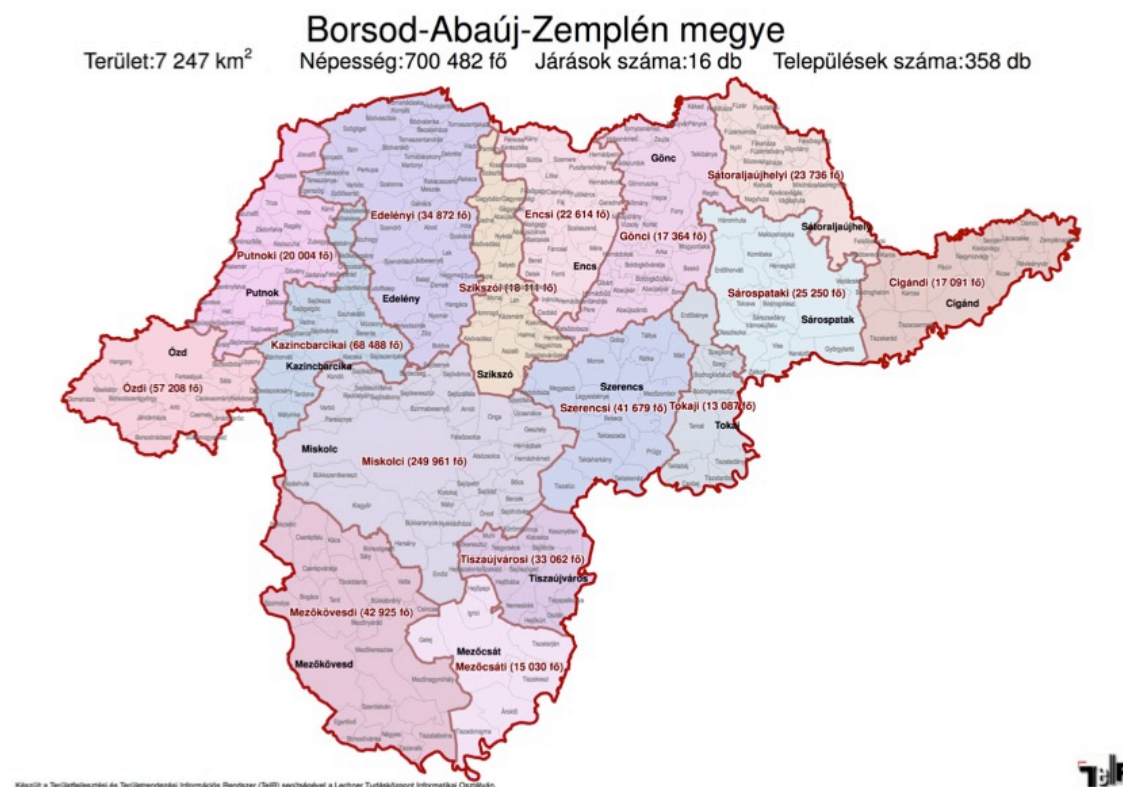
1. HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ

1.1. TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, A TELEPÜLÉS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK

Észak- magyarországi Régió:

Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Heves megye, Nógrád megye

Borsod-Abaúj-Zemplén megye:

térkép 1: Borsod-Abaúj-Zemplén megye
forrás TeIR

Tiszaújvárosi járás:

Girincs, Hejőbába, Hejőkeresztúr, Hejőkürt, Hejőpapi, Hejőszalonta, Kesznyéten, Kiscsecs, Nagycsecs, Nemesbikk, Oszlár, Sajóörös, Sajószöged, Szakáld, Tiszapalkonya

Szomszédos települések:

Tiszaújváros (város), Kesznyéten, Kiscsecs, Girincs Sajószöged, (községek)

Közei városok:

Tiszaújváros (4,3 km), Polgár (11,6 km), Nyékládháza (14,1 km), Emőd (15,5 km), Mezőcsát (17 km)

A település az M3 – M30 autópályáról, mely a nyugat-keleti irányú európai tengely irányában halad, jól megközelíthető. A keleti országrész két meghatározó fejlesztési pólusa, Miskolc és Debrecen között összeköttetést teremtő 35-ös számú főútvonal pedig áthalad a településen.

A település Sajóörösi Közös Önkormányzati Hivatalt működtet Muhival és Nagycéccsel.

térkép 2: Sajóörs műholdas térképe
forrás: Google + saját szerkesztés

1.2. A TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL (ORSZÁGOS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓVAL ÉS A TERÜLETILEG RELEVÁNS MEGYEI, VALAMINT TÉRSÉGI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓKKAL ÉS PROGRAMOKKAL) VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

1.2.1. ÚJ MAGYARORSZÁG FEJLESZTÉSI TERV – SZÉCHENYI 2020

Észak-Magyarország céljai:

Az észak-magyarországi régióban kiemelt célok az ipar és a szolgáltatások területén:

- a gazdasági teljesítőképesség növelése a régió húzóágazatainak – a mechatronika, a vegyipar, a környezetvédelmi ipar, a megújuló energiaforrásokra épülő energiaipar – fejlesztésével;
- regionális tudásközpont, valamint integrált beszállítói és logisztikai hálózati rendszer kialakítása,
- a vállalkozásokat segítő üzleti szolgáltatások fejlesztése.

Specifikus célok:

A gazdaság helyi erőforrásokat, együttműködések kihasználó versenyképességének javítása

A turizmus jövedelemtermelő képességének javítása

A társadalmi kohézió erősítése és vonzó gazdasági-, lakókörnyezet kialakítása

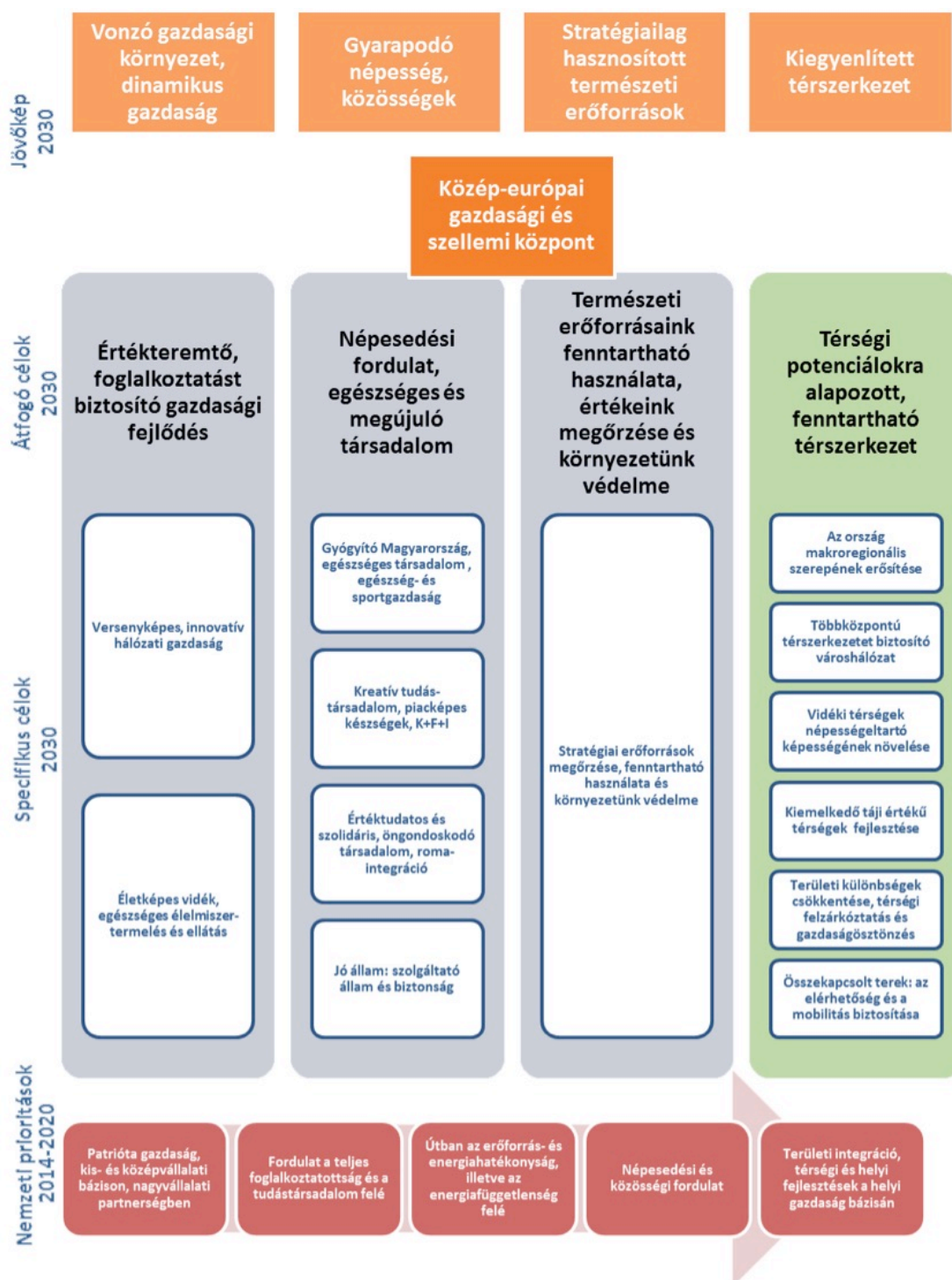
Az operatív program prioritásai:

1. Versenyképes helyi gazdaság megteremtése
2. A Turisztikai potenciál erősítése
3. Településfejlesztés
4. Humán közösségi infrastruktúra fejlesztése
5. Térségi közlekedés fejlesztése

1.2.2. NEMZETI FEJLESZTÉS, OTK 2030 - BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE

Fejlesztési irányok:

- A minőségi munkaerő foglalkoztatásának növelése érdekében a gazdasági potenciál bővítése, magas hozzáadott értékű termelő tevékenységek letelepítése. Az információs technológia fejlesztése. Speciális gazdasági övezetek kialakítása.
- A foglalkoztatás növelése, a meglévő kkv-k megerősítésével, új vállalkozások indításának és letelepedésének ösztönzése.
- A képzetlen munkaerő foglalkoztatása korszerű, környezetbarát bányászati, energetikai technológiákkal, amelyek illeszkednek a fenntartható erőforrásgazdálkodáshoz.
- A halmozottan hátrányos helyzetűek felzárkóztatása, mobilitásának elősegítése.
- A lakosság egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek és az esélyegyenlőség megteremtésének fejlesztése.
- Turisztikai fejlesztés (világörökség, bor-, kulturális-, gyógy- és termálturizmus).
- Integrált zöldség- és gyümölcsstermesztési rendszerek kialakítása energia- és hulladékhasznosítással.
- A megújuló energiaforrások hasznosítása a decentralizált energiatermelő, tároló, elosztó és integráló rendszerek létrehozásával.
- A karsztvízkészlet, mint fontos ivóvízforrás védelme a környezetminőség javításával.
- Az egészségügy/népegészségügy releváns elemeinek komplex fejlesztése.
- Integrált állattartási rendszerek kialakítása.
- Szlovák-magyar gazdasági együttműködés és az infrastruktúra fejlesztése.

ábra 1: összefoglaló ábra
forrás: Nemzeti Fejlesztés 2030 - OTK

1.2.3. BAZ MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

Az Európa 2020 növekedési stratégia 11 tematikus célkitűzést fogalmazott meg, melyek a 2014-2020-as periódus programozásának sarokköveiként szolgálnak. Ezek felsorolásszerűen a következők:

1. A kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése;
2. Az IKT-hoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása;
3. KKV-k versenyképességének fokozása;
4. Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása minden ágazatban;

5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatok megelőzésének és kezelésének elősegítése;
6. Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítése;
7. A fenntartható közlekedés elősegítése és a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrák előtti akadályok elhárítása;
8. A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése;
9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem;
10. Beruházás az oktatásba, készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba;

Az alábbi táblázat mutatja a megyei és a nemzeti szintű átfogó fejlesztési célok összhangját:

Borsod-Abaúj-Zemplén megye átfogó céljai	OFTK átfogó céljai
1. Foglalkoztatás bővítése	1. Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés
2. A gazdaság teljesítőképességének javítása	2. Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom
3. A társadalom alkalmazkodó képességének javítása	
4. Természeti és kulturális erőforrások hatékonyabb, fenntartható hasznosítása	3. Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme
5. Térségi együttműködések ösztönzése	4. Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet

Az alábbi táblázat bemutatja a megyei és a nemzeti szintű stratégiai célok kapcsolatát:

Borsod-Abaúj-Zemplén megye stratégiai céljai	OFTK stratégiai céljai
1. Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése	1. Gazdasági növekedés, versenyképes, exportorientált, innovatív gazdaság
Technológiai park, high-tech zóna létrehozása	
Térség-, illetve ágazat-specifikus fejlesztések	8. Az ország makro-regionális gazdasági és térszerkezeti csomópont
Logisztikai bázis fejlesztése	9. Többközpontú növekedésünk motorjai: városok és gazdasági térségek
Gazdaságfejlesztés finanszírozási rendszerének megújítása	
Gazdaságfejlesztést ösztönző intézményrendszer kialakítása	11. Egységes és integrálódó társadalom és gazdaság és egyenlő létfeltételek az ország egész területén
Vidéki térségek fejlesztése	

2. A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodóképességének javítása

Gazdaság igényeire, piaci kihívásokra rugalmasan reagáló képzési, szakképzési rendszer működtetése

Leszakadó csoportok felzárkóztatása

Egészségi állapot javítást szolgáló programok és intézményrendszeri fejlesztések

Szociális ellátási kapacitás bővítése és újszerű megoldások alkalmazása

4. Kreatív tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás, K+F+I

5. Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom, romaintegráció

11. Egységes és integrálódó társadalom és gazdaság és egyenlő létfeltételek az ország egész területén

3. A munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása

9. Többközpontú növekedésünk motorjai: városok és gazdasági térségek

12. Elérhetőség és mobilitás megújuló rendszere

5. Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása

Természeti és kulturális örökségértékek turisztikai célú fenntartható hasznosítása

Zöldség- és gyümölcsstermesztés, állattenyésztés, valamint a helyi, tájjellegű élelmiszeripari termékek kisipari előállítás

Felszín alatt található nyersanyagok energetikai célú hasznosítása

2. Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom (egészség- és sportgazdaság)

3. Élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás

7. Nemzeti stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, és környezetünk védelme

10. Vidéki térségek értékalapú felemelése

6. Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése

7. Nemzeti stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme

7. Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása

7. Nemzeti stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme

A megyei területfejlesztési koncepció céljainak, tartalmának összefoglaló ismertetése

A megye 2030-as jövőképe összefoglalva a következő: „Lakónépesség csökkenés megáll, a gazdaságilag aktív lakosság növekszik, bővül a foglalkoztatottság szintje, a tradicionális iparágak (vegyipar, gépgyártás, energiaipar) fejlődnek, sikertényezők a k+f együttműködések, jó elérhetőség, jól képzett és hatékonyan dolgozó munkaerő, növekvő feldolgozóipar, a megye természeti erőforrásainak magasabb szintű fenntartható hasznosítása, a megújuló energiaforrás bővül, foglalkoztatási körzetek alakulnak és együttműködnek, roma lakosság felzárkóztatása, a megye vonzó befektetési helyszín lesz, elsődlegesen a feldolgozóipar számára, vonzó természeti és kulturális értékek látogatottsága nő, társadalom megújul, környezeti minőség javul, és fejlődik a gazdaság a települések szolgáltatásai növekedésével párhuzamosan, rendezetté és vonzóvá válik a településkép. Ezen tényezők és a szakszerű marketingtevékenységek eredményeként Borsod-Abaúj-Zemplén megye elmaradottságát és a nehézipari-bányászati örökség kedvezőtlen hatásait magán viselő képét egy dinamikus fejlődő, jövőorientált ipari térség képe foglalja el a köztudatban.”

Külön mottóban nem került megfogalmazásra a megye jövőképe. A jövőkép öt, 2030-ra megfogalmazott átfogó cél elérésével valósítható meg, ezek a következők:

„Foglalkoztatás bővítése” - A munkanélküliségi ráta a megyében 13% alatt legyen 2020-ra;

„A gazdaság teljesítőképességének javítása” – Az egy főre jutó bruttó hozzáadott érték 2020-ra legalább az országos átlag 75%-át érje el. A cél, hogy az egy főre jutó SZJA alapnak a megye és az ország közötti különbsége megszűnjön 2020-ra.

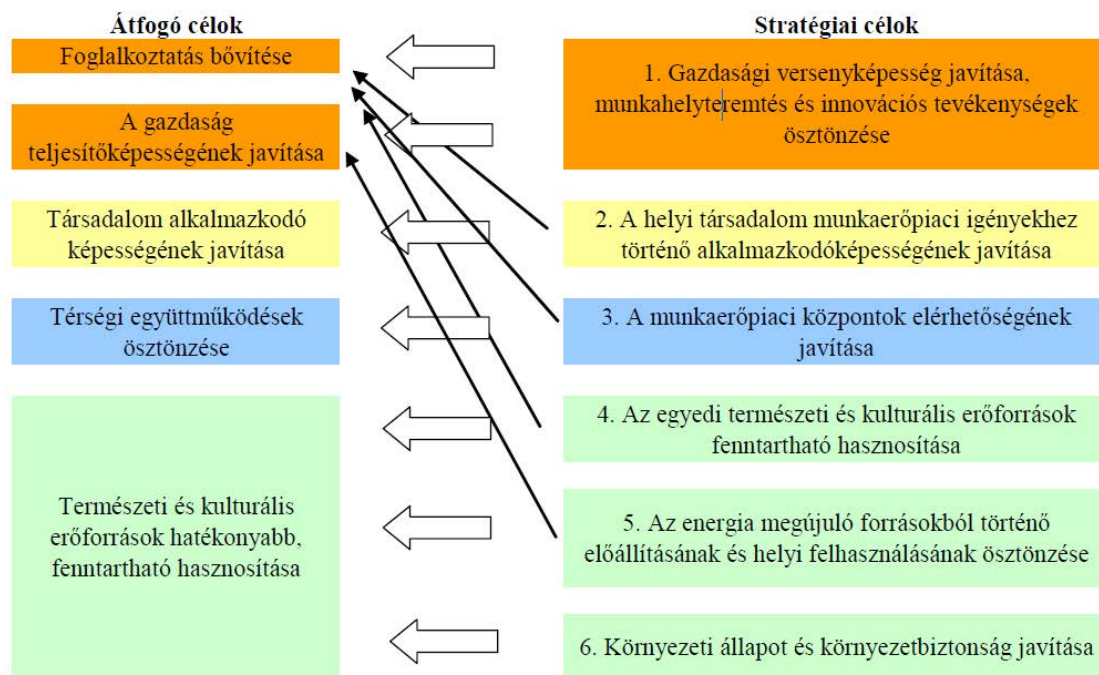
„Társadalom alkalmazkodó képességének javítása” – az ezer foglalkoztatottra vetített szociális segélyezettek számának megfelelése az országos átlaghoz viszonyítva. Csökkenjen a szegénységben és társadalmi kirekesztődésben élők aránya, különös tekintettel a roma népességre.

„Természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása” - fenntartható és integrált módon kerüljenek megőrzésre, védelemre és hasznosításra a gazdag természeti és épített környezet, valamint a kulturális örökség Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területfejlesztési Koncepció Környezeti értékelése elemei és gyűjteményei, kiemelten az energiatermelés, a turizmus, valamint a

mezőgazdaság és élelmiszeripar területén, továbbá valósuljon meg a vidéki térségek ökológiai-társadalmi-gazdasági funkciójának fenntartása

„Térségi együttműködések ösztönzése” - a gazdasági fejlődés és a társadalmi megújulás a térségközpontokon kívül elérje a kisebb, a főbb közlekedési tengelyektől távolabbi perifériákat, illetve az egyes közszolgáltatások ellátásában erősödjön a területi szereplők és szervezetek közti együttműködés

A 2030-ra meghatározott célállapot hat darab, 2020-ig teljesítendő stratégiai cél megvalósításán keresztül érhető el. A stratégiai célok mind földrajzi helyszínektől függetlenül teljesítendő célként kerültek meghatározásra. A stratégiai célokhoz nem rendeltek prioritásokat. A megyei Területfejlesztési Koncepció stratégiai célrendszere a következő:

ábra 2: stratégiai célrendszer

forrás: BAZ megye Területfejlesztési Koncepció – területi hatásvizsgálat

Illeszkedés a Megyei Területrendezési Terv céljaival

A területrendezési terv elsődlegesen a területfelhasználási igények nagytávlatú koordinálását, az igények kielégítési lehetőségeinek kompromisszumos megoldásait célozza meg, úgymint:

- I. a társadalmi, gazdasági és környezeti céloknak megfelelő térbeli szerkezet kialakítása,
- II. a városok - községek, fejlett - elmaradott térségek közötti különbségek mérséklése,
- III. a megyei térszerkezet és településrendszer harmonikus fejlődésének elősegítése,
- IV. a térségi területfelhasználás rendjének meghatározása,
- V. a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjének kialakítása,
- VI. a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzése, valamint
- VII. a természeti erőforrások védelme.

A megyei területrendezési terv fent felsorolt nagytávú céljaival összhangban készült el a megyei területfejlesztési koncepció. Ezekkel a célokkal egyértelmű kapcsolatban vannak a koncepció átfogó céljai és stratégiai céljai.

Illeszkedés a Nemzeti Környezetvédelmi Programmal

Az új Nemzeti Környezetvédelmi Program (továbbiakban NKP) nem készült el a 2014-2020 közötti programozási ciklusra, azonban a jelenleg érvényben lévő NKP III. időtávlatá legalább részben (a 2014-es évet tekintve) átfed a koncepció stratégiai céljaival. Megjegyzendő továbbá, hogy a

környezetvédelem általános szempontrendszere várhatóan az új nemzeti programban sem fog alapjaiban megváltozni, így a 2009-2014 közötti időszakra készített NKP III. ajánlásai és megkötései várhatóan jelentős mértékű azonosságot mutatnak a készülő új NKP-val.

A Nemzeti Környezetvédelmi Program három átfogó célterületet határoz meg:

I. A fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítése;

II. Természeti erőforrásaink és értékeink megőrzése (a természeti erőforrásokkal való takarékos gazdálkodás kialakítása; környezetszennyezés megelőzése; terhelhetőség/megújuló képesség figyelembevételére épülő fenntartható használat);

III. A települési élet-és környezetminőség javítása, a környezetbiztonság erősítése (magas színvonalú környezeti infrastruktúra; a település, a lakóhely épített és természeti elemeinek megfelelő aránya, minősége, a szélsőséges természeti folyamatok és természeti katasztrófák kárainak csökkentése);

Az átfogó célterületeket a tematikus akcióprogramok bontják ki nagyobb részletezettséggel, ezek felsorolászerűen a következők:

Környezettudatos szemlélet és gondolkodásmód erősítése; Éghajlatváltozás; Környezet és Egészség; Települési környezetminőség; A biológiai sokféleség megőrzése, Természet- és tájvédelem; Fenntartható terület- és földhasználat; Vizeink védelme és fenntartható használata; Hulladékgazdálkodás; Környezetbiztonság.

Megállapítható, hogy a környezetvédelem célterületei a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területfejlesztési Konceptióban nem ágazati szempontú logika szerint kerültek megjelenítésre. A Nemzeti Környezetvédelmi Program által bemutatott szempontok megjelennek a koncepcióban is, különösen az egyedi természeti és Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területfejlesztési Konceptió Környezeti értékelése kulturális erőforrások fenntartható hasznosításával és a környezeti állapot és környezetbiztonság javításával kapcsolatban.

Környezetvédelmi célok és szempontok megjelenése, összefüggései a megyei területfejlesztési koncepcióban

Általánosan megállapítható, hogy a környezetvédelem naprakész szempontrendszerének megjelenítésében élen jár az adott időszakra vonatkozó Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP), szakmai szempontból történő széleskörű elfogadottsága mellett azt az országgyűlés határozattal is ratifikálja. A koncepció átfogó céljai közül a Természeti és kulturális erőforrások hatékonyabb, fenntartható hasznosítása kapcsolódik szorosan az NKP-hoz.

A következő táblázat bemutatja a környezetvédelmi célok megjelenítését a különböző stratégiai célokban.

1.2.4. TISZAÚJVÁROS INTEGRÁLT FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA – MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT

A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata:

BAZ. Megye Területrendezési Terve tervezettként a településtest nyugati oldalról elkerülő, Sajóörös irányú térségi összekötő utat tartalmaz.

Turizmus:

Értékelhető turisztikai potenciállal a térségben csak Girincs, Hejőkeresztúr, Kesznyéten, Nagycsécs, Oszlár, Sajóörös, Sajószöged és Tiszapalkonya rendelkezik. A legfontosabb idegenforgalmi vonzerőt a folyók (Tisza, Sajó) közelsége jelenti. Szinte minden település rendelkezik megóvásra érdemes épített örökséggel, a kúriák, kastélyok azonban leromlott állapotuk vagy a tisztázatlan, vitás tulajdonviszonyok miatt nem válhatnak turisztikai látványossággá. A versenyképes attrakciók hiányával függ össze a kistelepüléseken a szállásférőhelyek elenyésző száma is.

Közlekedés:

Térségi kapcsolatok úthálózata fejlett, csak kisebb beavatkozások szükségesek. Sajóörös közvetlen bekötése kedvező lenne.

Kertvárosi településrész bemutatása:

A Tiszaújváros Kertváros terjeszkedése nyomán Tiszaújváros egyre közelebb kerül Sajóöröshöz, határai már csak 1 km-re vannak egymástól. A városból átköltöző fiatal családoknak köszönhetően a falu egyre urbanizáltabb képet mutat. Bizonyos szolgáltatások (pl. posta, javítás) sok esetben

könnyebben hozzáférhetőek a kertvárosi lakosság számára a dinamikusan fejlődő Sajóörösn, mint Tiszaújvárosban.

1.2.5. TISZAÚJVÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

Városrészi szintű célok – Kertváros:

A városrész a helyközi tömegközlekedés gyalogos megközelíthetősége szempontjából kedvezőtlen elhelyezkedésű. A városközpont szolgáltatásaitól viszonylag nagy a távolság, illetve a kereskedelmi, szolgáltató- és vendéglátó-ipari egységekkel való ellátottság szintje alacsony.

A fejlesztési célok eléréséhez hozzájárulhat a Sajóörössel való kooperáció hiányzó gazdasági funkciók pótlására.

Stratégiai célok és projektek összefüggése – Kulcsprojektek:

Közlekedési infrastruktúra fejlesztése

- A Tiszaújváros Örsi út és 35-ös számú főközlekedési út kereszteződésében körforgalom létrehozása.
- Kerékpárút kiépítése Tiszaújváros és Sajóörös között a napi munkába járás céljából.

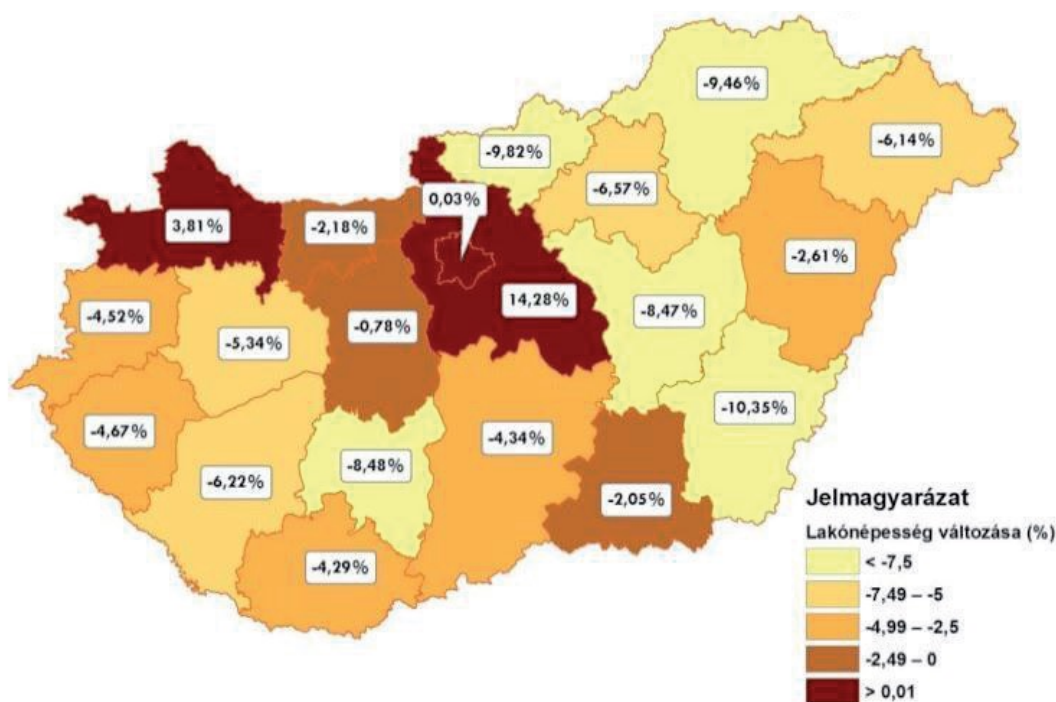
Településközi koordináció mechanizmusai, együttműködési javaslatok :

Mivel Tiszaújváros fejlődése térségi, járási központként, nem csak a helyi lakosság, hanem a környező településeken élők életére is közvetlen befolyással bír, és természetesen a közvetlen környezet is hatással van a város fejlődésére, ezért rendkívül fontos, hogy a környező települések is megismerhessék az elkészült integrált településfejlesztési stratégia tervezetét, annak tartalmát velük egyeztessék (314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet szerinti partnerségi egyeztetésnek megfelelően).

Az érintett települési önkormányzatok a következők:

Hejőbába, Kesznyéten, Mezőcsát, Nemesbikk, Polgár, Sajóörös, Sajószöged, Tiszadob, Tiszagyulaháza, Tiszapalkonya, Újtikos.

1.7. A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA

ábra 3: Magyarország lakónépességének változása (2002-2012)
forrás: Nemzeti Fejlesztés 2030 - OTK

Sajóörös a kezdetektől mezőgazdasági jellegű település volt. A tradicionális mezőgazdálkodást folytató településen a népesség túlnyomó hányada az őstermelésben talált munkalehetőséget. Eltekintve néhány falusi ipart művelő mesterembertől, néhány értelmiségi pályán elhelyezkedőtől, a XIX. században a lakosság több mint 80%-a a mezőgazdaságból élt.¹

1949-ben a mezőgazdaságból élők aránya még mindig igen magas 78% volt, ami közel kétszeresen múlta felül a korabeli országos átlagot, ezt valószínűleg a II. világháború utáni földosztás idézte elő.

A szocializmus évtizedeiben bekövetkezett gazdasági, társadalmi és politikai változások a község paraszti társadalmát, annak birtokszerkezetét alapjaiban változtatták meg. Az 1950-es években elkezdődött Sajóörös társadalmának teljes átrendeződése. Csökkent a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma, ugyanakkor nagyarányú növekedés figyelhető meg az ipar területén.²

A település múltbeli agrárjellegű gazdasága a XX. század utolsó évtizedeire ipari-szolgáltatás jellegűvé vált. A Kádár korszakban a társadalmi modernizáció döntő szakasza lezajlott. A hagyományos paraszti társadalom végleg felbomlott, a község agrár jellege végleg megszűnt. 1990-ben az aktív keresők kevesebb, mint 7%-a dolgozott a mezőgazdaságban. Közel 60%-a iparban, harmada más gazdasági ágakban.³

2001-re szinte teljesen eltűnt a mezőgazdasági szektor szerepe a foglalkoztatásban. Az aktív keresők közül csupán 1,2%-a biztosította megélhetését a mezőgazdaságból. Az aktív keresők 36%-a már az ipar-építőipar, 10%-a a szolgáltatási szektorban kereste boldogulását, jelentősen nőtt az értelmiségi szférában dolgozók aránya (24%).⁴

Az elmúlt évtizedben a társadalmi különbségeket a társadalmi munkamegosztásban elfoglalt hely, réteg- és életmódformáló különbségek adják. A rendszerváltás utáni folyamatok egy erősen rétegzett társadalom létrejöttét segítették elő a településen. Megjelent egy új társadalmi réteg, a vállalkozók csoportja.⁵

¹ Bodnár-Takács: Sajóörös története, Sajóörös 2014

² Varga: Borsod-Abaúj-Zemplén megye története és legújabb kori adattára, Miskolc 1970

³ Az 1990. Évi népszámlálás B.-A.-Z. Megyei adatai, 1992.

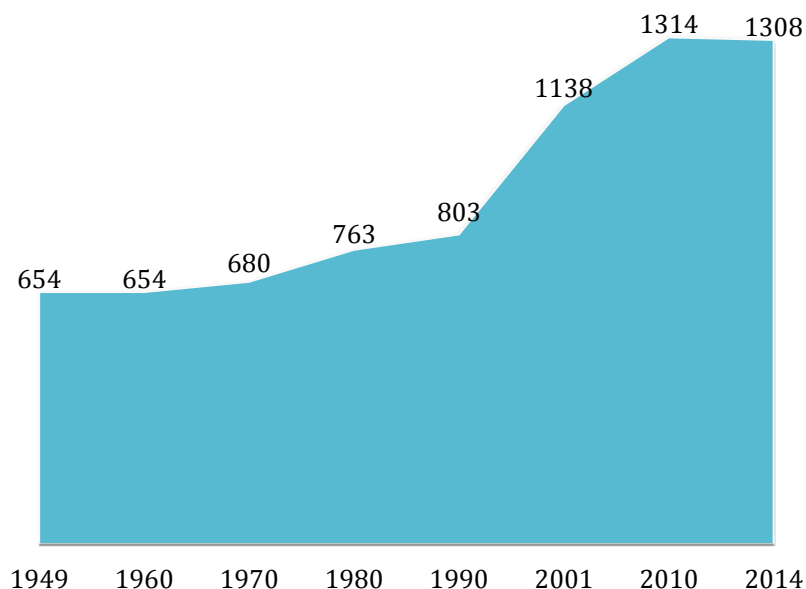
⁴ www.ksh.hu

⁵ Bodnár-Takács: Sajóörös története, Sajóörös 2014

1.7.1. DEMOGRÁFIA, NÉPESESSÉG, NEMZETISÉGI ÖSSZETÉTEL, KÉPZETTSÉG, FOGLALKOZTATOTTSÁG, JÖVEDELMI VISZONYOK, ÉLETMINŐSÉG

A település területe: (2014. január 1. adat) 844 ha

Állandó népességszáma: (2014. január 1. adat) 1308 fő

ábra 4: Sajóörös népessége (1949 – 2014)
forrás: TeIR

„Az 1980-as évek eleje óta Magyarország lakóinak száma egyre kevesebb. 1981 és 2012 között közel 750 ezer fővel csökkent a népesség, ebből csaknem 70 ezer főnyi csökkenés a legutóbbi három évben következett be.” (KSH Népességtudományi Kutató Intézet: Demográfiai Portré 2012). Az ország egészére jellemző népességcsökkenés az Észak-Magyarországi Régióban is megfigyelhető, sőt az az országos átlagot is meghaladja.

terület	lakónépesség változása 2010 és 2013 között (%)
Magyarország	-3,17
Észak-Magyarország	-9,67
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	-10,42

táblázat 1: lakónépesség változása (2010-2013)
forrás: TeIR

Sajóörösön a lakónépesség 1990 és 2010 között jelentősen, 63,6%-al növekedett. 2010 és 2014 között kis mértékű, 0,4%-os csökkenés figyelhető meg. Ezekből az adatokból megállapítható, hogy Sajóörös lakónépességének alakulása az országos a megyei és régiós viszonylatot tekintve is sokkal kedvezőbb képet mutat.

Természetes népmozgalom:

A lakónépesség számának alakulását meghatározó mutatószámok egyike a természetes szaporodás, mely az élveszületések és halálozások különbségéből adódik, másik része a vándorlási egyenleg, mely az állandó és ideiglenes be- és elvándorlások közötti eltérést mutatja.

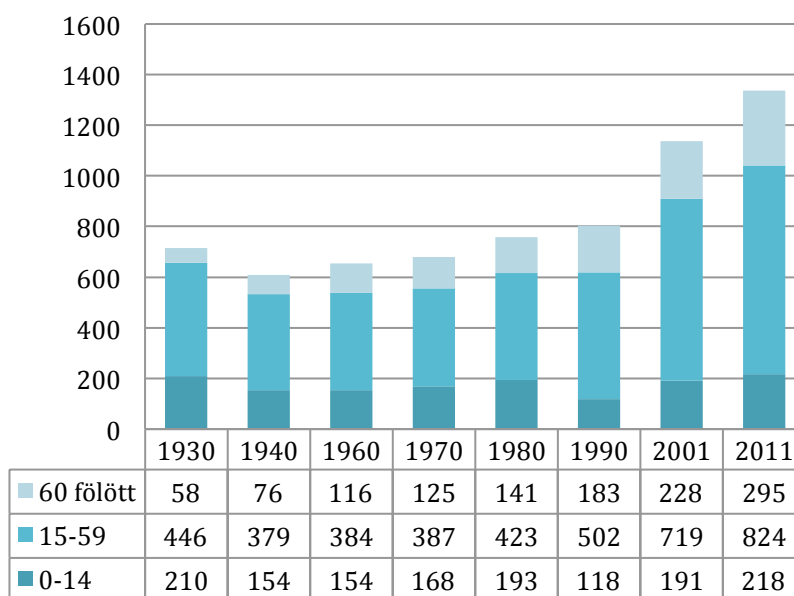
terület	1980-1989				lakónépesség 1990
	élveszületés	halálozás	természetes szaporodás	vándorlási különbözet	
Tiszaújváros	3 065	936	2 129	-2 121	18 685
Girincs	105	95	10	-158	778
Kesznyéten	283	233	50	-124	1 713
Kiscsécs	30	15	15	-56	138
Sajóörös	56	108	-52	92	803
Sajószöged	188	197	-9	417	1 964
Megye összesen	108 724	100 250	8 474	-55 979	761 963
terület	1990–2001				lakónépesség 2001
	élveszületés	halálozás	természetes szaporodás	vándorlási különbözet	
Tiszaújváros	2 290	1 288	1 002	-2 480	17 207
Girincs	157	131	26	83	887
Kesznyéten	356	254	102	39	1 854
Kiscsécs	72	26	46	26	210
Sajóörös	135	127	8	327	1 138
Sajószöged	165	266	-101	459	2 322
Megye összesen	103 463	116 858	-13 395	-4 164	744 404
terület	2001–2011				lakónépesség 2011
	élveszületés	halálozás	természetes szaporodás	vándorlási különbözet	
Tiszaújváros	1 728	1 429	299	-1 006	16 500
Girincs	126	99	27	47	961
Kesznyéten	299	281	18	-9	1 863
Kiscsécs	52	20	32	-47	195
Sajóörös	97	127	-30	229	1 337
Sajószöged	155	303	-148	100	2 274
Megye összesen	78 715	106 133	-27 418	-30 720	686 266

táblázat 2: lakónépesség változása a környező településeken (1990-2011)

forrás: TeIR

Sajóörös demográfiai folyamatait tekintve a környező települések, Tiszaújváros és a megyei értékek alakulásához viszonyítva kedvezőbb képet mutat.

Sajóörös demográfiai szempontból befogadó térségnek számít. A faluban letelepedők növekvő száma ellensúlyozza a természetes fogyást. 1982-től kezdődött a tendencia, hogy a beköltözők száma nagyobb volt, mint az elköltözők száma. A migrációban nincs kiugró év, de a Kádár korszakban elkezdődő folyamat a rendszerváltást követően felerősödött. Tiszaújváros közelsége, a település fejlődése, serkentőleg hatottak a község népességnövekedésére. A migráció Tiszaújvárosból a környező településekre, magyarázható a panel lakótelepről életkörülményeik javítása érdekében zöldövezetbe költözéssel és a jellemzően alacsonyabb ingatlanárakkal.

A népesség struktúrája:

ábra 5: a népesség kor megoszlása Sajóörösön
forrás: Varga, 1970. 496-497. III. népszámlálási adatok

A népesség korcsoportok szerinti megoszlásában az utóbbi évtizedekben kedvezőtlen változás ment végbe. 1930-ban a 60-év feletti lakosság a népességnek 8,1%-át tette ki. Ez az arány 1990-re 22,7%-ra nőtt, ugyanakkor a társadalom szempontjából oly fontos 0-14 éves korú lakosság aránya 29,5%-ról 14,7%-ra esett vissza. 2011-ben sem jobbak az adatok. A 60 év felettiak a népesség 22%-át tették ki, míg a 14 év alattiak 16,3%-át.⁶

A Tiszaújvárosi járásban 2008-ban a 60 éven felüliek aránya 17,3%, a 0-14 éveseké 16,8%. A megyében 2008-ban a 60 éven felüliek aránya 2,4%, a 0-14 éveseké 16,5%. A megyebeli hasonló nagyságú községeknél 2008-ban a 60 éven felüliek aránya 19,4%, a 0-14 éveseké 18,5%.⁷

Az öregedési folyamat folytatódásával jelentős problémák jelentkezhetnek többek között a munkaerőpiacon, a szűkülő források elosztása generációk közötti feszültségekhez vezethet, valamint az idősellátás, szociális ellátás feladatai, kapacitás- és forrásigénye növekedni fog. A nyugdíjas kort, illetve az öregkort, mint szegénységi kockázatot tartjuk számon.

év	nyelv					
	német	román	cigány	ukrán	lengyel	egyéb
1900	1					1
1910	1					
1920	3					1
1930						1
1941	1		1			
1949		6	1			
1960			1			1
1990 ⁸			2			
2001 ⁹	1	2	27	1		
2011 ¹⁰	3		15		3	3

táblázat 3: nemzetiségi összetétel Sajóörösön

⁶ Turkovics: Magyarország történeti statisztikai helységnévtára 9., Budapest 1996 ill. www.ksh.hu

⁷ Hejőpapi törzskönyve 2006, 2008.

⁸ Turkovics: Magyarország történeti statisztikai helységnévtára 9., Budapest 1996

⁹ www.ksh.hu

¹⁰ www.ksh.hu

A 2011-es népszámlálási adatok alapján a megye lakosságának mintegy 10%-a tartozik valamelyik hazai nemzetiséghez. A nem magyar anyanyelvű lakosság aránya Sajóörösön 1,8%. A legnagyobb arányú növekedés a magukat romáknak tekintők körében történt.

Képzettség:

év	összesen	általános iskola osztály				középfokú			felsőfokú	
		0	1-5	6-7	8	befejezetlen	Szakmunkás képző	Közép iskola	befejezetlen	befejezett
1960	570	52	90	319	91	11		7	-	-
1970	629	25	126	241	173	23		27	3	1
1980	323	9	44	85	89	5	53	33	1	4
1990	763	14	64	156	277		103	115	Nincs adat	34
2001	1047	13	169		274		229	259	17	86
2011	1237	11	138		250		210	417		211

táblázat 4: a 7 évesnél idősebb népesség legmagasabb iskolai végzettsége Sajóörösön (1960-2011)

forrás: TeIR

A 7 évesnél idősebb népesség egyre magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma a Kádár-korszakban szinte nulla, még 1990-ben is roppant alacsony, az összlakosságnak 4,4%-a. Ez az arány 2001-ben 8,2%, ekkor nagyobb arányú növekedés a középfokú végzettségűeknél volt tapasztalható, már a 7 évesnél idősebb népesség 46,6%-a rendelkezett érettségi vagy szakmunkás bizonyítvánnyal. A község értelmiségi rétege a 2000-es években növekedett jelentősebben. A 2011-es népszámlálási adatok szerint az összlakosság 17,1%-a már felsőfokú végzettséggel rendelkezett (Magyarországon 15,5%, Tiszaújvárosi járásban 12,7%)¹¹. Ez köszönhető a betelepülők magasabb iskolai végzettségének is.

Foglalkoztatottság:

év	népesség	Aktív kereső	Inaktív kereső	eltartottak	munkanélküliek
1970	680	319	65	296	nincs adat
1980	763	331	146	286	nincs adat
1990	803	370	219	214	nincs adat
2001	1138	422	355	318	43
2011	1337	567	357	346	67

táblázat 5: aktív, inaktív keresők és eltartottak száma Sajóörösön (1970-2011)

forrás: TeIR

A regisztrált munkanélküliek aránya a 2001-es és a 2011-es Népszámlálás közötti időszakban növekedett. 2001-ben 3,8%-ról 2011-ben 5%-ra, de így is kedvezőbb az országos, a Tiszaújvárosi járási és a Tiszaújvárosi helyzetnél.

terület	2001	2011
Magyarország	6,5%	5,7%
Tiszaújvárosi járás	10,1%	6,0%
Tiszaújváros	8,0%	5,5%
Sajóörös	3,8%	5,0%

táblázat 6: munkanélküliek aránya Sajóörösön

forrás: TeIR

¹¹ TeIR 2015

Életminőség:

A lakók életminőségének javítása, hogy jól érezzék magukat és ehhez a megfelelő körülmények biztosítottak legyenek, fontos településfejlesztési szempont.

Egészségi állapot:

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a halálozások közel felét a keringési rendszer betegségei, egynegyedét a daganatok, 5-10% közötti részét az emésztőrendszer, illetve a légzőrendszer kóros elváltozásai tették ki. 2009-ben összesen 9682 lakos halálozott el, nemi megoszlásuk jelentős különbséget nem mutatott (férfiak köréből került ki az összhálaózás 52, a nők köréből pedig 48%-a). A 2008. évi megyei halálozási adatokat elemezve megállapítható, hogy a fő haláloki csoportok közül mindkét nem esetében a keringési rendszer betegségei okozta halálozások dominálnak (nők esetében a keringési betegségek részaránya magasabb, mint a férfiaknál), melyet a daganatos, majd a légzőrendszer (nők) és emésztőrendszer (férfiak) betegségei okozta halálesetek követnek. Az összes halálozáson belül kiemelt figyelmet érdemelnek a korai, más néven idő előtt bekövetkezett (65 év alatt) halálesetek. Ezen belül a 15 év alatti halálozások köréből az összhálaózás mindössze 0,71%-a került csak ki, mely leginkább a külső okok miatt bekövetkező halálozásokra vezethető vissza. A korai halálozás haláloki struktúrája alapján a keringési rendszer betegségei és a daganatok közel azonos súllyal járulnak hozzá az összhálaózáshoz megyénkben is, hasonlóan az országos mutatókhoz.”¹²

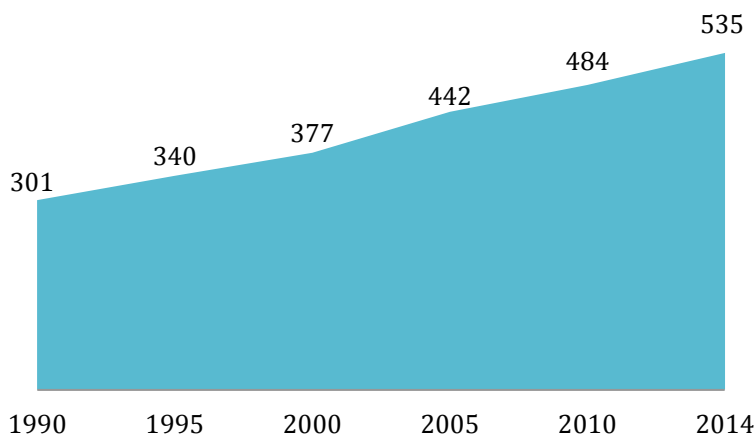
Lakásállomány:

Az 1990-es évektől kezdődő intenzív lakosságszám növekedés mellett egyenletes lakásszám növekedés figyelhető meg Sajóörösön. Az 1990-eshez képest 2014-re 43,7%-al nőtt a lakásállomány.¹³

A település tisztán családi házas beépítésű. A házállomány 99,6%-a magántulajdonban van.

Közműellátottság:

- Az ivóvízzel ellátott ingatlanok száma a települési ingatlanok 97 %.
- A vezetékes szennyvízelvezetéssel érintett ingatlanok aránya 95%, kiépítése folyamatos.

ábra 6: lakások száma Sajóörösön (1990-2014)

forrás: TeIR

¹² Borsod – Abaúj – Zemplén megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc, 2012.

¹³ TeIR

év	-1919		1920-44		1945-59		1960-69		1970-79		1980-89		1990-2001			
	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%		
2001	28	6,7	22	5,3	59	13,6	50	11,8	92	21,8	79	18,7	93	22,1		
	-1946		1946-60		1961-70		1971-80		1981-90		1991-2000		2001-2005		2006-2011	
2011	33	6,3	48	9,2	55	10,5	91	17,3	94	17,9	83	15,8	51	9,7	70	13,3

táblázat 7: lakások építési év szerinti megoszlása Sajóörösnön (1919-2011)

forrás: TelR

év	összkomfortos		komfortos		félkomfortos		komfort nélküli		szükséglakás	
	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
2001	278	65,8	61	14,5	14	3,4	53	12,3	17	4
2011	390	74,2	108	20,7	3	0,7	22	4,2	2	0,2

táblázat 8: lakások komfortfokozat szerinti megoszlása Sajóörösnön (2001-2011)

forrás: TelR

év	29 alatt		30-39		40-49		50-59		60-79		80-99		100 felett	
	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
2001	2	0,5	11	2,6	15	3,5	23	5,4	87	20,6	123	29,1	162	38,3
2011	1	0,2	5	1	7	1,3	22	4,2	73	13,9	144	27,4	273	52

táblázat 9: lakások alapterület szerinti megoszlása Sajóörösnön (2001-2011)

forrás: TelR

1.7.2. TÉRBELI-TÁRSADALMI RÉTEGZŐDÉS, KONFLIKTUSOK, ÉRDEKVISZONYOK

A lakosság átlagéletkora a település központi területeitől kifelé haladva egyre csökken. A fiatal, kisgyermekes családok főleg a belterület déli és nyugati határa mentén lévő újabb területekre települnek be.

A településen szegregációval veszélyeztetett terület nincs.

1.7.3. TELEPÜLÉSI IDENTITÁST ERŐSÍTŐ TÉNYEZŐK (TÖRTÉNETI ÉS KULTURÁLIS ADOTTSÁGOK, TÁRSADALMI ÉLET, SZOKÁSOK, HAGYOMÁNYOK, NEMZETISÉGI KÖTŐDÉS, CIVIL SZERVEZŐDÉSEK, VALLÁSI KÖZÖSSÉGEK STB.)

A területi/települési identitás egyszerre tudatos és emocionális azonosulás, kötődés egy térséghez/településhez, amely történelmi és területi szocializációs folyamat eredményeképpen jön létre. (Raagmaa, 2002)

Történeti és kulturális adottságok:

A település léte két nagy szakaszra osztható:

-1. X.század vége-XI.század elejétől XVI. század végéig:

Keletkezését a 10. század végére, 11. század elejére teszik. Sajóörös, Örös a megye egyetlen települése, mely a honfoglalás kori magyar Örs törzs nevét viseli.

Nevét először Kézai Simon krónikája említette, az oklevelekben pedig 1319-ben szerepelt először, ekkor már az Ákos nemzetségbeli Ernye unokáié volt, akiktől ekkor kobozta el Károly Róbert király és adta az őket legyőző (Debreceni) Dousa erdélyi vajdának. Debreceni Dózsa halála után királyi birtok lett. 1332-ben neve szerepelt a pápai tizedjegyzékben is. Ekkor már említették Szent Mártonról elnevezett egyházát is. A 15. században az ónodi Czudarok és a Rozgonyiak voltak birtokosai, de birtokos volt itt rajtuk kívül Móré János járszói prépost is, kinek adományából Örös negyededét Kornéth Mihály és László kapta meg, de birtokosa maradt a Móré család is. A 16. század közepén Móré Fülöp és más nemesek voltak birtokosai.

Hódoltsági terület volt és az adót Hatvanba fizette. Hatvan elfoglalása után nem fizetett, ezért, midőn a török ismét erőre kapott, teljesen elpusztította a községet. Az 1598-as évben neve már nem

szerepelt a dézsmajegyzékben, ekkor már csak mint néptelen pusztá szerepelt. A település 1630-1700 között teljesen lakatlan volt.

-2. XVII. Század végétől napjainkig:

Az 1690-es évek végén Usz Ferenc, aki akkor szerezte meg Öröst, jobbágyokat telepített be. A benépesülő faluba vegyesen érkeztek magyarok, szlovákok, ruszinok. A falu római katolikus lakossága az 1700-as évek végén építette fel templomát.¹⁴

Az 1950-es években kezdődő társadalmi átrendeződés fő motorja a szocialista ipartelepítési program keretében Tiszaszederkény határában 1959-re felépülő Hőerőmű és a Tiszavidéki Vegyi Kombinát lehetett. Az 1950-es évekig a lakosság 80%-a mezőgazdasági termelésből élt, mára azonban Sajóörös agrár jellege szinte teljesen eltűnt.

Sport:

Az elmúlt évek legfontosabb egyesülete Sajóörösön a sportegyesület volt. Működése nem volt folyamatos. Az 1950-es évek második felében megszűnt működése, amit csak 1961-ben szerveztek újjá. 1961 őszén az ártéri sportpályát a háromszög-dűlő legelőjére helyezték át. Az egyesületet az 1970-es években összevonták a sajószögedi sportkörrel. A labdarúgás dominanciáját nem tudták visszaszorítani a más sportágakra kiterjedő kezdeményezések sem. Voltak kísérletek sakk, asztalitenisz és kézilabda csapat beindítására is. A Sajószöged – Sajóörös összevont sportkör keretén belül 1975-ben három szakosztály működött: labdarúgó szakosztály, teke szakosztály, atlétika szakosztály.

A sportegyesület legutóbb 1999-ben alakult újjá Sajóörös Községi Sport Egyesület néven. Legjobb eredményük: labdarúgás megye III. osztály első helyezett, megye II. 10. helyezett.¹⁵

Vallási közösség:

Vallási megoszlás szempontjából Öröst döntő többségben a XVIII. Század elejétől napjainkig római és görög katolikusok lakják. A XX. századra a reformátusok száma növekedett jelentősen.

A 2011. évi népszámlálás adatai a 2001. évihez képest a vallásosság további visszaszorulását jelzik. Ekkor már a lakosság csupán 49,4%-a mondta magát valamelyik felekezethez tartozónak. A 60,2%- a volt római katolikus, 6,6%-a görög katolikus, 30,8%-a református.

Civil szerveződések:¹⁶

Sajóörös Községért Közalapítvány

3586 Sajóörös, Jókai u. 2

Az önkormányzatra háruló helyi közfeladatok ellátásának segítése, hatékonyabbá tétele.

Így különösen:

- a településfejlesztés, településrendezés,
- az épített és természeti környezet védelme,
- a csapadékvíz elvezetés, csatornázás,
- közreműködés a közforgalom számára megnyitott út fejlesztésében, fenntartásában, üzemeltetésében,
- a köztisztaság és a településtisztaság biztosítása,
- gondoskodás a helyi közbiztonsági feladatokról,
- közreműködés a helyi energiaszolgáltatásban,
- közreműködés a helyi foglalkoztatás megoldásában,
- az alapfokú oktatási, nevelési, valamint egészségügyi és szociális ellátásról való gondoskodás, különös tekintettel a községi óvodára és a háziorvosi szolgálatra,
- a községi közművelődési és sporttevékenység támogatása, kivéve a munkaviszonyban és a polgári jogi viszony keretében megbízás alapján folytatott sporttevékenységet,
- az egészséges életmód közösségi feltételeinek helyi szintű elősegítése.

¹⁴ Lehoczky: Hétszáz év a Bükk és a Tisza táján, Miskolc 2000

¹⁵ Bodnár-Takács: Sajóörös története, Sajóörös 2014

¹⁶ www.helyicivil.hu

Sajóörös Községi Sportegyesület
3586 Sajóörös, Jókai u. 2.

Nyugdíjasok Őszi Napfény Egyesülete
3586 Sajóörös, Szent Imre tér 2.

"TITÁN Alapítvány az Egészséges Életmódért és a Labdarúgó Utánpótlásért"
3586 Sajóörös, Jókai u. 5.

Az alapítvány célja, hogy

- hozzájáruljon a felnővekvő generációk egészségmegőrzéséhez, mozgáskultúrájuk fejlődéséhez, egészséges táplálkozásához,
- a sport értékein keresztül harmonikus közösségi emberek neveléséhez;
- megóvja a gyermekeket a káros szenvedélyektől, az önpusztító, egészségromboló élvezetektől;
- segítse a hátrányos helyzetű, vagy csonka családokban nevelkedő fiatalok előmenetelét;
- elsősorban a labdás csapatsportágakban sportolás (versenyzési és edzési) lehetőséget biztosítson már óvodás kortól a tiszaujvárosi és környékbeli gyerekeknek.

Az alapítvány közhasznú tevékenysége: egészségmegőrzés, betegség megelőzés, gyógyító-, egészségügyi rehabilitációs tevékenység, nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés, gyermek- és ifjúságvédelem, gyermek- és ifjúsági érdekképviselet, sport, a munkaviszonyban és a polgári jogi jogviszony keretében megbízás alapján folytatott sporttevékenység kivételével.

Világ-Virága Alapítvány

3586 Sajóörös, Kossuth út 6.

A "Világ-Virága" Alapfokú Művészetoktatási Intézmény működésének támogatása, nevelési oktatási feladatok ellátását segítő eszközök beszerzése, vásárlása, a tánc, mozgás, dráma, képzőművészeti tevékenység támogatása a hozzá kapcsolódó rendezvények szervezése, gyermek és ifjúsági szabadidős és sporttáborok szervezése, ezek támogatása, az intézmény működéséhez szükséges a nevelő-, oktatómunkát elősegítő fejlesztések beruházások támogatása, finanszírozása, a magyar nép hagyományainak tárgy és szellemi néprajzi értékeinek gyűjtése, óvása, ápolása, az erre irányuló tudományos kutatómunka anyagi támogatása, nemzetközi országos regionális és kistérségi versenyek, fesztiválok, szakmai bemutatók, továbbképzések szervezése, azokon való aktív részvétel biztosítása.

1.8. A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA

1.8.1. HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK (OKTATÁS, EGÉSZSÉGÜGY STB.)

Oktatás

Óvoda.

A Sajószöged – Nagycsécs – Sajóörös Közoktatási Intézményfenntartó Mikrotársulás gondoskodik a három település óvodás gyermekeinek és a tanulóinak neveléséről. A székhelytelepülés Sajószöged, a székhelyóvoda a sajószögedi Napköziotthonos Óvoda, melynek tagóvodája a Nagycsécsi Óvoda, és a sajóörösi Hétszínvirág Óvoda.

Sajóörösön 1990 óta működik a Hétszínvirág Óvoda, akkor a falu központjában levő régi iskola épületét alakították át. A megváltozott körülmények - a gyermeklétszám növekedése, az épület további átalakításának célszerűtlensége - egy új óvoda létesítésének igényét fogalmazták meg, melynek megvalósítására 1998 szeptemberében került sor. Az óvoda épületének elhelyezkedése a településen rendkívül kedvező: frekvenciált helyen fekszik és több irányból megközelíthető.

Jelenleg önállóan működik, két csoporttal. Az Alapító Okiratban foglaltak alapján a felvehető gyermekek létszáma 50 fő, mely az aktuális törvényeknek megfelelően bővíthető.

Az óvodapedagógusok létszáma 4 fő, két fő dajka segíti a munkájukat.

Az óvoda rendelkezik saját konyhával, melyet a 2011/2012-es nevelési évtől kezdve vállalkozó üzemeltet.

A pedagógiai program elnevezése: személyiség fejlesztés a művészetek eszközeivel.¹⁷

Általános Iskola

Sajószöged – Sajóörös Alapfokú Közoktatási Társulás gondoskodik a tanköteles tanulók általános iskolai neveléséről, oktatásáról, valamint az alapfokú művészetoktatásról, továbbá a nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozók óvodai neveléséről, általános iskolai neveléséről és oktatásáról.

Egészségügy

Egészségügyi intézmények:

Orvosi Rendelő: 1db háziorvos, 1db védőnő

Tiszaújvárosi Városi Rendelőintézet látja el:

- ügyeleti ellátás
- mozgó szakorvosi szolgálat: szülész-nőgyógyászat, gyermekgyógyászat
- fogászati ellátás
- otthoni betegellátás

Miskolci Egyesített Szociális, Egészségügyi és Gyermekjóléti Intézmény Sajóörös Gyermekjóléti Szolgálat: 1db családgondozó

Szociális helyzet

Sajóörös Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 5/2015. (II.25.) számú rendelete foglalkozik a szociális rászorultságtól függő pénzügyi ellátásokról, valamint a természetben nyújtott szociális ellátásokról. A rendeletben az alábbi ellátási típusok vannak megnevezve:

Pénzügyi szociális ellátások:

- Rendkívüli pénzügyi települési támogatás:
 - települési létfenntartási támogatás,
 - települési gyógyszer-támogatás,
 - települési temetési támogatás,
 - települési támogatás elemi kár elhárításához,
 - települési tanévkedzési támogatás,
 - idős korúak egyszer, év végi települési támogatása.

¹⁷ www.sajoorosovoda.egernet.hu

- Rendszeres pénzbeli települési támogatás:
 - települési létfenntartási támogatás,
 - települési lakásfenntartási támogatás.

Természetben nyújtott szociális ellátások:

- köztemetés,
- gyermekintézmények térítési díjainak kifizetése,
- tankönyv- és tanszervásárlás,
- vásárlási utalvány,
- anyagok és eszközök közvetlen megvásárlása,
- közüzemi szolgáltatások részére történő közvetlen megfizetése
- tüzelő vásárlás.

Szociális alapszolgáltatások:

- szociális étkeztetés
- családsegítés

1.8.2. ESÉLYEGYENLŐSÉG BIZTOSÍTÁSA

Összhangban az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet rendelkezéseivel, Sajóörös Község Önkormányzata Esélyegyenlőségi Programban rögzítette az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat, a község képviselő testülete megvitatta, és 4/2013. (IX.18) számú határozatával elfogadta.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program átfogó célja:

Sajóörös település Önkormányzata az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja: az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét, a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét, a diszkriminációmentességet, szegregációmentességet, a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A köznevelési intézményeket – az óvoda kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szerveivel (tankerülettel).

A Program célja, hogy az élet valamennyi területén megelőzze a hátrányos megkülönböztetést és elősegítse egyes társadalmi csoportok tagjainak esélye egyenlőségét, mely az állam, az önkormányzatok és ezek intézményei, a civil szervezetek és magánszemélyek feladata. Az esélyegyenlőség minden állampolgár számára fontos érték. Az esélyegyenlőség nem csupán követelmény, hanem az önkormányzatok hosszú távú érdeke is, hiszen azt a célt szolgálja, hogy mindenkinek esélye legyen a munkavállalásra, a karrierre, a jó minőségű szolgáltatásokra – függetlenül attól, hogy nő vagy férfi, egészséges, vagy fogyatékossgal élő, milyen a származása, vagy az anyagi helyzete. Az esélyegyenlőség megvalósításának alapfeltétele a diszkriminációmentesség és a szegregációmentesség.

Jövőkép:

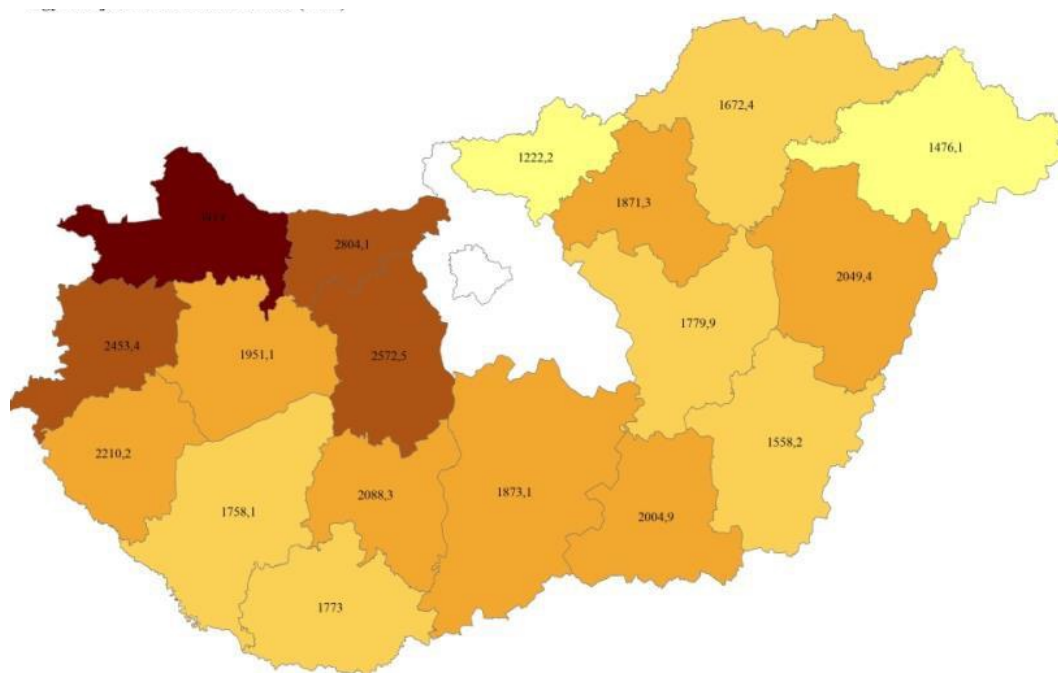
Olyan településen kívánunk élni, ahol a romák is ugyanolyan számban kapnak munkalehetőséget, mint a nem romák. Fontos számunkra, hogy a mélyszegénységben élők mielőbbi segítséget kapjanak. Kiemelt területnek tartjuk a gyerekek lelki, szellemi és fizikai fejlődését. Folyamatosan odafigyelünk az idősekre, hogy ne érezzék magukat egyedül. Elengedhetetlennek tartjuk a nők esetén, hogy atrocitás esetén azonnal tudják, kihez forduljanak. Különös figyelmet fordítunk a fogyatékkal élők akadálymentes közlekedési lehetőségeinek mielőbbi megvalósítására.

3. melléklet a 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelethez

	A	B	C	D	E
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma
I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége					
1	Munkahelyteremtés	Munkahelyek hiánya	Munkanélküliek számának csökkenése	Gazdasági Program	Vállalkozók idevonása.
II. A gyermekek esélyegyenlősége					
1	Gyermekek testi, lelki, szellemi fejlődésének segítése	Prevenációs előadások és nyári programok hiánya	Tanulászavar csökkentése, a gyerekeknek hasznos szabadidős elfoglaltság kialakítása.	Közüktatási fejlesztési terv	Pszichológus alkalmazása az óvodában és iskolában. Nyári programok, prevenciók szervezése.
III. A nők esélyegyenlősége					
1	A nők támogatása	Szűrővizsgálatokon és tájékoztató előadásokon való részvétel ösztönzése	Hátrányos megkülönböztet és bántalmazás esetén tudják, kihez kell fordulni, és kérjenek is segítséget.		A legszélesebb körben való tájékoztatás
IV. Az idősek esélyegyenlősége					
1	Mit tehetünk az elmagányosodás ellen?	Elmagányosodás érzése	Az magány érzésének megszüntetése		Idősek Hetén a programok kibővítése
V. A fogyatékkal élők esélyegyenlősége					
1	A fogyatékkal élőket is megilleti mindaz, mint az egészségeseket.	Akadálymentesítés	Az összes közintézmény és járda akadálymentesítése	Gazdasági Program	Járdák állapotának felülvizsgálata, óvoda, orvosi rendelő akadálymentesítése.

táblázat 10: Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve – összefoglaló táblázat
forrás: Sajóörös HEP

1.9. A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA

ábra 7: egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) Magyarországon (2011)
forrás: ÚMFT – Terület és Településfejlesztési Operatív Program

1.9.1. A TELEPÜLÉS GAZDASÁGI SÚLYA, SZEREPKÖRE

Sajóörös gazdasági versenyképesség szempontjából jó helyzetben van. A város közlekedés-földrajzi elhelyezkedése különösen előnyös, az M3-as autópálya megépülésével az ország gazdasági pólusai közelebb kerültek és a keleti piacokba való hálózati bekapcsolódás lehetősége óriási mértékben megnőtt. A letelepedni szándékozó, magasabb hozzáadott értékű termelést és szolgáltatást nyújtó vállalkozások a szakképzett munkaerő iránti igényüket a képzett, magasan kvalifikált szakemberek köréből, valamint a dél-borsodi régió szabad munkaerő-kínálatából meríthetik. Utóbbiak jelentős része azonban alacsony iskolázottsága és szakképzetlensége miatt esélytelen a munkába állásra, mivel egyre inkább a több szakmához értő, komplex tudással rendelkező munkaerő iránt nő meg a kereslet. A pénzügyi világválság Sajóörös gazdaságát és munkaerőpiacát sem hagyta érintetlenül, a munkanélküliek száma 2009-ben jelentősen megugrott, mára azonban csökkenő tendenciát mutat.

év	népesség	Aktív kereső	Inaktív kereső	eltartottak
1970	680	319	65	296
1980	763	331	146	286
1990	803	370	219	214
2001	1138	422	355	318
2011	1337	567	357	346

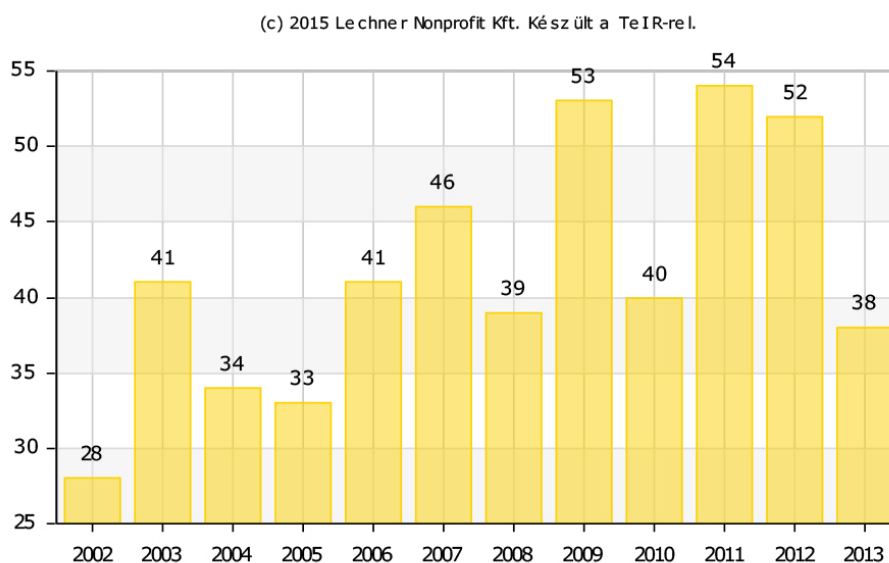
táblázat 11: aktív, inaktív keresők és eltartottak száma Sajóörösön (1970-2011)
forrás: TelR

A regisztrált munkanélküliek aránya a 2001-es és a 2011-es Népszámlálás közötti időszakban növekedett. 2001-ben 3,8%-ról 2011-ben 5%-ra, de így is kedvezőbb az országos, a Tiszaújvárosi járási és a Tiszaújvárosi helyzetnél.

terület	2001	2011
Magyarország	6,5%	5,7%
Tiszaújvárosi járás	10,1%	6,0%
Tiszaújváros	8,0%	5,5%
Sajóörös	3,8%	5,0%

táblázat 12: munkanélküliek aránya Sajóörösön

forrás: TeIR

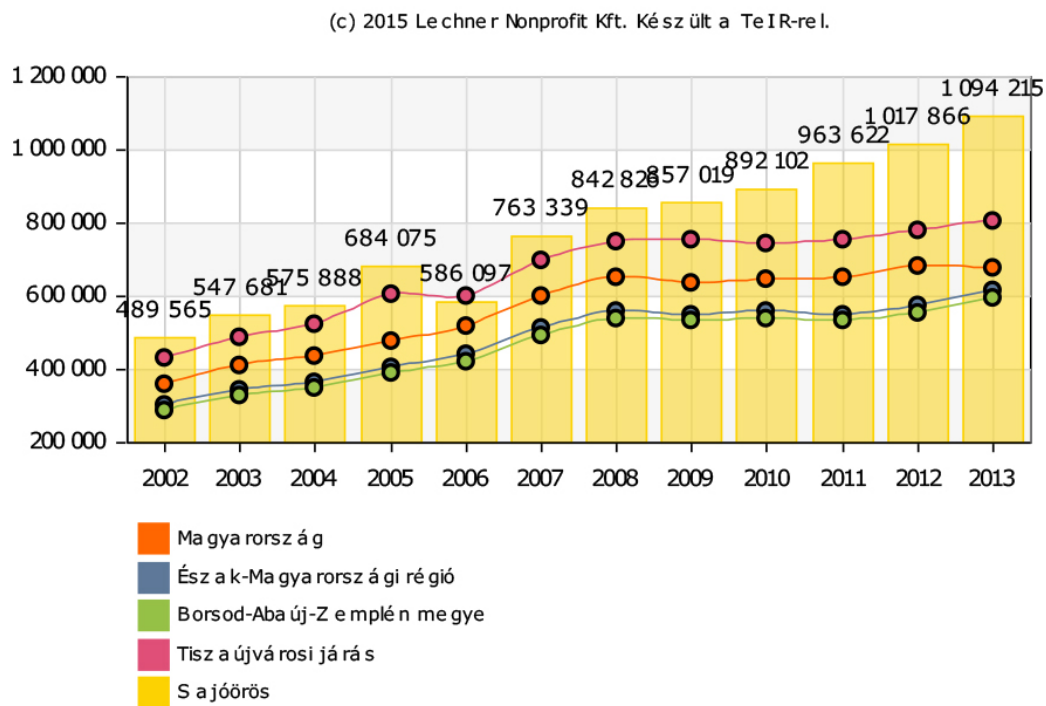

ábra 8: regisztrált munkanélküliek száma Sajóörösön (2002-2013)

forrás: TeIR

Északkelet-Magyarországon a rendszerváltás előtti évben 41 olyan település volt, ahol az egy főre jutó jövedelem értéke magasabb volt az országos átlagnál. Az országos átlag feletti jövedelemszintű települések száma 2010-re 52-re nőtt, de mindössze 14 olyan település volt az élmezőnyben, amely 1988-ban is az országos érték felett teljesített. A megyeszékhelyek (Nyíregyháza 1988-ban még nem, Salgótarján pedig 2010-ben már nem tartozott ebbe a csoportba), néhány nagyobb (például Gyöngyös, Hatvan), valamint a sajátos (például vegyipari, logisztikai) profilú, versenyképes ágazattal rendelkező város (például Tiszaújváros, Kazincbarcika, Martfű, Záhony) és néhány szuburbanizálódó település (Sajóörös, Sajószöged, Szendehely) tudott 1988-ban és 2010-ben is a jövedelmi élvonalban maradni. A kiinduló évben 126 északkelet-magyarországi település volt az országos települési egy főre jutó jövedelmi rangsor alsó egytizedében, míg 2010-ben 146 (2000-ben még 165) település volt a jövedelemlista alján (Pénzes 2012). Az eredményekből visszatükröződik, hogy Északkelet-Magyarország alapvetően vesztese volt a rendszerváltás utáni időszaknak. Azonban a legnagyobb foglalkoztatási központok – a felsorolt kivételekkel –, köztük még Szabolcs-Szatmár-Bereg megye jelentősebb városai (például Kisvárd, Mátészalka, Nyírbátor, Fehérgyarmat, Vásárosnamény) is javítani tudtak országos átlaghoz viszonyított jövedelmi pozíciójukon. Emellett a szuburbanizáció (akár vidéki kisebb városok esetében) által érintett települések jövedelmi szintje is jellemzően emelkedett 1988 és 2010 között. Északnyugat-Magyarországon 1988-ban 107 település egy főre jutó jövedelemszintje haladta meg az országos átlagértéket, amely 2010-re több mint a kétszeresére – 232-re – nőtt. Emellett 1988-ban 52 olyan település volt a térségben, mely az országos települési egy főre jutó jövedelmi rangsor alsó egytizedében helyezkedett el. Ez a szám 2010-re 19-re mérséklődött – bár 2000-ben még mindössze 11 ilyen település volt Északnyugat

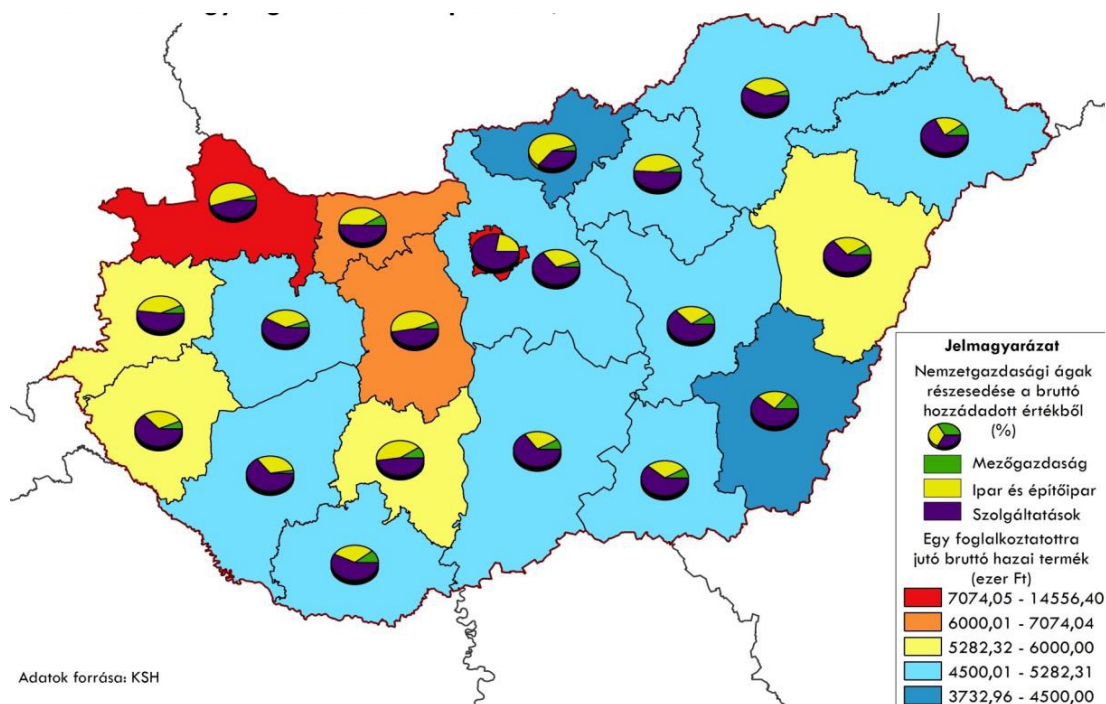
Magyarországon. Az egy főre jutó relatív jövedelemszint emelkedése 1988 és 2010 között különösen a megyeszékhelyek környezetében, illetve néhány nagyobb foglalkoztatási szereppel rendelkező város közelében volt jelentős. Ezek alapján feltételezhető, hogy a foglalkoztatási központok és az ingázási övezeteik (részben a szuburbanizáción keresztül) jövedelmi mintázata, illetve folyamatai meghatározó tényezőjét jelentik a rendszerváltás utáni társadalmi-gazdasági átalakulásnak.

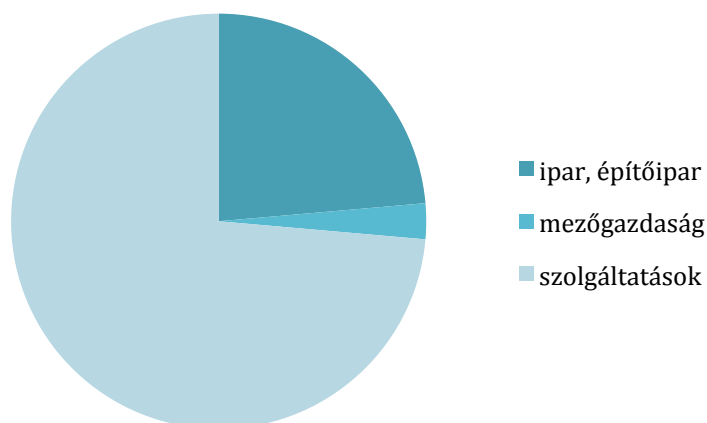
ábra 9: egy főre jutó jövedelem Sajóörsön (2002-2013)
forrás: TeIR

1.9.2. A TELEPÜLÉS FŐBB GAZDASÁGI ÁGAZATAI, JELLEMZŐI

1.9.2.1 Meghatározó iparágak

ábra 10: nemzetgazdasági ágak részesedése a GDP-ből (2010)
forrás: BAZ megye Területfejlesztési koncepció – területi hatásvizsgálat

ábra 11: nemzetgazdasági ágak aránya Sajóörösön
forrás: TeIR

Üzlet típus	darab
Élelmiszer jellegű üzletek száma, 2013	5
Egyéb iparcikkek szaküzleteinek száma, 2013	1
Italüzletek és zenés szórakozóhelyek száma, 2013	2
Munkahelyi, rendezvényi és közétkeztetést végző vendéglátóhelyek száma, 2013	1

táblázat 13: üzletek és vendéglátóhelyek Sajóörösön (2013)
forrás: TeIR

Gazdasági ág	darab
Regisztrált vállalkozások száma, 2013	144
Mezőgazdaság, erdőgazdaság, halászat (TEÁOR '08: A)	28
Feldolgozóipar (TEÁOR '08: B)	10
Építőipar (TEÁOR '08: F)	9
Kereskedelem, gépjárműjavítás (TEÁOR '08: G)	15
Szállítás, raktározás (TEÁOR '08: H)	2
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás (TEÁOR '08: I)	2
Információ, kommunikáció (TEÁOR '08: J)	5
Pénzügyi, biztosítási tevékenység (TEÁOR '08: K)	1
Ingatlanügyletek (TEÁOR '08: L)	21
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (TEÁOR '08: M)	22
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység (TEÁOR '08: N)	5
Oktatás (TEÁOR '08: P)	11
Humán-egészségügyi, szociális ellátás (TEÁOR '08: Q)	3
Művészet, szórakoztatás, szabadidő (TEÁOR '08: R)	4
Egyéb szolgáltatás (TEÁOR '08: S)	6

táblázat 14: regisztrált vállalkozások Sajóörösön (2013)

forrás: TeIR

1.9.2.2 TURIZMUS

Sajóörösön gyakorlatilag nincs érzékelhető idegenforgalom, bár értékelhető turisztikai potenciállal, megóvásra érdemes épített örökséggel rendelkezik.

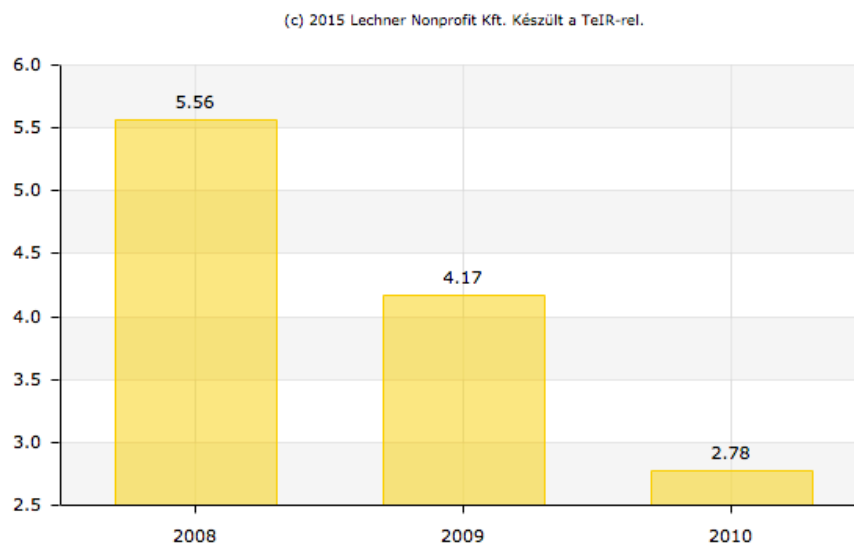
A legfontosabb idegenforgalmi vonzerőt a Sajó közelsége jelenti, a vízi turizmus szempontjából sok, jelenleg teljesen kiaknázatlan lehetőség hordozója.

A Tiszaújvárost Miskolccal illetve a Tisza-tóval összekötő EuroVelo kerékpárút-hálózat meglévő szakaszai jelentős természetturisztikai potenciált képviselnek, Sajóörös bekapcsolása kedvező lenne a kerékpáros turizmus szempontjából is.

A helyi nevezetességek, szabadidős és kulturális események egységes programcsomagba foglalása és közös kiajánlása, a környező települések idegenforgalmi szempontú együttműködésének javítása nagymértékben növelné Sajóörös idegenforgalmi vonzerejét.

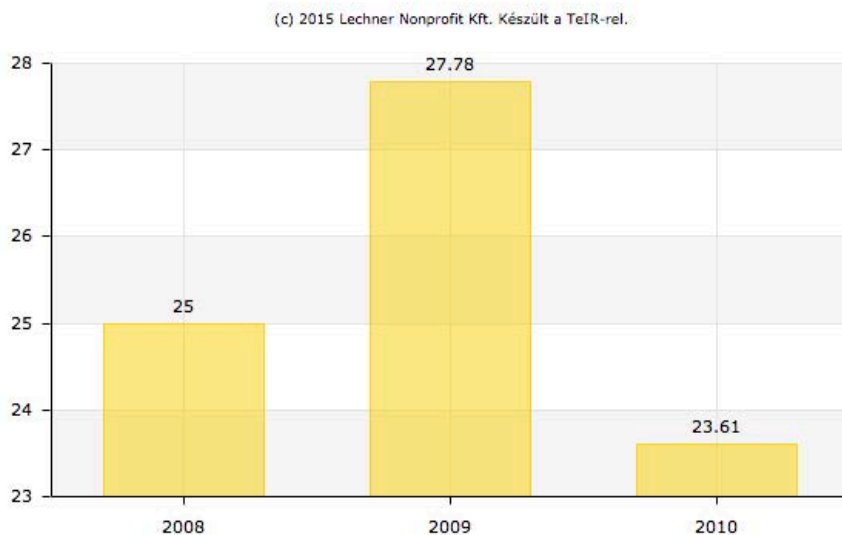
Jelenleg a kistérség vendégforgalmának 99%-ából Tiszaújváros részesül.

1.9.3. A GAZDASÁGI SZERVEZETEK JELLEMZŐI, FONTOSABB BERUHÁZÁSAI TELEPÜLÉST ÉRINTŐ FEJLESZTÉSI ELKÉPZELÉSE

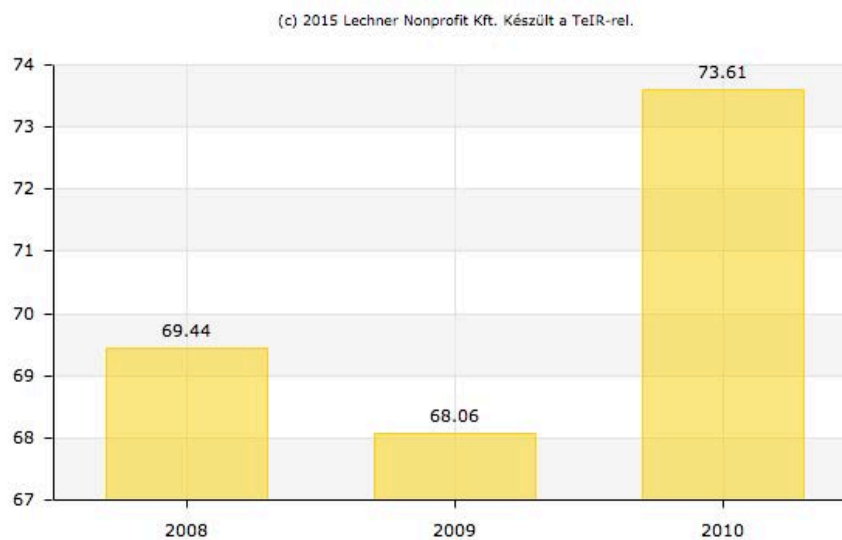

ábra 12: mezőgazdaságban működő vállalkozások aránya Sajóörösön (2008-2010)

forrás: TeIR

ábra 13: ipar-, építőiparban működő vállalkozások aránya Sajóörsön (2008-2010)
forrás: TeIR

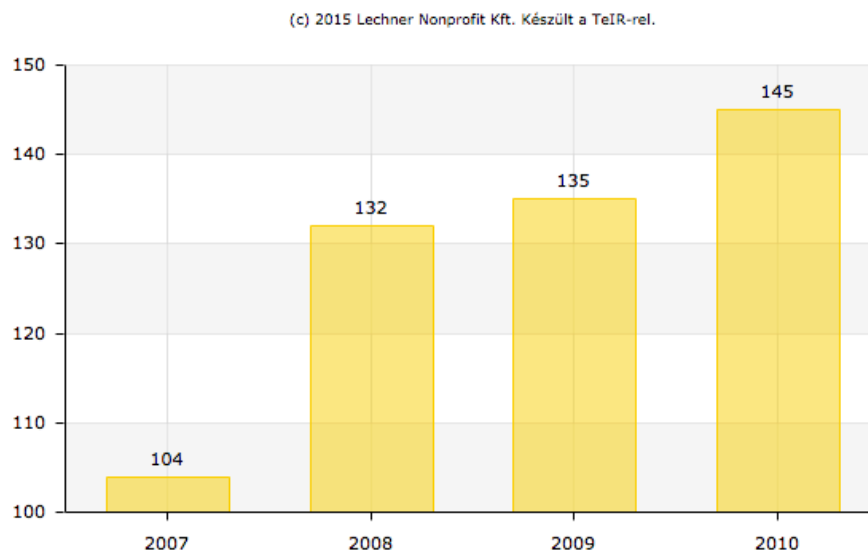
ábra 14: szolgáltatásokban működő vállalkozások aránya Sajóörsön (2008-2010)
forrás: TeIR

A KSH vállalkozások számának szektoronkénti részesedésére vonatkozó adatait vizsgálva megállapítható, hogy 2008 és 2010 között a szolgáltatásokban működő vállalkozások aránya nőtt, míg a mezőgazdaságban és ipar-, építőipar szektorokban csökkent.

A regisztrált vállalkozások száma 2007-2010 időszakban nőtt. A legtöbb vállalkozás 9 főnél kevesebb alkalmazottat foglalkoztat.

Alkalmazottak száma	Regisztrált vállalkozások száma
0 és ismeretlen	33
1-9	3
10-19	107
20-49	1

táblázat 15: vállalkozások megoszlása a foglalkoztatottak száma szerint
forrás: TeIR

ábra 15: regisztrált vállalkozások száma Sajóörösön (2007-2010)

forrás: TeIR

1.9.4. A GAZDASÁGI VERSENYKÉPESSÉGET BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK (ELÉRHETŐSÉG, MUNKAERŐ KÉPZETTSÉGE, K+F STB.)

1.9.4.1 ELÉRHETŐSÉG

Sajóörös nagyon jó közlekedés-földrajzi pozícióban van

Minthogy a település térségében található az M3-as és az M30-as autópálya, minden irányba erősek a gyorsforgalmi kapcsolatok. A főváros az M3-as autópályán, a megyeszékhely Miskolc az M30-as, a szomszédos két megye székhelye: Nyíregyháza és Debrecen az M3-as és M35-ös autópályán érhető el. A nagytérségi vasúti közlekedést hálózatilag tekintve Sajóörös kedvezőtlenebb helyzetben van, mint az előzőekben tárgyalt területen. A település külterületén a 89. Számú vasúti mellékvonal halad keresztül, állomás nincs. A legközelebbi vasútállomás Tiszaújvárosban található.

A helyközi autóbusz közlekedést a Borsod Volán Zrt. látja el. Sajóöröst a következő számú járatok érintik:

3737 – Miskolc-Sajólad-Ónod-Tiszaújváros

3744 – Miskolc-Nyékládháza-Ónod-Tiszaújváros-polgár

3966 – Tiszaújváros-Nemesbikk-Hejőpapi-Igrici

3967 – Tiszaújváros-Hejőbába-(Igrici/Hejőkeresztúr)

3970 – Tiszaújváros-Sajóörös

1.9.4.2 MUNKAERŐ KÉPZETTSÉGE

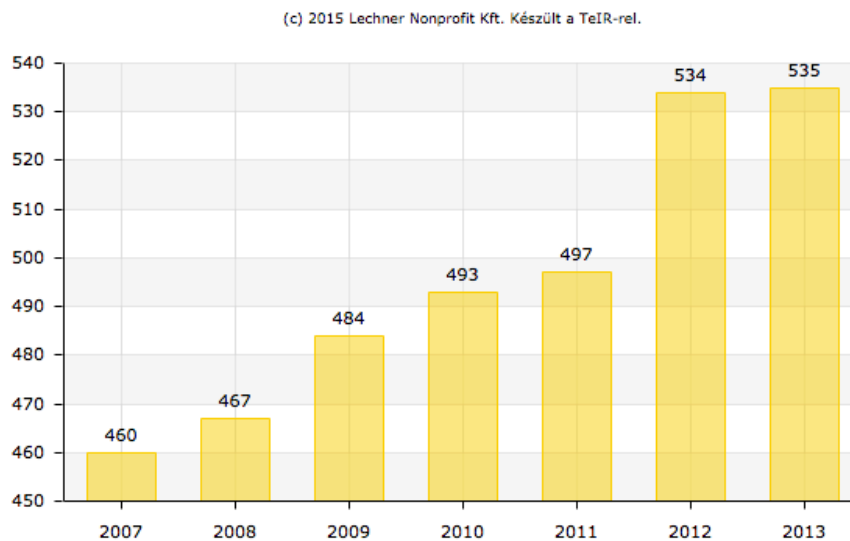
év	összesen	általános iskola osztály				középfokú			felsőfokú	
		0	1-5	6-7	8	befejezetlen	Szaktanulmányos képző	Közép iskola	befejezetlen	befejezett
1960	570	52	90	319	91	11		7	-	-
1970	629	25	126	241	173	23		27	3	1
1980	323	9	44	85	89	5	53	33	1	4
1990	763	14	64	156	277		103	115	Nincs adat	34
2001	1047	13	169		274		229	259	17	86
2011	1237	11	138		250		210	417		211

táblázat 16: a 7 évesnél idősebb népesség legmagasabb iskolai végzettsége Sajóörösön (1960-2011)

forrás: TeIR

A 2011-es népszámlálási adatok szerint az összlakosság 17,1%-a már felsőfokú végzettséggel rendelkezett (Magyarországon 15,5%, Tiszaújvárosi járásban 12,7%). Ez köszönhető a betelepülők magasabb iskolai végzettségének is.

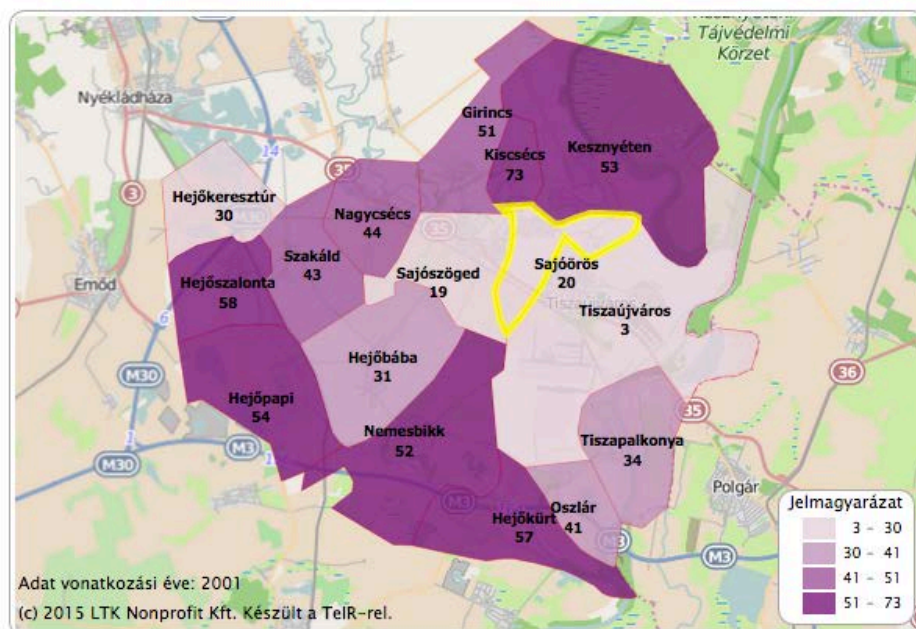
1.9.5. INGATLANPIACI VISZONYOK (KERESLET-KÍNÁLAT)

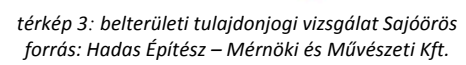
ábra 16: lakásállomány változása Sajóörsön (2007-2013)
forrás: TeIR

Sajóörs lakásállománya folyamatosan növekszik, a lassan növekvő tendenciához képest 2011-ben nagyobb gyarapodás figyelelő meg.

Az alacsony komfortfokozatú lakások aránya (félkomfortos, komfort nélküli, szükséglakás), a 2001-es népszámlálási adatok alapján 20%-os volt, 2011-ben már csak 5,1%.

ábra 17: alacsony komfortfokozatú lakások aránya a Tiszaújvárosi járásban
forrás: TeIR

1.10. AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

1.10.1. KÖLTSÉGVETÉS, VAGYONGAZDÁLKODÁS, GAZDASÁGI PROGRAM

Gazdasági program:

A településnek konkrét számokkal megfogalmazott gazdasági programja nincs, de általánosságban elmondható, hogy fő cél a település működésének fenntarthatósága és finanszírozhatósága, a szociális, az egészségügyi ellátások, valamint a közüzemi szolgáltatások biztosításának elsődlegessége mellett. Cél az önkormányzat pénzügyi helyzetének stabilizálása, amely hozzájárul a következő évek fejlesztési alapjainak megteremtéséhez. A községvezetés a település gazdasági szerepének erősítése mellett az élhetőségre helyezi a hangsúlyt, munkahelyteremtő és életminőség javító beruházásokat támogat. Elengedhetetlen, hogy az önkormányzat a társadalom minden szereplőjével – legyen az a gazdasági, vagy civil szektorban – párbeszédre (fórumok) és a kölcsönös előnyökön nyugvó együttműködésre törekedjen, a jogszabályok betartása mellett lehetőség szerint a helyi vállalkozóknak biztosítson minél több munkát. Meg kell teremteni, illetve elő kell segíteni a szabadidő tartalmas eltöltésének, illetve a turizmusnak az infrastrukturális feltételeit.

1.10.2. AZ ÖNKORMÁNYZAT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI TEVÉKENYSÉGE, INTÉZMÉNYRENDSZERE

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvényben (önkormányzati törvény, Ötv.), nevesítve van, hogy a településfejlesztés és a településrendezés a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó önkormányzati feladatok közé tartozik. A településrendezésre vonatkozó alap-jogszabályunk, az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (építési törvény, Étv.) a helyi önkormányzatok építésügyi feladatai között sorolja fel ezt a tevékenységet.

A településrendezés az önkormányzati törvényben felsorolt szinte valamennyi helyi önkormányzati feladattal összefüggésben lévő, tehát komplex, tartalmában összetett, emellett sokszereplős és általában időigényes tevékenység. A sokféle szempontra egyidejűleg szükséges figyelni. Így a fenntartható fejlesztésre, a megfelelő lakó- és munkakörülmények kialakulására, új munkahelyek megteremtésére, a település gazdaságos üzemeltetésre, a környezet természeti, táji és épített értékeire és azok fejlesztésére egyaránt.

1.10.4. FOGLALKOZTATÁSPOLITIKA

Célok:

- munkahelyteremtés
- megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatása
- közfoglalkoztatás

Munkahelyteremtés:

Munkahelyteremtés feltételeinek elősegítése:

- Az iparterületek kijelölésével és beépítési előírásainak az igényekhez való hozzáigazításával kívánja az önkormányzat a települést vonzóvá tenni újabb munkahelyteremtő vállalkozások, befektetők számára.
- Mezőgazdaság támogatása: kis, közepes és családi gazdaságok támogatása, háztáji gazdaságok ösztönzése, fiatal gazdák támogatása, piacképes gazdálkodási módok támogatása (pl.: integrált termesztés, ökológiai termesztés), termelői piac.

1.10.5. LAKÁS- ÉS HELYISÉGGAZDÁLKODÁS

Az önkormányzat legfontosabb alapelve a közép- és hosszú távú vagyongazdálkodása alapján a kötelező feladatellátást szolgáló vagyon – ami döntően ingatlanvagyon – költséghatékony fenntartható módon történő működtetése, feladatorientált fejlesztése. Az önkormányzat

tulajdonában lévő ingatlanvagyon nyilvántartási és adatszolgáltatási rendjéről szóló 147/1992. (XI. 6.) Korm. rendelet tartalmazza az ingatlanvagyon-kataszter felfektetésére és vezetésére vonatkozó előírásokat. A Kormányrendelet előírta az önkormányzati ingatlanvagyon- kataszter felmérését, folyamatos nyomon követését és naprakész vezetését.

Vagyongazdálkodás célkitűzései:

Újabb ingatlanok megszerzése, melyek a település hosszútávú fejlesztéséhez szükségesek, amelyek bérbeadásával vagy más célú hasznosításával jelentős bevétel érhető el.

1.10.6. INTÉZMÉNYFENNTARTÁS

Nevelési-oktatás:

Sajóörösi Hétszínvirág Napköziotthonos Óvoda

Egészségügyi intézmények:

- Orvosi Rendelő: 1db háziorvos, 1db védőnő
- Miskolci Egyesített Szociális, Egészségügyi és Gyermekjóléti Intézmény Sajóörös Gyermekjóléti Szolgálat: 1db családgyógyozó

1.10.7. ENERGIAGAZDÁLKODÁS

A versenyképes és fenntartható település fejlesztéséhez szorosan hozzátartozik a természeti erőforrások felelős használata és a hatékony energiagazdálkodás.

Az emelkedő energiaköltségek további ösztönző erőt jelentenek az energiagazdálkodás hatékonyságának emelésére. Az önkormányzati intézmények épületenergetikai fejlesztésére rendkívül nagy igény lenne, hiszen az intézmények fajlagos energiaigénye magas (különösen fűtés, illetve világítás tekintetében).

Ezen túl az önkormányzatnak egyre inkább megnő a szerepe a lakosok létfenntartási biztonságának megőrzése terén is. Magas a lakásfenntartási támogatásként felhasznált összeg és növekszik, ami azt jelenti, hogy a település lakói számára jelentős gondot okoz a közüzemi számlák fizetése, lakhatásuk biztosítása.

év	részesültek száma (fő)	felhasznált összeg (pénzbeni és természetbeni) (1000 Ft,-)
2013	37	2228
2012	44	1882
2011	35	1028
2010	-	-
2009	-	-

táblázat 17: lakásfenntartási támogatásként felhasznált összeg Sajóörösön (2009-2013)

forrás TeIR

1.11. TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény alapján helyben biztosítható közfeladatok közé, nevesítve bekerült a településüzemeltetés, ide sorolva az alábbiakat:

Köztemetők kialakítása és fenntartása:

Az Önkormányzat feladata kegyeleti közszolgáltatás biztosítása, mely a köztemető fenntartását, üzemeltetését magába foglaló egyéni és közösségi kegyeleti célú, az elhunyt emlékének megőrzésére irányuló tevékenységek összessége. E tevékenység ellátásával kapcsolatos jogokat, kötelezettségeket a temetőkről és temetkezésről szóló 1999. évi XLIII. számú törvény határozza meg.

A Sajóörösi Köztemető fenntartásáról a Képviselő-testület a TeTv 39. § /2/ bek. e./ pontja alapján kegyeleti közszolgáltatási szerződés útján gondoskodik. Az üzemeltetési munkák körében az üzemeltető elvégzi a zöldterületek kaszálását, a faállomány pótlását, biztosítja a technikai berendezések és egyéb közcélú létesítmények karbantartását, működtetését.

A temető infrastruktúrája hiányos, nem rendelkezik kiszolgáló épületekkel, a közelben található Sajószögdi Köztemető ravatalozóját és felszereléseit használja.

A közvilágításról való gondoskodás:

Az önkormányzat feladata a település belterületén a közvilágításról való gondoskodás. A villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény 3. § értelmező rendelkezései alapján „közvilágítás: külön jogszabályban meghatározott területnek a közlekedés-, köz- és vagyonbiztonság érdekében szükséges összefüggő, rendszeres, meghatározott időtartamú, villamos üzemű megvilágítása”, melyet a belterületi utak, járdák, kerékpárutak vonatkozásában kell érteni.

Kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása:

Az önkormányzat feladata közigazgatási területén a kéményseprő-ipari közszolgáltatásról szóló 2012. évi XC. törvény alapján az emberi élet-és vagyon biztonság, a levegőtisztaság védelme, a károsanyag- kibocsátás csökkentése.

A helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása:

Az önkormányzat feladata a szilárd burkolatú, illetve szilárd burkolattal nem rendelkező utak és kiegészítőinek fenntartása, javítása, burkolati jelek felújító festése, közlekedési táblák helyreállítása, pótlása, forgalmi rend változás során a szükséges jelzések, táblák módosítása, kihelyezése, a beláthatóság biztosítása a növények kezelésével, kézi és gépi takarítás, síkosság mentesítés.

Önkormányzati úthálózat 2013:

Önkormányzati kiépítetlen járda hossza (km):	2,9 km
Önkormányzati kiépített járda hossza (km):	4,6 km
Önkormányzati kiépítetlen út és köztér hossza (km):	17,1 km
Önkormányzati kiépített út és köztér hossza (km):	9,1 km
Önkormányzati kiépített út és köztér területe (1000 m ²):	40,5 km

Az úthálózaton jelenleg a közlekedésbiztonság megfelelő. Az utak, járdák burkolatai az elhasználódás, illetve a közmű javítások hatására is felújításra szorulnak.

Közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása:

Az önkormányzat feladata a fűnyírás, virágágyak ültetése, fakivágás, metszés, faültetés, játszótérek fenntartása. Parkrendezés során a fűnyírások száma időjárás függvényében évente 6-8 alkalom.

Parkosított közterületek:

- Szent Imre tér a templom előtt köztérként funkcionál esztétikus növényfelülettel, térkő burkolattal és környezetarchitektúra elemekkel.
- Hősök emlékműve (virágágyak, gyepek)
Jókai út és Vasvári Pál út által közrefogott, körbekerített, háromszög alakú

- rendezvényterület színpaddal, közparknak minősíthető.
- Fő utca – buszforduló (virágágyak, gyepek)
- Az utak menti zöldsávok, előkertek
- A Sajó menti ártéri liget erdők

Játszóterek:

Jelenleg egy közösségi használatú játszótér van Sajóörösön a Faluház udvarában, a korábbi óvoda játszóudvara. Az útról alig látható, elzártsága miatt nem túl vonzó, forgalma jelentéktelen.

Gépjárművek parkolásának biztosítása:

Az önkormányzat feladata a parkolóhelyek kialakítása, a parkolás biztosítása.

Jelenleg a Községháza előtt és a Katolikus templom mellett található közparkoló. A többi közösségi funkciójú terület parkolóigényének vizsgálata és a parkolók kialakítása megoldandó feladat. (Faluház, Művelődési ház, Óvoda, Sportpálya.)

1.12. A TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA

1.12.1. TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK

Sajóörös a Sajó-Hernád-sík kistáj K-i, DK-i részén található. A kistáj teljes területe 668 km² és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében helyezkedik el.

Vízrajz:

A kistáj főbb vízfolyásai a Sajó, a Hernád, a Bódva, a Szinva és a Hejő. Ezek közül Sajóörös területét a Sajó érinti mely ezen szakaszára már begyűjtötte a Hernád, a Bódva a Kis-Sajó és a Szinva patak vizét. Sajóöröst elhagyva Kesznyéten után a Sajó betorkollik a Tiszába. A Sajón a tavasz az árvizek időszaka, az év második fele általában kisvízű.

A kistáj állóvizeit két csoportra oszthatjuk, a természetes és a Sajó hordalékkúpjába mélyített mesterséges kavicsbányatavak, mely utóbbiakból találhatunk néhány kisebb felhagyott példányt Sajóörös területén is. Ezek egy része a település ÉNy-i felén, a Sajó közelében, míg többsége a K-i felé helyezkedik el.

A talajvíz mélysége 2-4 méter között van. Mérsékelt keménységű, kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos jelleg általános a területen. A települések mindegyikén 100%-osan kiépített a közüzemi ivóvízellátás és túlnyomó többségükben a szennyvíz- és csapadékvíz-elvezetés is többé-kevésbé megoldott. Az artézi kutak jelenléte nem gyakori a környéken, mélységük csekély, ám vízhozamuk jelentős. A közeli Sajóhídvég mélyfúrása 95 C^o-os.

Domborzat:

Kistájrészletünk 89,5 és 160 méter tengerszintfeletti-magasságú, D-i lejtésirányú terület. A területet a Sajó és a Hernád hordalékkúpja építi fel, a kistáj középső és déli része 8-10 méterrel szigetszeren kiemelkedik környezetéből. A felszín a folyók eróziójának hatására alacsony völgyközi hátakkal tagolt. Átlagosan 5 m/km² relatív reliefű domblábi hátak alakultak ki. A Sajó és a Hernád ártéri vidéke enyhén hullámos síkságnak minősül.

Földtani adottságok:

Területünk felszínének legelterjedtebb képződménye a folyóvízi kavics, löszös-agyagos üledékek, ill. holocén öntésanyagok vannak a felszínen.

Talaj:

Mivel a táj a Sajó és Hernád hordalékkúpján alakult ki, az öntéshordalékon öntés réti és réti talajok találhatóak. Mechanikai összetétele alapján vályog, vagy agyagos vályog. A réti talajképződményekhez csatlakozó térszíneken főként réti csernozjom talajok keletkeztek, víz- és tápanyag gazdálkodásuk általában kedvező.

Éghajlat:

Mérsékelt meleg, száraz éghajlat a jellemző. A napsütéses órák száma a kistáj déli részein 1900 óra körüli. A területen az évi középhőmérséklet 9,7-9,9 °C. A vegetációs időszakban átlagosan 17 °C a jellemző. A fagymentes időszak általában 185 napnyi hosszú. Az évi abszolút hőmérsékleti maximum sokévi átlaga 34,0 °C, az abszolút hőmérséklet minimum pedig -16,0 és -16,5 °C közötti.

A területen a szél átlagos sebessége 2,5 m/s, a leggyakoribb szélirányok pedig az É-i és az ÉK-i.

A csapadék évi összege átlagosan 540 mm körüli, ebből a vegetációs időszakban körülbelül 330 mm hullik le. A hótakarós napok száma átlagosan 38, a maximális hóvastagság átlaga 16-17 cm.

Az ariditási index 1, 30 körüli.

Növényzet:

A Sajó és a Hernád alacsony árterein a potenciális növényzet a fűz-nyár ligetek. A kistáj D-i és DK-i részein sziki tölgyesek fordulnak elő. A kistáj jelentős része mezőgazdasági terület, nagytáblás szántóföldi kultúrákkal. A puhafás fűz-nyár ártéri erdők főként csak a vízfolyások mentén, keskeny sávokban maradtak fenn. (Salix alba, S. fragilis, Populus nigra) A kistáj déli területein így Sajóörösön szikes gyepek is találhatóak melyeken főként rét és legelő területhasználat folyik. A nagy

kiterjedésű szántóföldek közt már csak nyomokban lelhetőek fel néhány helyen tatárjuharos lösztölgyes ligetek.

Sajátos táji adottságok:

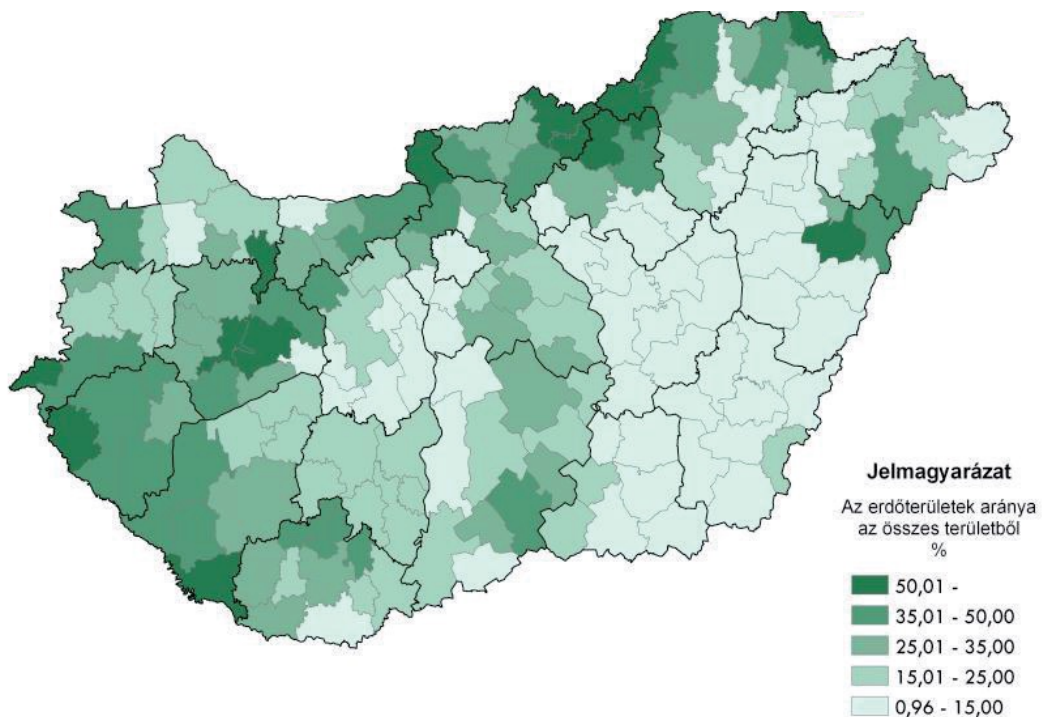
Holtmedrekkel tagolt alacsonyártéri síkság. A táj jellegzetességei a nagy kiterjedésű kavicsbánya tavak a felhagyás módjától és időtartamától függő másodlagos növényzettel. Ezek fontos vizes élőhely funkciót betöltő vízfelületek.

Helyi üdülési igények kielégítésére a Sajó mentén kedvező természeti feltételek adódnának.

Tájtípológiai összefoglalás:

A terület mérsékelt meleg, száraz éghajlatú, javarészt mezőgazdasági hasznosítású, főként folyóvízi kavicsos, részben agyagos-löszös üledéken kialakult, főként réti csernozjom talajjal rendelkező, alacsony völgyközi hátakkal szabdalts síkság.

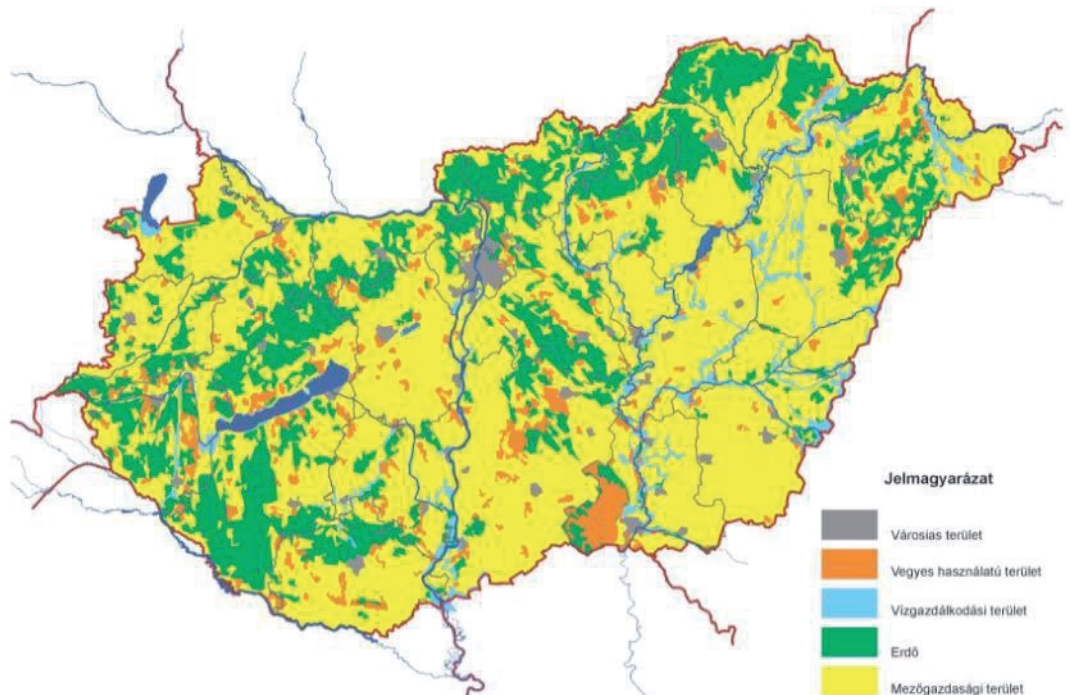
(Marosi S.- Somogyi S.: Magyarország kistájainak katasztere I-II. (MTA 1990.), Dövényi Zoltán: Magyarország kistájainak katasztere (MTA 2010.))

ábra 18: erdőterületek aránya Magyarországon

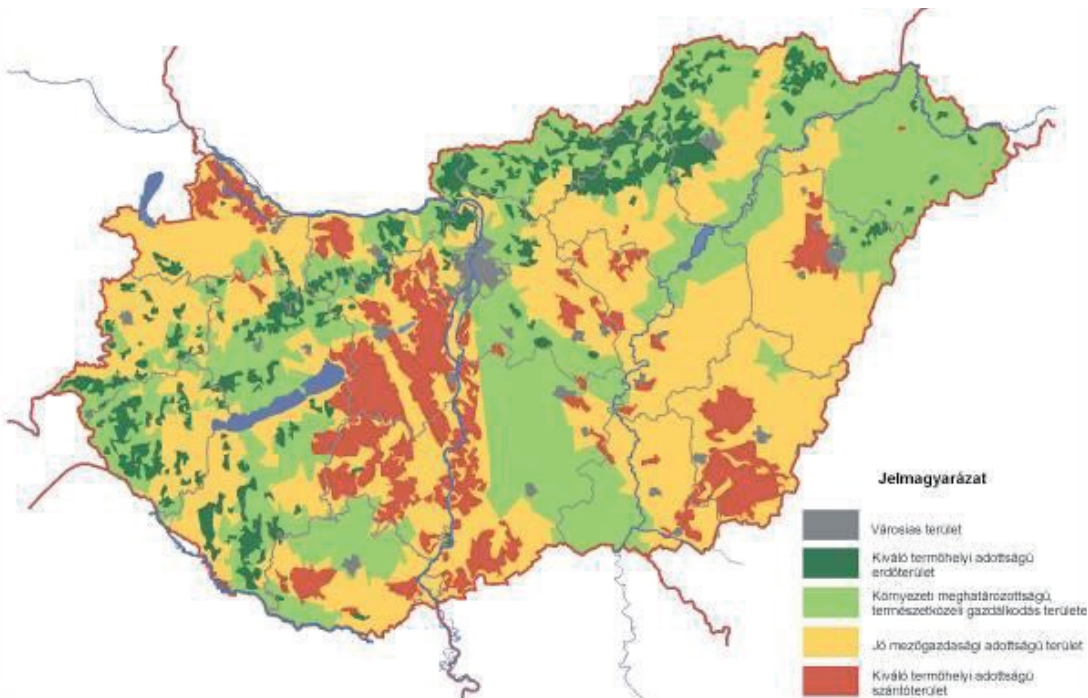
forrás: Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Kon koncepció

1.12.2. TÁJHASZNÁLAT, TÁJSZERKEZET

ábra 19: területhasználat Magyarországon

forrás: Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Kon koncepció

ábra 20: értékes természeti erőforrások: fenntartható tájgazdálkodás Magyarországon

forrás: Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Kon koncepció

1.12.2.1. TÁJTÖRTÉNETI VIZSGÁLAT

A török hódoltság idején a települést porig rombolták, egészen a 17. század végéig lakatlan vidék volt. Ma a falun mutatkoznak az urbanizáltság jelei mely a szomszédos Tiszaújvárosból kitelepülő lakosságnak köszönhető.

1.12.2.2. TÁJHASZNÁLAT ÉRTÉKELÉSE

A jó minőségű termőtalaj következtében a település közigazgatási területének jelentős része szántóföldi hasznosítás alatt áll. A nagyüzemi szántóföldi művelés során azonban mára teljesen eltűntek az erdőfoltok, erdősávok. A mozaikos jelleg megszűnt az egységes, nagyfelületű szántóföldek közvetlenül csatlakoznak a település lakott részeihez, azoktól főként délre eső területeken. Azonban találhatunk nagyüzemi szántó területeket a település északi részén is az ökológiai folyosó területén, a Sajó menti puhafás ligeterdő és a tájképvédelmi körzet közvetlen szomszédságában.

1.12.3. VÉDETT, VÉDENDŐ TÁJI-, TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TERÜLETEK

Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek

Sajóörösről országos jelentőségű védett természeti érték nem található. Az értékes Sajó parti puhafás ligeterdők, a leszakadt holtágak és az egykori kavicsbányászat következtében kialakult bányatavak azonban értékes élőhelyek, javasolt ezen területek természeti értéként történő kezelése. Ennek megfelelően különös figyelmet kell fordítani a tájkép, a természetes életközösségek és az élőhelyek megóvására.

A település közigazgatási területét nem érinti Natura 2000-es terület. Sajóörös területét érinti a Kesznyéteni TK tervezett érzékeny természeti területe. Az érzékeny természeti területeken természeti adottságokkal, tájjal, termelési hagyományokkal harmóniában zajló tájhasználat javasolt.

1.12.3.1. TÁJKÉPVÉDELMI SZEMPONTBÓL KIEMELTEN KEZELENDŐ TERÜLETEK

A település tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területei elsősorban a meglévő tájképvédelmi övezethez tartozó Sajó parti területek. Azonban az előző pontban említett kavicsbánya tavak is kiemelt figyelmet érdemelnek a tájkép szempontjából, ahol további tájba illesztési módszerek alkalmazása javasolt.

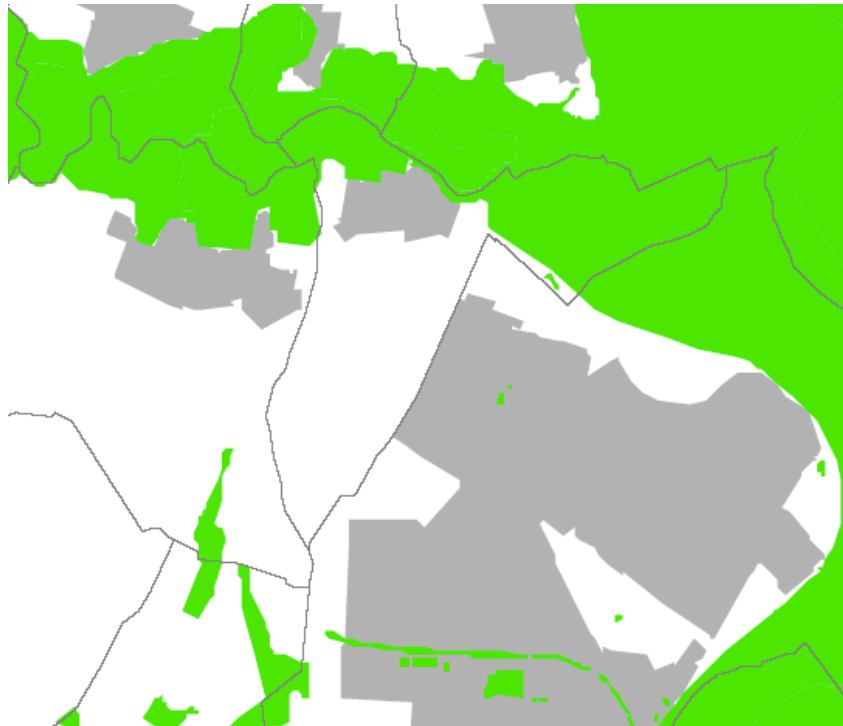
1.12.3.2. NEMZETI ÉS NEMZETKÖZI TERMÉSZETVÉDELMI OLTALOM ALATT ÁLLÓ VAGY VÉDELEMRE TERVEZETT TERÜLET, ÉRTÉK, EMLÉK

Sajóörös területén nem található nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló terület, érték.

1.12.3.3. ÖKOLÓGIAI HÁLÓZAT

Az Országos ökológiai hálózat elemei közül Sajóörös területén a ökológiai folyosó övezete megtalálható. A település lakott területeitől északra eső, a Sajó folyóhoz kapcsolódó részét végig széles sávban érinti. Ezeken a területeken olyan felhasználási módok alkalmazhatóak, melyek az ökológiai hálózat természetes és természetközeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem veszélyeztetik. Az övezetben bányászati tevékenységet folytatni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó előírások alkalmazásával lehet.

Országos ökológiai hálózat: országos területrendezési tervben alkalmazott övezet, melybe az országos jelentőségű természetes, illetve természetközeli területek és az azok között kapcsolatot teremtő ökológiai folyosók egységes, összefüggő rendszere tartozik és amelynek részei a magánterületek, az ökológiai folyosók és a puffer területek.

térkép 4: Országos ökológiai hálózat elemei Sajóörös területén
forrás: Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft.

1.12.4. TÁJHASZNÁLATI KONFLIKTUSOK ÉS PROBLÉMÁK ÉRTÉKELÉSE

Ökológiai konfliktus

- *Természeti területek és az intenzív mezőgazdálkodás közötti konfliktus*
A természeti területek közvetlen találkozása az intenzíven művelt szántókkal, komoly veszélyhelyzetet jelent ezen érzékeny természeti területek fennmaradása szempontjából. Az intenzív mezőgazdaságban használt kemikáliák közvetlenül - puffer zóna nélkül – szennyeznek az értékes természeti területeket. A település északi részén több ponton érintkezik a tájképvédelmi övezet és a Sajó part az intenzív szántófelületekkel. Ezeken a helyeken természetkímélő mezőgazdasági művelés folytatása indokolt.
- *Mezővédő erdősávok hiánya*
Komoly problémát jelent az intenzív, nagytáblás művelésű szántóterületeken a mezővédő erdősávok szinte teljes hiánya. Ez a természet kultúrák szempontjából is hiányosság például a szélvédelem szempontjából és az állatvilág szempontjából is lényeges, hogy a nagyfelületű szántókon nincs számukra könnyen elérhető búvóhely.
- *Vízfelület és szántóföld közvetlen találkozása*
Főként a település ÉNy-i részén található bányatavak mellett jelent problémát az intenzív mezőgazdasági művelés közvetlen szomszédsága, mely pufferzóna hiányában a mezőgazdasági kemikáliák bemosódását eredményezheti.
- *Nagyfeszültségű elektromos vezeték vízfelületek felett*
Főként a település ÉNy-i részén található bányatavak felett okoz problémát a széles sávban elhelyezkedő nagyfeszültségű légvezeték, mivel veszélyt jelentenek a vízfelületek közelében élő madárvilág számára.
- *Felhagyott bányaterületek az országos ökológiai hálózat területén*

Funkcionális konfliktus

- *Forgalmas közlekedési utak és a nagytáblás szántóföldek találkozása*
Elsősorban a 35-ös út és a Kesznyéten felé vezető fő út mentén jelent problémát a szántóföldekkel való közvetlen találkozás. A véderdősávok hiánya téli időszakban hóátfúvásokat egyéb időszakokban mezőgazdasági munkákból eredő porszennyezést eredményezhet.

- *A vízmű és a szántóföld közvetlen szomszédsága*
A település déli részén található vízmű védelmet igényel a nagyüzemi szántóföldi művelés káros, szennyező hatásaitól.
- *A lakóterület és a szántó közvetlen szomszédsága*
A mezőgazdasági termelésből adódó levegőszennyezésnek van kitéve a lakosság a véderdősávok hiánya miatt. A magán kertek talajait szennyezhetik a szántóföldi művelés során felhasznált kemikáliák. Különösen fontos a sportolási célú területek megóvása a szántók felől érkező levegőszennyezéstől.
- *Lakóterület és gazdasági területek találkozása*
A lakóterületeket véderdősávokkal célszerű elválasztani a gazdasági területektől védve a lakosságot a gazdasági tevékenység esetleges zaj- és légszennyezésétől, tájkép romboló látványától. A település fő útvonalának kivezető szakaszainál található gazdasági területek esetében ez nem megoldott.

Esztétikai konfliktus

- *Légvezetékek*
A település ÉK-i részén, a vízfelületek felett elhelyezkedő nagyfeszültségű légvezetékek komoly tájképi rombolást eredményeznek. Jelentős esztétikai problémát jelentenek ezen vezetékek a lakóterület közvetlen szomszédságában és a 35-ös út és a vasút közötti területen is.
- *Gazdasági épületek tájba illesztése*
Településkép romboló hatással bírnak a nem megfelelően tájba illesztett gazdasági épületek. Így a sportpálya szomszédságában a település nyugati bevezető szakaszán és a Kesznyéten felől érkező szakaszon is kedvezőtlen esztétikai látványt nyújtanak a meglévő gazdasági épületek. Megfelelő tájba illesztés, növényesítés javasolt az épületek környezetében.
- *Útpadka rendezetlensége*
A területünkön haladó utakat végigkíséri a szabálytalan, poros útpadka. A szegély kontúros kialakításának hiánya rendezetlenség képét kelti az úton végighaladók számára, melyet a gondozott előkertek látványa kompenzál.

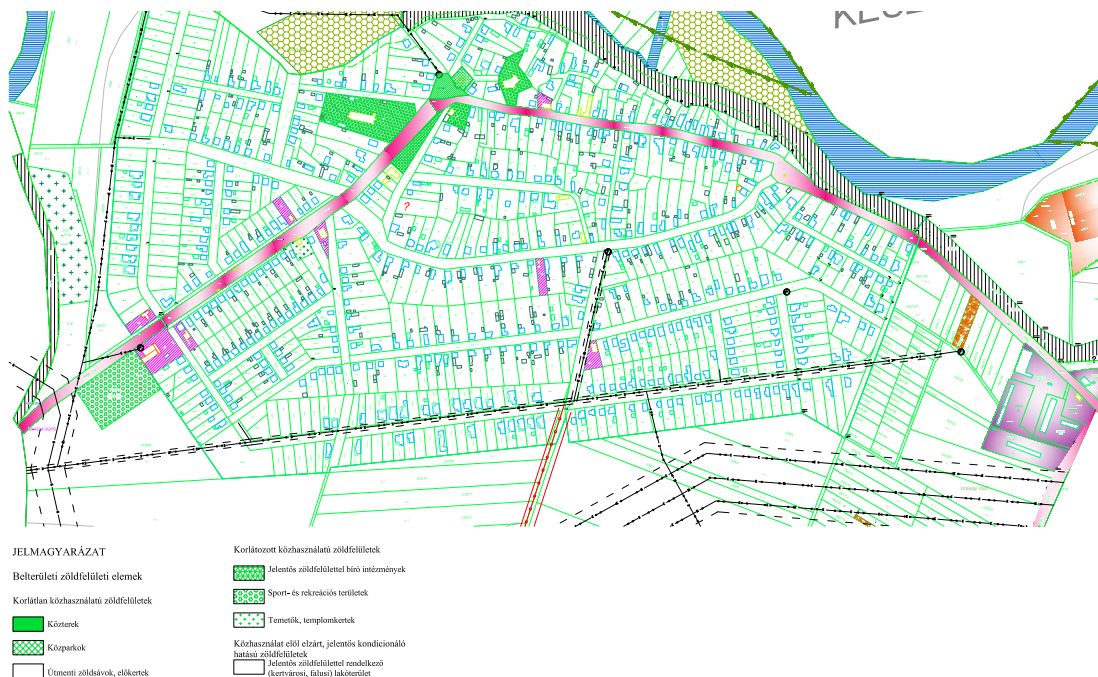
1.13. ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA

Nevezik ezt a területet Borsodi-ártérnek is, mely nevet az utóbbi időkben aligha érdemli meg. A Tisza szabályozása után gyakorlatilag megszűnt az ősállapot, amikor a Tisza itt rakta le a hordalékait, s a visszamaradó víz a mélyebb térszintekben gazdag vízi világot teremtett.

A Tisza szabályozása, a mocsarak kiszáritása és a területen évszázadokon keresztül tartó hagyományos legelőhasználat hozzájárult ahhoz, hogy a talaj vízháztartása megváltozzék.

A talaj sótartalmától függően a környékre a löszpusztarétek, ecsetpázsitos sziki legelők és az ürmös szikespuszta a jellemző. Gyepalkotói között a perje, csenkeszfélék és az árvalányhajak említhetők. Ezek szintjéből emelkednek ki a legeltetés során megmaradó szép és értékes gyógy- és mérgező növények. Üde vízellátású foltjaiban tavasszal tömegesen virít a rózsaszín virágú macskahere, a hengeres peremizs, a közönséges borkóró, a kakukkfű, az augusztusig folyamatosan nyíló, apró, sárga virágaival pompázó boglárkák. Szárazabb részein foltokban fellelhető a védett tavaszi hérics, a cickafark, a liláskék virágú zsályák és a legeltetést tűrő fajok (pl. a kígyószisz, tejtöltő galaj és tövises iglice).

Sajóörös belterületén található egy szokatlan nagyságú török mogyoró. Törzskerülete 274 cm. A török mogyorót sokfelé ültetik nálunk is, de ritkák az ilyen idős példányok. A Balkánon őshonos, termése emberi fogyasztásra alkalmas. Kupacslevelei keskeny fogakra szeldeltek, a levelek tövén kihegyezett pálhalevelek vannak.

térkép 5: a zöldfelületi rendszer vizsgálata Sajóörös belterületén
forrás: Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft

1.13.1 A TELEPÜLÉSI ZÖLDFELÜLETI RENDSZER ELEMEI

1.13.1.1. SZERKEZETI-, KONDICIONÁLÓ SZEMPONTBÓL LÉNYEGES VALAMINT A ZÖLDFELÜLETI KARAKTERT MEGHATÁROZÓ ELEMEK

Korlátlan közhasználatú zöldfelületi elemek:

- Szent Imre tér a templom előtt köztérként funkcionál esztétikus növényfelülettel, térkő burkolattal és környezetarchitektúra elemekkel.
- Jókai út és Vasvári Pál út által közrefogott, körbekerített, háromszög alakú rendezvényterület színpaddal közparknak minősíthető.
- Az utak menti zóldsávok, előkertek általánosságban megfelelő szélességűek, rendezettek, esztétikusak.
- A Sajó menti ártéri liget erdők és maga a folyó illetve a holtága és az egyes kavicsbányatavak is vízfelületként a zöldfelületi elemek részét képezik
- Korlátozott közhasználatú zöldfelületi elemek:
- Jelentős zöldfelülettel bíró intézmények a Kastélypark, az egykori faluház kertje és az óvoda udvara.
- Futball pálya a településre Ny-ról bevezető út mentén.
- Temető és templom kertje.

Közhasználat elől elzárt zöldfelületi elemek:

- A lakóterületek magánkertjei, bár közhasználat elől elzártak mégis nagy mértékben hozzájárulnak a zöldfelületek által kiváltott jótékony környezeti, egészségi, ökológiai hatásokhoz, így azok is a zöldfelületi rendszer fontos elemét képezik.

1.13.1.2. ZÖLDFELÜLETI ELLÁTOTTSÁG ÉRTÉKELÉSE

Általánosságban elmondható, hogy Sajóörös belterülete zöldfelületekkel megfelelően ellátott. Az utcakép általában rendezett, gondozott előkertek jellemzik. Az igényesen felújított templom előtti köztér harmonikusan simul a környező településképbe. A településen két játszótér található. Egy régi típusú az egykori faluház kertjében, és egy új az óvoda kertjében.

1.13.2. A ZÖLDFELÜLETI RENDSZER KONFLIKTUSAI ÉS PROBLÉMÁI

Fasorok hiánya érzékelhető az egyes útszakaszokon. A zöldfelületi rendszer szaggatott. A Kastély parkja méltánytalanul elhanyagolt. A háromszög alakú rendezvényter körbe kerítettsége zavaró elem, mind látványban mind funkcióban, szűk bezárt teret eredményez. A központi településmag, a templomkörnyék, a Kastélypark, az egykori faluház és a háromszögű rendezvényter egysége jelenleg nem megoldott. A temető területén kevés környezetarchitektúra elem található, növényesítés mértéke sem kielégítő. A sport terület kitett, szántóföldi műveléstől és a forgalom szennyezésétől nem kellően védett. A területünkön haladó utakat végigkíséri a szabálytalan, poros útpadka. A szegély kontúros kialakításának hiánya rendezetlenség képét kelti az úton végighaladók számára, melyet a gondozott előkertek látványa kompenzál.

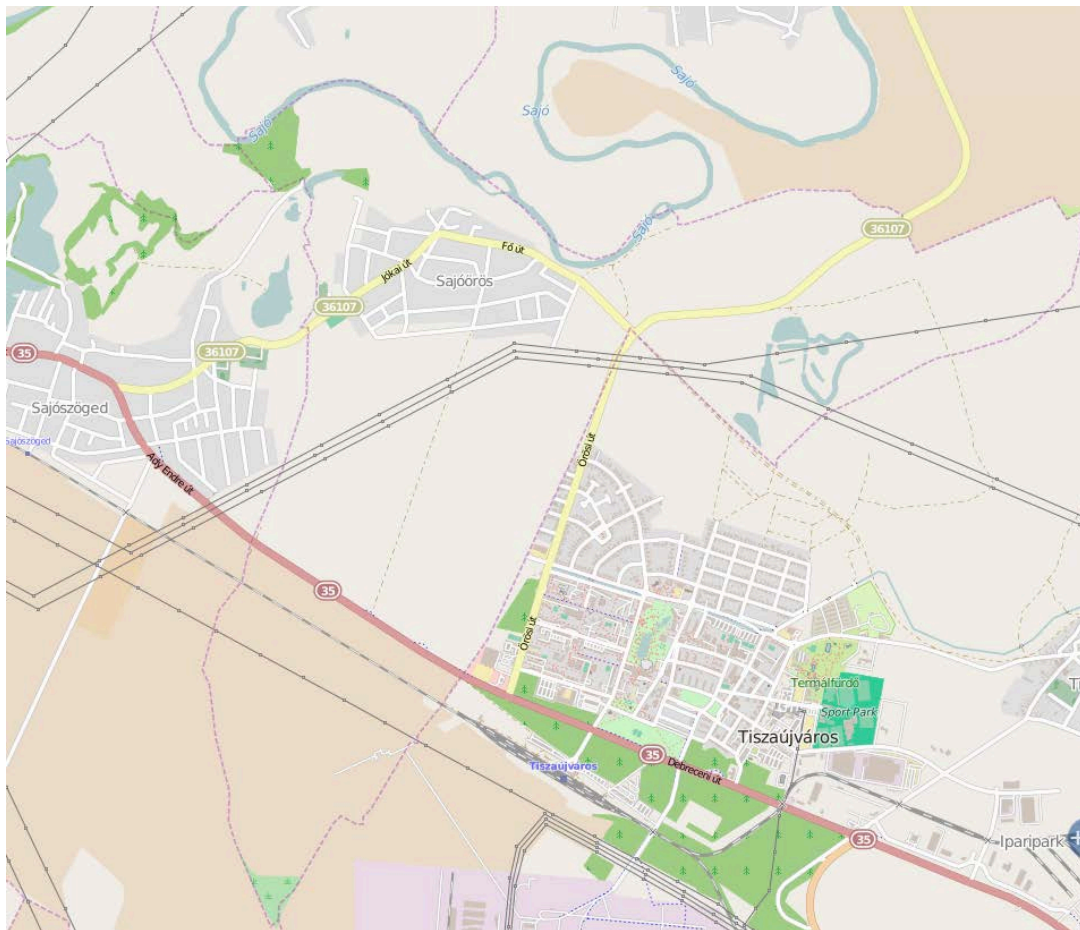
1.14. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA

1.14.1. TERÜLETFELHASZNÁLÁS VIZSGÁLATA

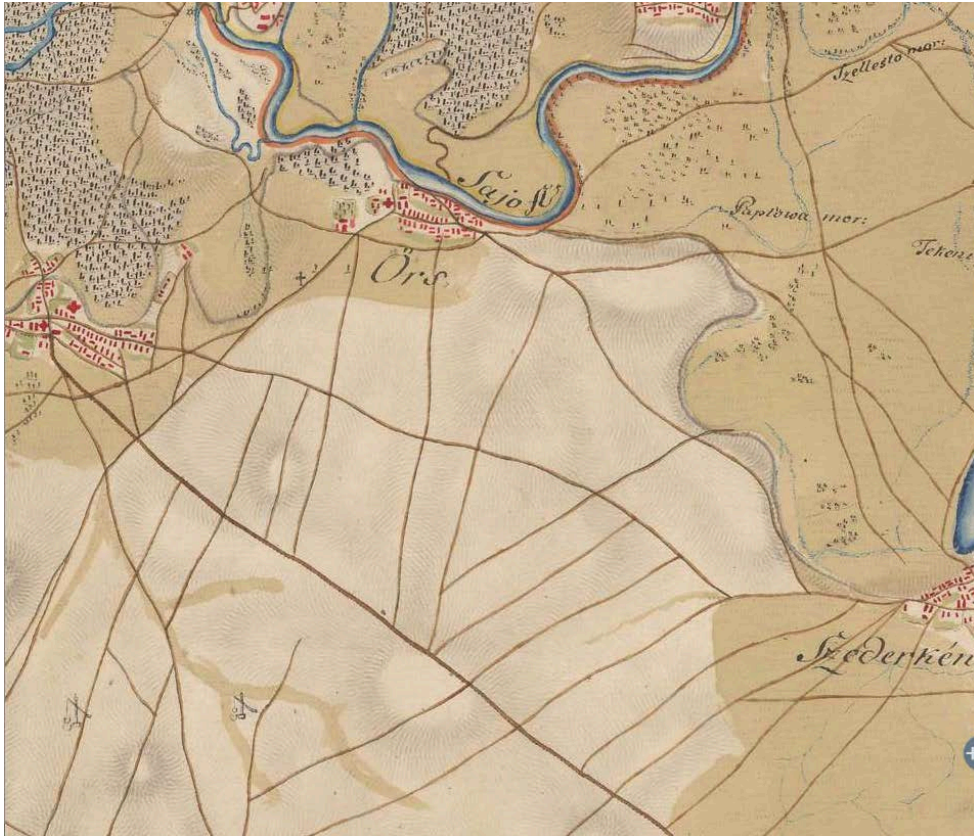
1.14.1.1. A TELEPÜLÉS SZERKEZETE, A HELYI SAJÁTOSSÁGOK VIZSGÁLATA

A környéken megtelepedő ember szállásterületének kiválasztása során az ökológiai tényezőket tartotta elsődleges szempontnak. A kedvező domborzati viszonyok mellett a legfontosabb tényező a víz volt, így érthető, hogy Sajóörös népe folyó mellett, attól nem messze telepedett meg. Az első letelepülők a Sajó melletti terület legmagasabb térfelszínű részét, egy kis dombot vették birtokba. A falu központja a hajdani, de a XVII. Században elpusztult kálvinista templom lehetett.

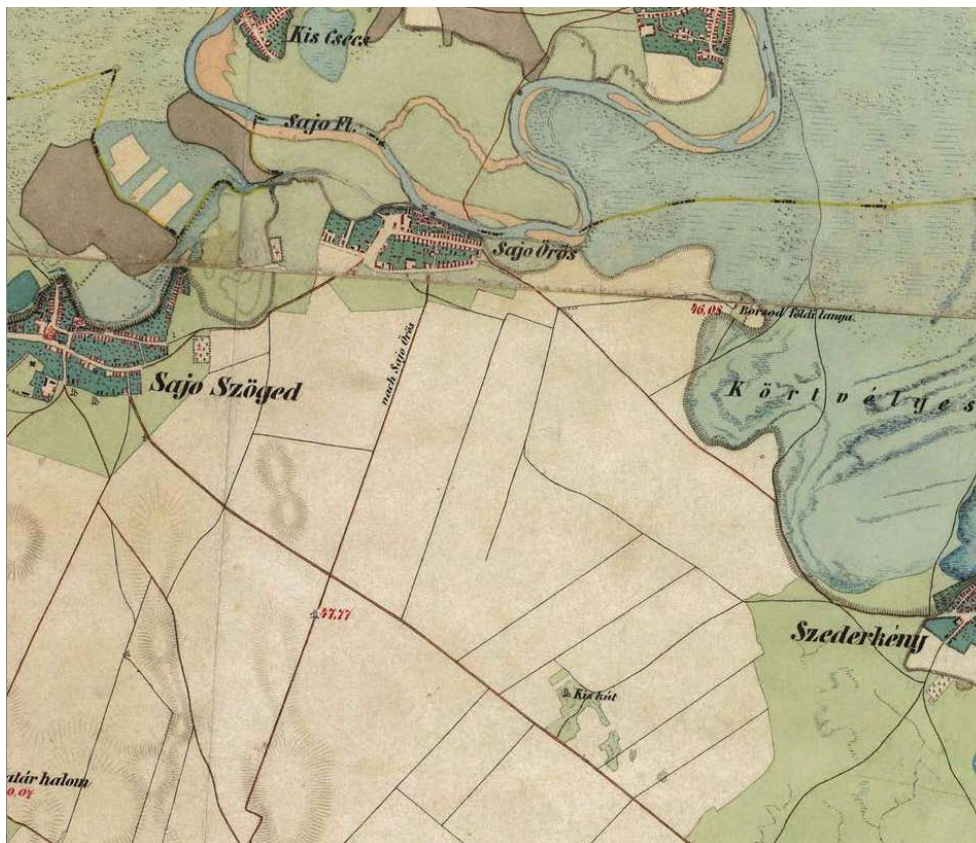
Sajóörös népe a XVI-XVII. Században eredeti lakóhelyét hosszabb-rövidebb időre többször kényszerült elhagyni. 1630 után pedig hosszú ideig, közel hetven évig pusztává vált a korábban virágzó település. A hajdani falu helyét szántóföldek foglalták el. A pusztát a XVIII. század elején fokozatosan népesedett be. Az új betelepülők a kőből épült uradalmi lakás körül alakították ki falujukat.

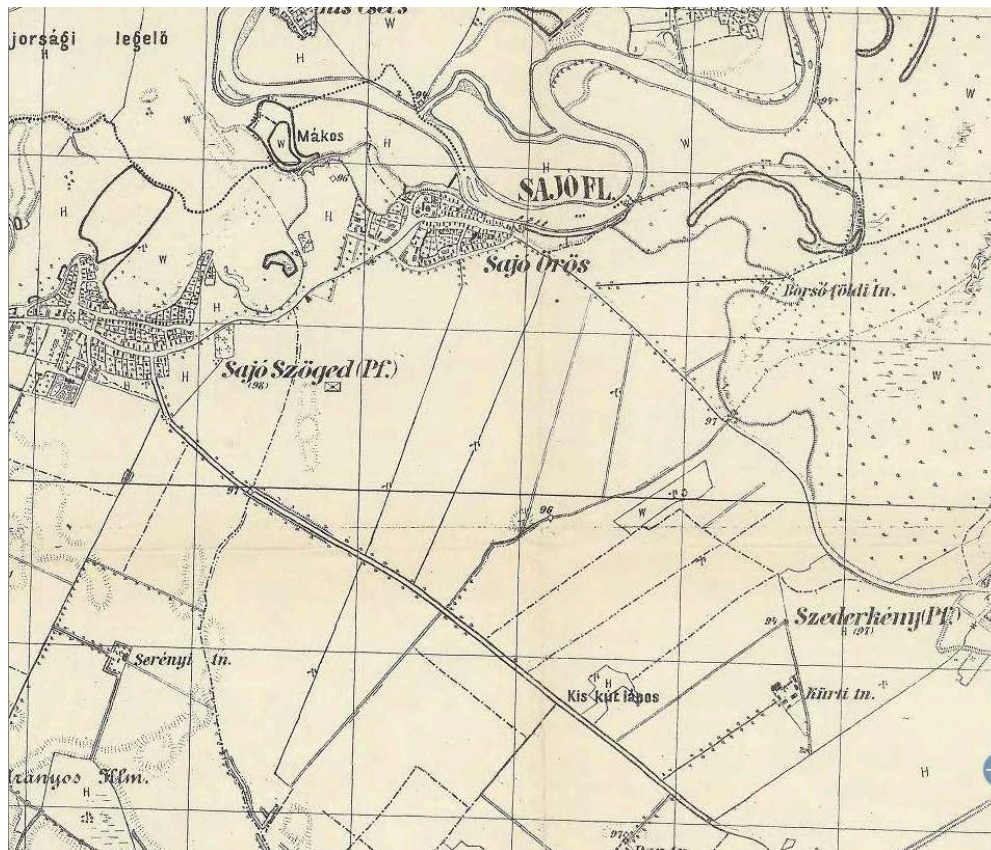
térkép 6: Sajóörös aktuális térképe
forrás: www.mapire.eu

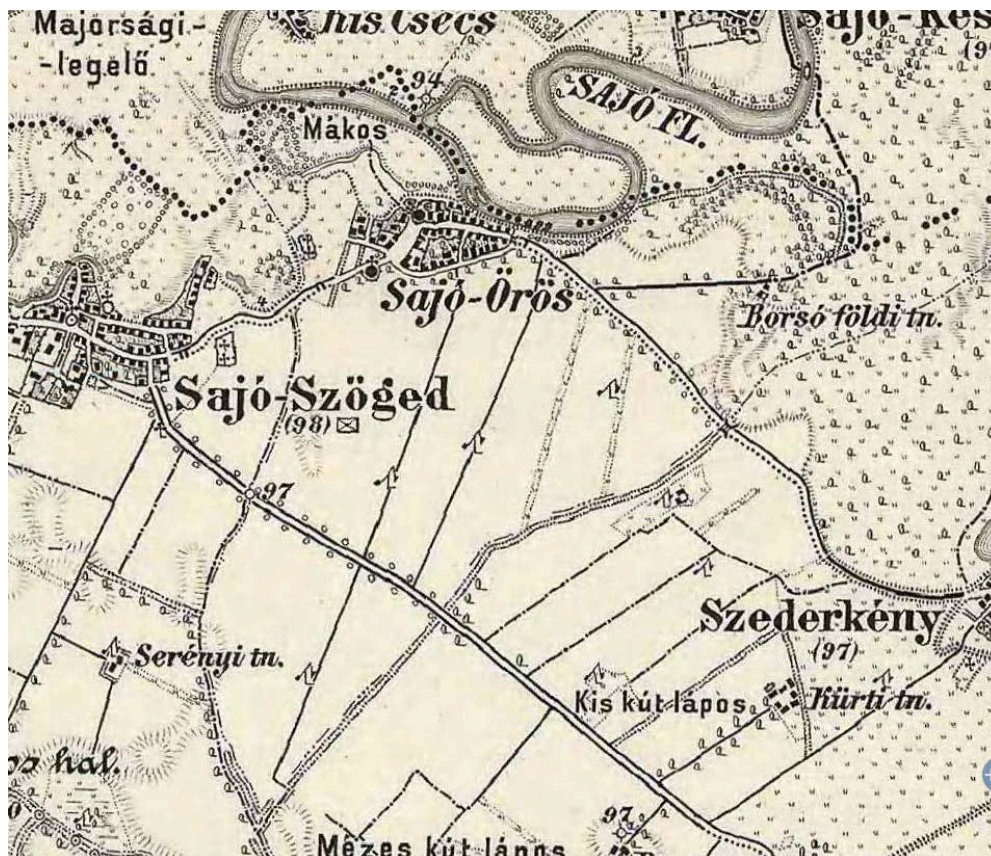
térkép 7: Sajóörös az Első Katonai Felmérés térképén (1763-1787)
forrás: www.mapire.eu

térkép 8: Sajóörös a Második Katonai Felmérés térképén (1806-1869)
forrás: www.mapire.eu

térkép 9: Sajóörös a Magyar Királyság térképén (1869-1887)
forrás: www.mapire.eu

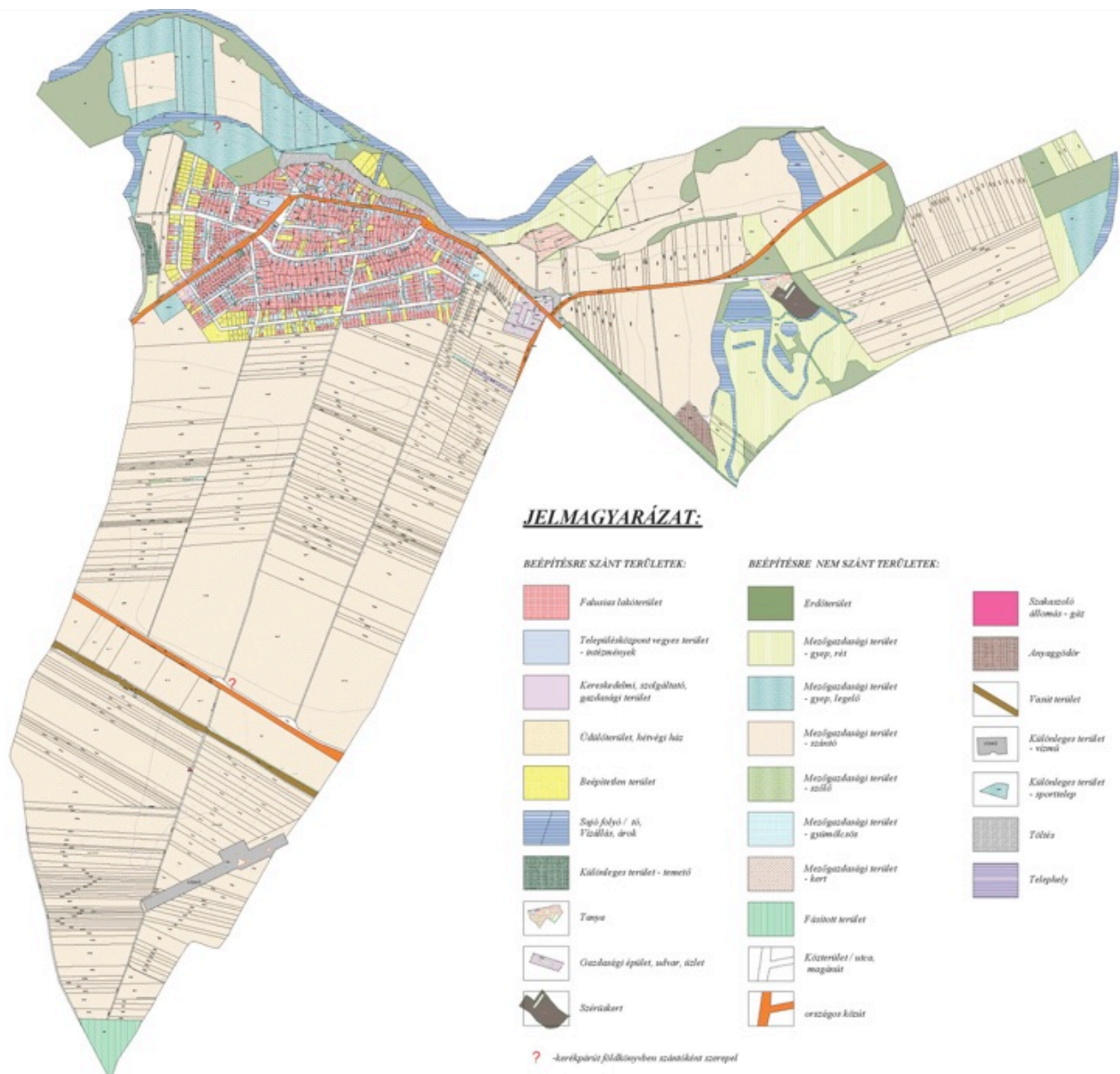

térkép 10: Osztrák-Magyar Monarchia térképén (1869-1887)
forrás: www.mapire.eu

1.14.1.2. AZ INGATLAN-NYILVÁNTARTÁSI ADATOK ALAPJÁN, TERMŐFÖLD ESETÉN A MŰVELÉSI ÁGAK ÉS A MINŐSÉGI OSZTÁLYOK

Mezőgazdasági területek:

- gyeperét
- gyeper, legelő
- szántó
- szőlő
- gyümölcsös
- kert

térkép 11: Sajóörös területhasználatának vizsgálata
forrás: Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft.

1.14.1.3. BEÉPÍTÉSRE SZÁNT ÉS BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK**Beépítésre szánt területek:**

Lakóterületek:

- falusias lakó terület Szintterületi sűrűség: 0,5

Vegyes területek:

- településközpont Szintterületi sűrűség: 0,4-0,8
- Intézményterület Szintterületi sűrűség: 0,8

Gazdasági területek:

- Kereskedelmi szolgáltató terület Szintterületi sűrűség: 0,8
- Ipari gazdasági terület Szintterületi sűrűség: 0,8

Különleges területek: Szintterületi sűrűség: 0,2 – 0,8

- Temető
- Mezőgazdasági üzemi
- Tanya
- Sport
- Szabadidő
- Közmű
- Megújuló energia

Beépítésre nem szánt területek:

Zöldterületek:

- Közkert

Erdőterületek:

- Gazdasági erdő
- Közjóléti erdő
- Védelmi erdő

Mezőgazdasági területek:

- Általános (szántó/rét, legelő)
- Kertes

Közlekedési területek:

- Országos főút
- Országos mellékút
- Helyi gyűjtőút
- Lakóutca
- Gyalogút, földút
- Kerékpár út
- Vasút

Vízgazdálkodási területek:

- Folyóvíz medre és parti sávja
- Állóvíz medre és parti sávja
- Vízgazdálkodási műtárgy: gát, árok stb
- Vízmű

Különleges területek:

- Temető
- Rekreációs terület (felhagyott bányató)

1.14.1.4. FUNKCIÓ VIZSGÁLAT (INTÉZMÉNYI ELLÁTOTTSÁG, FUNKCIONÁLIS ÉS ELLÁTÁSI KAPCSOLATOS)

A településen működő közfunkciót ellátó intézmények a fő közlekedési tengely mentén, a történeti településmagon belül, gyalogosan, autóval és tömegközlekedéssel is jó megközelíthető helyen találhatók.

- Posta
- Orvosi rendelő
- Községháza
- Óvoda
- Művelődési ház és könyvtár

1.14.1.5. ALULHASZNOSÍTOTT BARNAMEZŐS TERÜLETEK

Alulhasznosított barnamezős területek a település közigazgatási területén belül nem találhatók.

1.14.1.6. KONFLIKTUSSAL TERHELT (SZLÖMÖSÖDÖTT, DEGRADÁLÓDOTT) TERÜLET

A település lakóterületeire nem jellemző a szlömösödés. Felhagyott, valamely társadalmi, térszerkezeti problémára visszavezethető degradálódó terület nincs a településen.

1.14.2. A TELEKSTRUKTÚRA VIZSGÁLATA

Az 1773-as urbárium szerint 42 kialakított házhelye volt a településnek, a község telkei kifejezetten kicsik voltak. Azok a folyamatos telekosztódások során még kisebbek lettek, és egy telken utóbb több lakóház is épült.

Bizonyos fajta beépítési rendre már a XVIII. század első felében is törekedtek. A telkek kialakítását a terepviszonyok, a Sajó folyása ugyan erőteljesen befolyásolta, de figyeltek arra, hogy a telkek olyan utcákat képezzenek, amelyekben át könnyen meg lehet közelíteni az uradalom kőből épült központi épületét.

A Hejő-völgyben és néhány bükkaljai faluban a szalagtelkes falvak különböző típusai alakultak ki. Örös is ezen szalagtelkes falvak közé tartozik. Jellemzően az utcás-soros telekbeépítésű, soros udvartípusú falvak közé sorolható.

A soros udvar olyan telekbeépítési rend, amelynél a lakóház és a különféle melléképületek egyváltékban állnak a hosszanti telekhatáron és magasságuk legtöbbször hátrafelé haladva egyre kisebb. Az épületek között lehetnek hézagok, de leginkább érintkeznek egymással. A soros udvar különösen keskeny szalagtelkeken – ilyen Örös – volt gyakori.

A szalagtelkes település csoportos településforma, amelyet a gabonatermelő gazdálkodás hozott létre. A falu belsőségét szalagtelkes rendszerben osztották fel. A telkek sávosan sorakoztak, ami lehetővé tette a közös utcára vagy térségre kifutó csoportos tömörülést, a házhelynek a faluközösségbe való összevonását.¹⁸

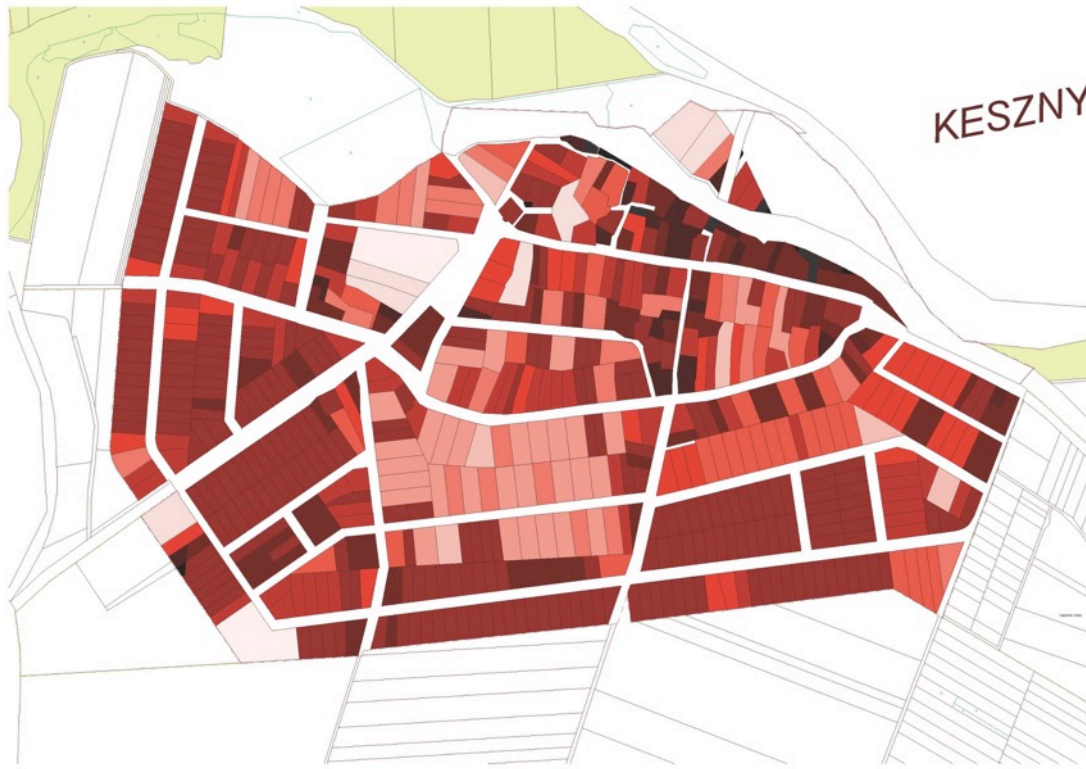
1.14.2.1. TELEKMORFOLÓGIA ÉS TELEKMÉRET VIZSGÁLAT

A település első lakóházai a Sajó mentén, a mai Táncsics-, Sajó-, Gát-köz és kastélykert, illetve a mai Fő és Kossuth utca vonalán épültek ki. Az ősközségnek szabálytalan telek osztású, zezugos, keskenyutcás szerkezete volt a község északi részén. Az ÉNy-i negyedet a Melczer-Mándy féle kastélyépület és park uralta, szemben vele a templom. Ebben a térségben alakult ki a település központja.

Örös törtvonalú főutcájára enyhe ívben kapcsolódik a gyűjtőutcája, a Kossuth Lajos utca. A település nagyobbik felén látszik az újkori telekosztás eredménye, a szabályosabban hálós településszerkezet.¹⁹

¹⁸ Bodnár-Takács: Sajóörös története, Sajóörös 2014

¹⁹ Bodnár-Takács: Sajóörös története, Sajóörös 2014

térkép 12: a telekméret vizsgálata Sajóörös belterületén
forrás: saját szerkesztés

TELEKMÉRET		
m ²	darabszám	összes terület
5000<	2 db	16003,06 m ²
2500-5000	7 db	21785,24 m ²
2001-2500	6 db	12758,19 m ²
1801-2000	35 db	65027,05 m ²
1601-1800	28 db	48294,68 m ²
1401-1600	32 db	47581,30 m ²
1201-1400	41 db	51878,13 m ²
1001-1200	74 db	72258,56 m ²
801-1000	280 db	253488,73 m ²
601-800	98 db	71080,24 m ²
401-600	29 db	15174,77 m ²
201-400	7 db	2101,46 m ²
<200	9 db	926,47 m ²

1.14.2.2. TULAJDONJOGI VIZSGÁLAT

A belterületi lakótelkek tulajdonosai között szokatlanul magas a nem sajóörösi lakosok száma.

1.14.3. ÖNKORMÁNYZATI TULAJDON KATASZTER

Belterület:

Közüintézmények:

hrsz:	192/2	Polgármesteri Hivatal
	162	„Faluház”
	14	Óvoda
	37	Művelődési Ház

Egyéb telekrészek:

Árvízveszély miatt:

hrsz: 84/2, 87/2, 88/2, 91/2, 92/2, 99

Telekosztási hiba miatt:

hrsz: 412/5, 412/6

Közterületek:

Valamennyi közút és tér kivéve a Jókai utca és Fő utca mely állami tulajdon (36107 sz. főút)

Külterület:

hrsz:	013, 014	Temető
	019/61	Sportpálya

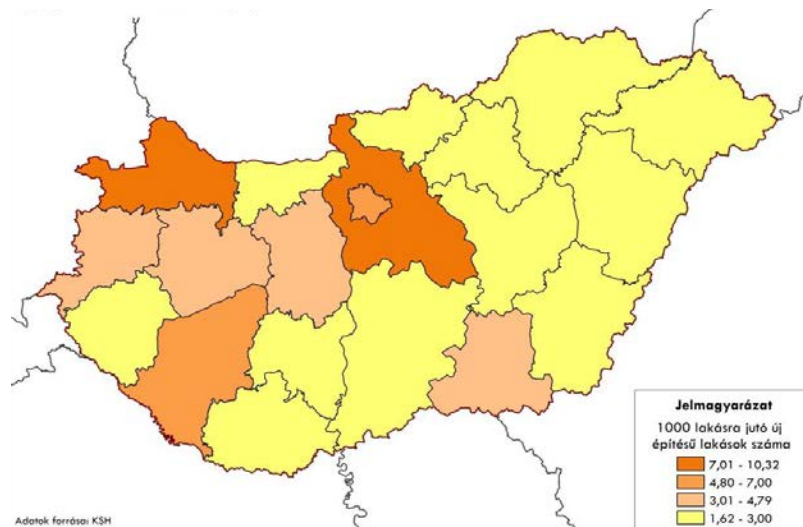
Valamint a nem állami tulajdonú közlekedési utak.

A tulajdonosi vizsgálatból érzékelhető, hogy igen szegényes mind belterületen, mind külterületen az önkormányzati tulajdoni hányad. Ez köszönhető részben az ország részben a település történetének az államosítás és a privatizáció mikéntjének.

Ez a körülmény jelentősen korlátozza az önkormányzat mozgásterét.

Érdekessége a tulajdonosi vizsgálatnak, hogy Sajóörös külterületén található a TVK vízműve (hrsz: 030/2) és egy nagyobb telekcsoport a tiszaujvárosi önkormányzat tulajdonában (hrsz: 042/65, 042/66, 042/67, 042/68).

1.14.4. AZ ÉPÜLETÁLLOMÁNY ÉS A KÖRNYEZET GEODÉZIAI FELMÉRÉSE

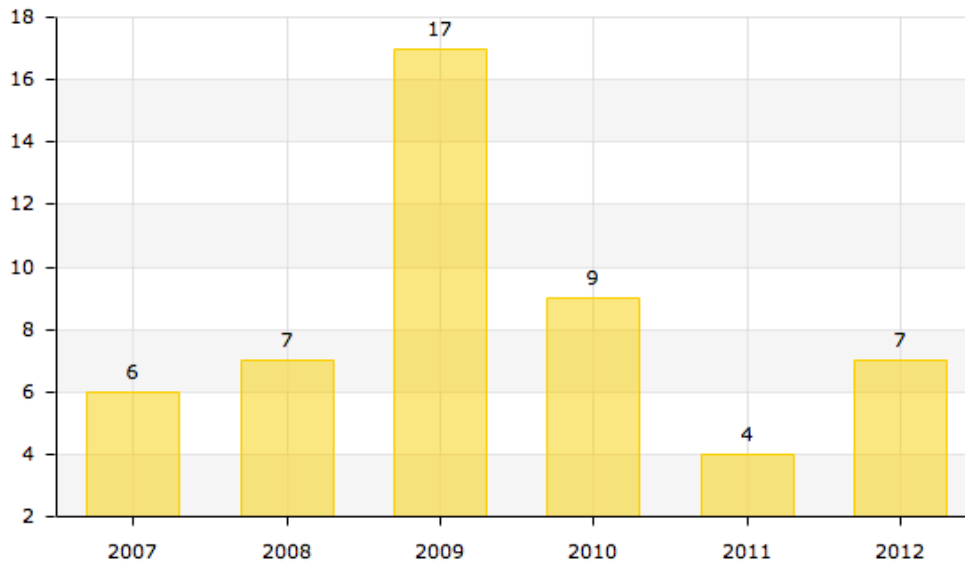

ábra 21: új építésű lakások aránya Magyarországon
forrás: BAZ megye Területfejlesztési Koncepció

A 90-es évek végétől a település növekedésének fő mozgatója a Tiszaújvárosban felerősödő agglomerálódási folyamat. A magas telekárak és építkezési költségek miatt jellemzően nem vált a városiak nagy tömege számára elérhetővé a rendszerváltás környékén (a panel lakótelep alternatívjaként) kialakított kertvárosi övezet, ezért megindult a kiköltözés a megfizethetőség okán.

Nem a nagyvárosi életformától szabadulni igyekvő tömegek csendesebb, kevésbé forgalmas helyre való kiköltözéséről volt szó. A kiköltözők identitásukat tekintve továbbra is városiak maradtak, a városhoz kötötte őket a munkájuk, a gyermekek iskoláztatása, a kulturális lehetőségek, programok. Kialakult a „csak aludni járunk haza” jellegű életforma az agglomerátumban.

(c) 2015 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

ábra 22: épített lakások száma Sajóörösön (2007-2012)

forrás: TeIR

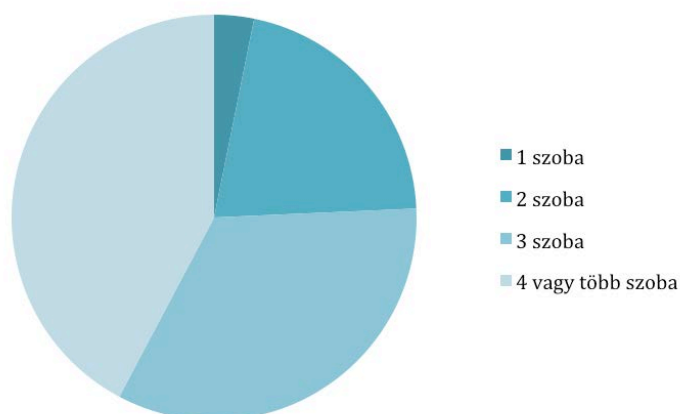
1.14.5. AZ ÉPÍTMÉNYEK VIZSGÁLATA

1.14.5.1. FUNKCIÓ, KAPACITÁS

Lakóépületek:

A lakásállomány 2013-ban 535. Önkormányzati tulajdonú lakóépület nincs a településen, állami tulajdonban egy lakóépület található.

Az alacsony komfort fokozatú lakások aránya (félkomfortos, komfort nélküli, szükség lakás), a 2001-es népszámlálási adatok alapján 20%-os volt., 2011-ben már csak 5,1%.

ábra 23: lakások méret szerinti megoszlása Sajóörösön

forrás: TeIR

Intézmények épületei:

A település intézményei a templom közelében kialakult központi területen találhatók. Az intézményhálózat fejlesztése nem követte a lakóterület növekedését. A község hagyatkozik Sajószöged és Tiszaújváros alapfokú intézményeire.

“Faluház”

Az iskola telke 1913-ban Melczer Aladártól csere útján került az egyházközséghez. Az épületet 1914-ben húzták fel. 1930-ban második tanterem építését kezdték meg. A katolikus iskola épülete 1950-ig egyházi tulajdonban működött, ekkor államosították.

1970-ben az iskola épületét felújították.²⁰

Ma kereskedelmi funkciójú bérlemény.

Kultúrház

A kultúrház tervei 1960-ban, építési munkái 1961-ben kezdődtek meg. Az épület 1974-ben lett klubosítva, 1976-óta fűthető. Nagyobb felújításra 1978-ban került sor.²¹

Posta

Mai helyén 1976 óta működik.

*Községháza-Orvosi rendelő**Óvoda*

Az épület 1998-ban épült. 2013-ban kisebb felújítások történtek.

**1.14.5.2. BEÉPÍTÉSI JELLEMZŐK (BEÉPÍTÉSI MÓD, BEÉPÍTÉSI MÉRTÉK, SÚRÚSÉG)
BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLETEK**

Sajóörös beépítési módját tekintve nagyrészt falusias lakóterületnek, bizonyos területek településközponti vegyes területnek minősül. Ebből kifolyólag a település beépítési sűrűség szempontjából is összetett. A falusias lakóterületeken 0,5, a településközponti területeken 0,8 beépítési sűrűség alakult ki.

A beépítési módok és közigazgatási területek összefüggését a következő adatok mutatják:

Jelenlegi belterület nagysága:	90,7643 ha	907 643 m ²	10,75 %
Jelenlegi külterület nagysága:	753,2505 ha	7 532 505 m ²	89,25 %
Közigazgatási terület nagysága:	844,0148 ha	8 440 148 m ²	100 %

TERÜLETFELHASZNÁLÁS	Terület (ha)	Terület (m ²)	Tartalék terület
Beépítésre szánt területek			
Lakó-falusi	81,6376	816 376	~ 45 238
Településközponti-vegyes	0,9039	9 039	
Településközponti-intézményi	0,7174	7 174	
Gazdasági-kereskedelmi szolgáltató	44,3624	443 624	~ 23 593
Különl. Beép. Mezőgazd. Üzemi	2,3572	23 573	
Különl. Beép. Temető	0,0992	992	
Különl. Beép. Sport terület	4,8204	48204	
Különl. Beép. Tanya	5,2816	52816	
Különl. Beép. Szabadidő terület	3,7999	37999	~ 37 999

²⁰ Bodnár-Takács: Sajóörös története, Sajóörös 2014

²¹ Bodnár-Takács: Sajóörös története, Sajóörös 2014

1.14.5.3. MAGASSÁG, SZINTSZÁM, TETŐIDOM

Sajóörös legnagyobb területére a falusias karakterű beépítési mód a jellemző.

Hosszúházas épülettípus:

A legrégebbi épületek oldalhatáron állnak hosszúházas elrendezésűek tornácos és tornác nélküli változatban készültek. Gyakori a fából készült faragott és a falazott tornác, mely az épület elején és az oldalán fut végig. A hagyományos hosszúházas épülettípusok tükrözik a vidék régi építkezési módját, mely a dél borsodi falvakra volt jellemző. A tetőformák teljes vagy csonka kontyolással készültek.²²

Sátortetős kockaház:

A háztípus megjelenése az 1940-es évektől kezdődött és nagy számban terjedt el az egész országban.

A klasszikus sátortetős kockaház minden esetben négyzet alaprajzzal (8x8, 9x9, 10x10 m-es), 4-5 lépcsőfoknyi lábazattal, egyszintes, téglalap arányú, kétablakos utcai homlokzattal (általában háromosztatú ablakok, mögöttük két utcára néző szoba), sátortetővel (szemből nézve háromszög tető) készült; telepítése, ha a telek mérete megengedte szabadon, ha nem, oldalhatáron álló módon, de mindig előkerttel történt.²³

A típusnak később alapincézett, beépített tetőterű, emeletes verziói is megjelentek.

Amerikai vagy mediterrán típus:

A kilencvenes évek elejétől jelentek meg a nagy tömegtagoltságú, más országok hagyományait követő házak (onnan jönnek az alkalmazható építőanyagok és szerkezetek is). Általában egyszintes épületek, alacsony hajlásszögű tagolt tetővel.

1.14.6. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET ÉRTÉKEI

1.14.6.1. TELEPÜLÉSSZERKEZET TÖRTÉNETI KIALAKULÁSA, TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSMAG

A település kialakulásának feltétele, hogy legyen a települők számára elégséges megélhetést biztosító hely, ismeretek híján ma csak a Honfoglalás utáni időkről beszélhetünk, bár tudjuk a régészeti leletekből, hogy korábban is éltek e vidéken, hiszen a Sajó magaspartján minden adottság biztosítva volt az élethez. Ezt bizonyítja a jobb parti településfűzér, melyben a jelenlegi szomszédok Sajószöged és a ma már Tiszaújváros részét képező Tiszaszederkény. A település monográfiájából tudható, hogy volt errefelé még néhány település melyeket eltakar már az idő (Parasztbükk, Csüllő, Szakáld, Szentáld, Hejőtfő, Kisfalud).

A településszerkezet kialakulásában több tényező is szerepet játszik, meghatározó a települést létrehozó kor értékítélete, a hely morfológiája és a nagyobb közösségekkel való kapcsolattartás irányai. Ezt még színezi néhány dolog, de a lényeg az, hogy az előzőekben felsoroltak közül a lassan változó morfológia mellett az egymást váltó korok értékítélete és a kapcsolattartás preferált irányai viszonylag könnyebben módosulnak.

Sajóörös településszerkezetének kialakulása esetében meghatározó, hogy a legfontosabb irány Örs Úr idejében Diósgyőr volt, melyet később megerősített Ónód fennhatósága, majd árnyalta a Sajóládi függőség, (Ez a mai 36107 sz. közút.)

Ennek az útnak a magas pontján kapott helyet természetesen a (régészeti fejezet szerint Árpádházi időkre visszánéző elődű) templom, maga köré gyűjtve a változó korok mindenkor aktuális intézményeit.

²² Istvánfi: A magyar falu építészeti hagyománya, Építészfórum 2011

²³ Tátrai: Homályos kép, Budapest 2014

térkép 13: Sajóörös a Második Katonai Felmérés térképén (1806-1869)
forrás: www.mapire.eu

A második katonai felmérés óta múlt az idő, sok minden változott, de az alapvető irányok csak kevésbé módosultak, kivéve a múlt századi iparfejlesztés által létrehozott Leninváros – Tiszaújváros megjelenését és triumfálását környezetében, mert ennek a hatása kétségtelen, de már csak másodlagos a településszerkezetre alakulására nézve.

térkép 14: A történeti településmag, mely szinte megegyezik a II. katonai felmérés rajzolatáva
forrás: Google

Mint a légi fotón látható újabb és újabb kéreg rakódtak rá az egykori településre, természetesen saját koruk értékítélete szerint, részben átfogalmazva a történeti mag telekszerkezetét is. Erre az egyik legkirívóbb példa a kastélypark feldarabolása.²⁴

²⁴ Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft.

1.14.6.2. RÉGÉSZETI TERÜLET, VÉDETT RÉGÉSZETI TERÜLET, RÉGÉSZETI ÉRDEKŰ TERÜLET²⁵

A Sajóörös határában található régészeti lelőhelyek közt nincs a törvény által meghatározott kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely. A falu határában megismert régészeti lelőhelyek mindegyikére vonatkozik azonban a 2001. évi LXIV törvény (Ötv.) 11. § által kimondott általános védelem, azaz e régészeti lelőhelyek területén tervezett beruházásokat, fejlesztéseket oly módon kell tervezni, hogy azok a régészeti lelőhely épségét ne veszélyeztessék. Amennyiben erre nincs mód, úgy a régészeti lelőhelyek leletei eredeti helyükről csak feltárással távolíthatók el.

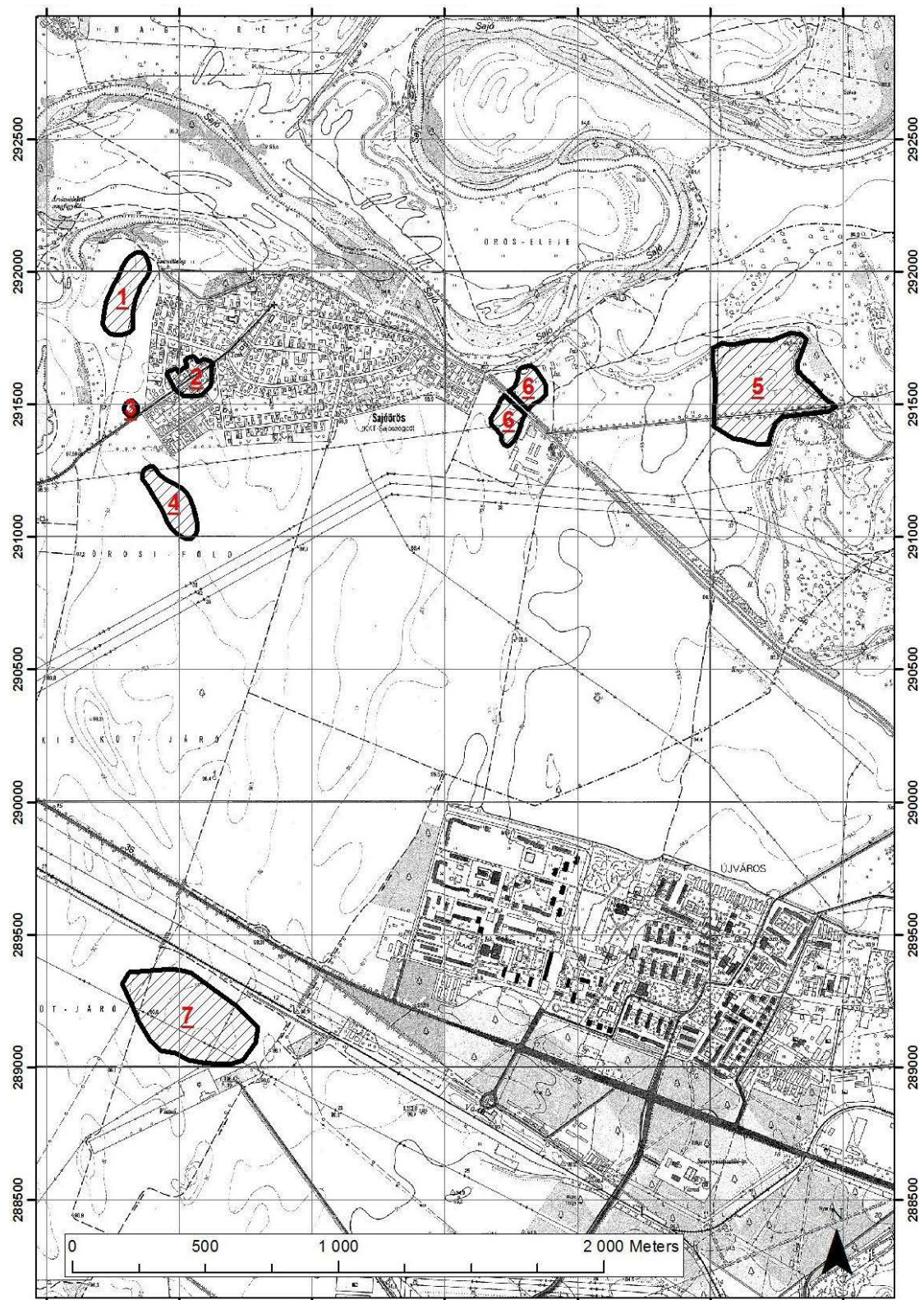
Sajóörös határában különös értékkel bírnak az 1. sz. lelőhely kora Árpád-kori leletei, hiszen a krónikás hagyomány alapján az Örsur nemzetség korai megtelepedéséhez is kapcsolhatók. A település keleti szélén lévő 14-15. századi faluhely (6. Lh.) szintén kiemelkedő emlék ugyanis a Sajó-folyó mentén található középkori települések ismert fejlődésével párhuzamban Örös esetében is kimutatható, hogy a falu kiterjedése e századok során folyamatosan növekedett. A föld alatt e helyen számolnunk kell 2-

3 osztatú, tapasztott falú, középkori házak meglétével is. Sajóörös az a településünk, ahol a falu határában a 11-12; a 13. és a 14-15. századi településrészek is jó állapotban maradtak meg a föld alatt, ami a későbbiek során lehetőséget adhat arra, hogy a magyar lakóház fejlődését, a településszerkezet változását egy Sajó-menti településen belül vizsgálhassuk.

Sorszám	Hivatali azonosító	Lelőhelynév	Megjegyzés	Lh_jelleg
1	51385	ÖRT II. ütem útépítés és vízellátás 2. lh	A lelőhely kiterjedését a 2015.04.19. napján végzett helyszíni szemlén	Árpád-kori településnyomok, felszíni leletek
2	16378	Jókai út 19 és 31.	A Hivatal a 16377 és 16378 polygonokat egyesítette	Székita-kori hamvasztásos temető, kelta kori leletek
3	0	ÖRT II. ütem útépítés és vízellátás 1. lh	A Hivatal nyilvántartásában nem szerepel, de a HOM adattárában	Őskori szórvány leletek, Árpád-kori településnyomok
4	16377	Örösi-föld	16377 a Hivatal adatbázisában elírás, nyilvántartott lelőhely,	
5	47030	Sajó magaspart	Bodnár Tamás és Pusztai Tamás terepbejárása, 2003	Őskori kerámia, Árpád-kori településnyomok
6	0	Sajóörös, Fő-út	2015.04.19. napján megtalált régészeti lelőhely, még nincs hivatali azonosítója	13-15. századi településnyomok, nagyon sok
7	61584	Nagy-kút-járó dűlő	gázvezeték építésének régészeti szakfelügyelete során	neolitikum, rézkor

táblázat 18: régészeti lelőhelyek Sajóörös területén
forrás: Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft.

²⁵ Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft.

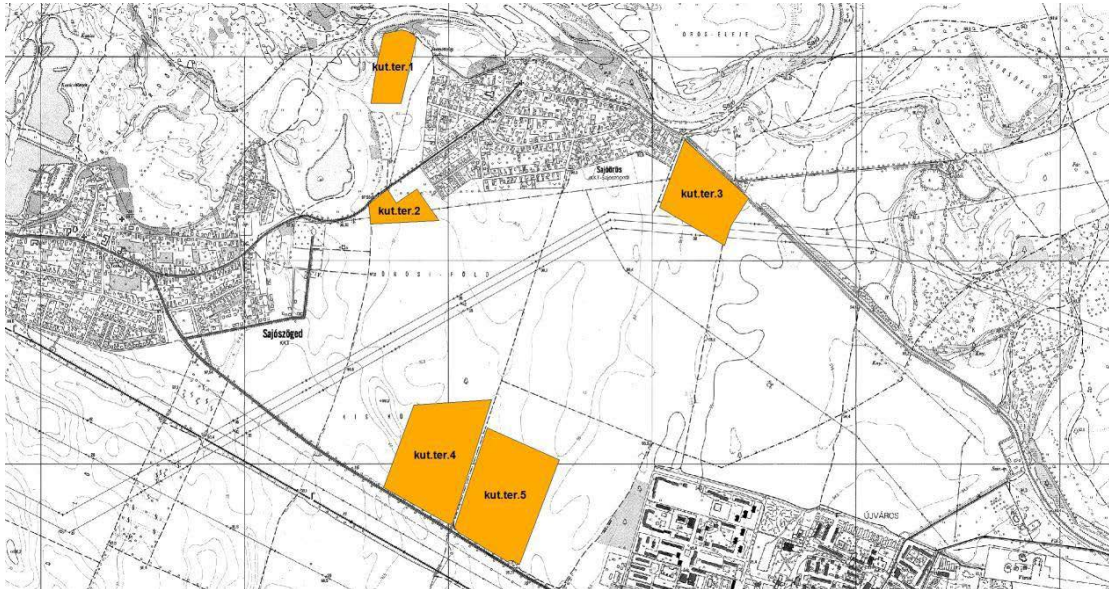

térkép 15: régészeti lelőhelyek Sajóörös területén
forrás: Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft.

Változtatási szándékok:

- a) településhálózati és tájhasználati változás
- b) településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás
- c) infrastrukturális változás

A település határában öt helyszínen terveznek olyan változtatásokat, melyek régészeti lelőhelyeket is érinthetnek. Lakóterület, sportolásra alkalmas terület, valamint ipari-gazdasági övezet kialakításával számolnak.

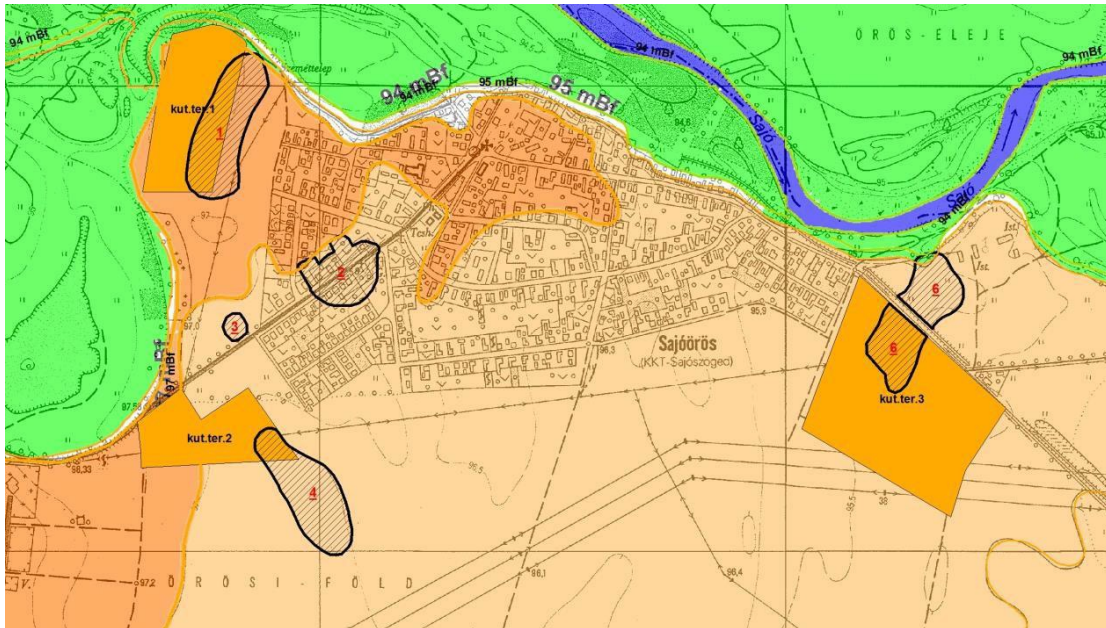

térkép 16: tervezett változtatások Sajóörös területén
forrás:Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft.

Az 1. terület szántóföldből lakóterület kialakításával számol, a 2. terület a meglévő sportpályához kapcsolódóan sportolásra alkalmas terület bővítésével, a 3-5. terület ipari-gazdasági övezet kialakításával.

Hatáselemzés szöveges és ábrázolt formában a különböző hatásterületek kijelölésével:

- d) régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei,
- j) folyamatok iránya, visszafordíthatósága,
- k) kárenyhítés lehetősége, költsége, illetve ellentételezésének lehetőségei.

térkép 17: tervezett változtatással érintett régészeti lelőhelyek Sajóörösön
forrás: Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft.

Sajóörös település határában 7 ismert régészeti lelőhely található. A Rendezés során meghatározott fejlesztések közül a mellékelt térképünkön látható 1; 2; és 3. fejlesztési területek érintenek régészeti lelőhelyeket.

A tervezett fejlesztések megvalósíthatók, de a régészeti lelőhelyek érintettsége miatt csak megfelelő tervezéssel, előkészítő munkákkal.

Az 1. területen, amennyiben telekosztásra kerül sor, az 1. sz. régészeti lelőhely el fog pusztulni. Itt a megelőző feltárás költségeit a telkeket megvásárló tulajdonosoknak kell majd kifizetni. Egy szórt, Árpád-kori település esetében felszíni leletek alapján nem lehet tökéletesen meghatározni, hogy a földalatti régészeti jelenségek pontosan hol helyezkednek el. A meglévő régészeti lelőhelyen belül geofizikai vizsgálattal szerencsés esetben el lehet dönteni, hogy van-e olyan hely, ahol szabadon lehet építkezni, és hol vannak azok a területek, melyeket eredeti állapotukban meg kell őrizni, vagy előzetesen fel kell tártani. Amennyiben a település mindenképpen be akarja vonni a fejlesztésbe ezt a területet az előzetes felmérés és a megelőző feltárás költségeivel számolni kell.

A 2. számú fejlesztési területen, a sportpálya bővítését nem zárja ki a 4. sz. régészeti lelőhely megléte. Megfelelő tervezéssel meg lehet oldani, hogy a régészeti lelőhely ne sérüljön. Ez nem jár az önkormányzat számára többletkiadással, és biztosítja a régészeti emlékek megmaradását is.

A 3. számú fejlesztési területen, a település keleti szélén ipari-gazdasági övezet bővítésére kerül sor. Itt egy 14-15. századi településrész van a föld alatt (6. Lh). Javasoljuk, hogy az érintett lelőhelyrészt és a lelőhelyet jelölő poligon körüli 20 méter széles védőövezetet ne vonják be a tervezett fejlesztésbe. Amennyiben erre mégis sor kerül, a fejlesztés előtt a beruházó költségére gondoskodni kell a veszélyeztetett régészeti lelőhelyrész megelőző feltárásáról.

A 4. számú fejlesztési terület a 2015-ös terepi vizsgálatok időpontjában 25 cm magas búzával volt fedve, itt nem tudtunk eredményes felszíni kutatást végezni. Ha a terület tagolását nézzük, a II. katonai felmérésen is látható, hogy e helyen a sík vidékből egy „markáns”, 1 méterrel a környezetéből kiemelkedő ÉNy-DK-i irányú dombvonulat húzódik. E helyen nem lehet kizárni régészeti leletek előkerülését, de felszíni leletek alapján csak akkor tudjuk az esetlegesen itt található régészeti lelőhelyet meghatározni, ha ismételten felszántják a területet.

A Sajóörös területén és a település határában található régészeti lelőhelyek figyelemmel kísérése, esetleges kutatása során az elkövetkező évtizedekben olyan történeti információkhoz juthatunk a falu területéről, melyek az itt élők számára is fontosak lehetnek. A magyarság megtelepedésének korai évszázadaiból származó településrész megőrzésével, vagy kutatásával pedig a település határain is túl mutató jelentőségű információkkal, leletekkel szolgálhat majd Sajóörös falu.

1.14.6.3. VÉDETT ÉPÍTETT KÖRNYEZET, A HELYI, EGYEDI ARCULATOT BIZTOSÍTÓ ÉPÍTÉSZETI JELLEMZŐK

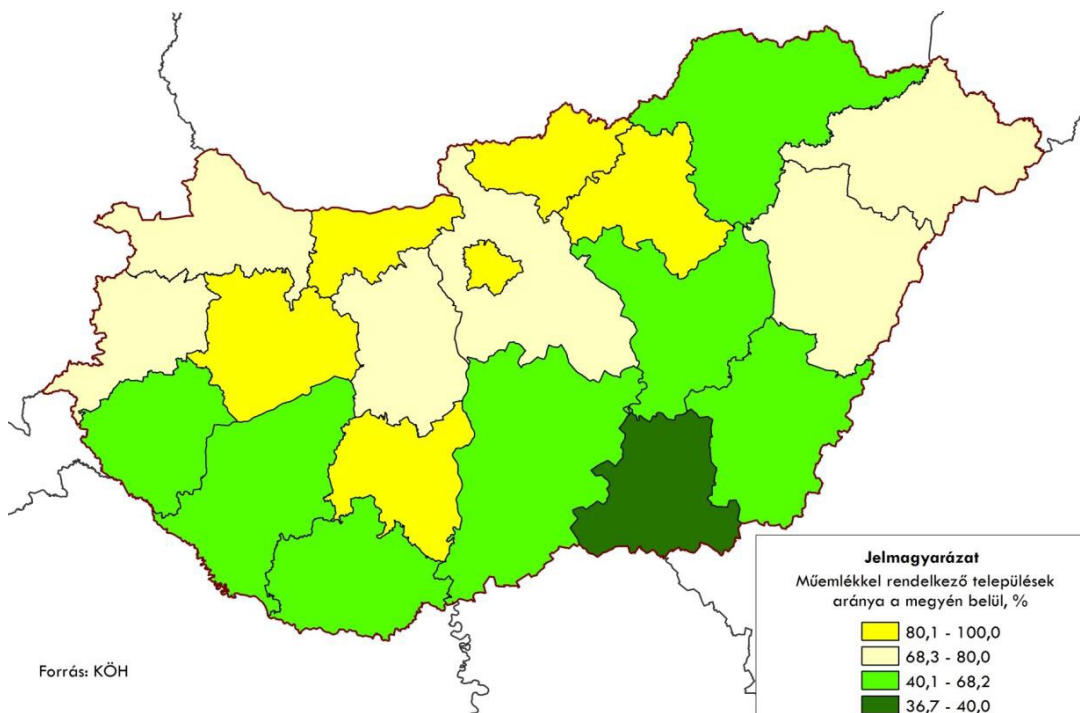
Érték kataszter elkészítése szükséges, ezt követően a védendő terület kijelölhető. Karakterterv készítése javasolt.

1.14.6.4. VILÁGÖRÖKSÉGI ÉS VILÁGÖRÖKSÉGI VÁROMÁNYOS TERÜLET

Nincs a tervezési területen.

1.14.6.5. MŰEMLÉK, MŰEMLÉKEGYÜTTES

Sajóörös területén nyilvántartott műemlék jelenleg nincs.

ábra 24: műemlékkel rendelkező települések aránya az egyes megyékben (2010)
forrás: BAZ megye Területfejlesztési Konceptió – területi hatásvizsgálat

1.14.6.6. MŰEMLÉKVÉDELEM SAJÁTOS TÁRGYAI: A TÖRTÉNETI KERT, TEMETŐ ÉS TEMETKEZÉSI EMLÉKHELY

Kőkeresztek:

- A temetőben a XVIII. század végén, 1798-ban Szőlősy Ferenc állíttatott először kőkeresztet. A fenntartására létrehozott alapítvány közel 150 évig működött. 1814-ben az alapítójából 1000 koronát az új templom orgonájának költségeire fordítottak, azzal a feltétellel, hogy Melczer Aladár vállalta élete végéig a kőkereszt fenntartását. 1907-ben ezt a kőkeresztet teljesen felújították. A hiányos szögleteket pótolták, az egészet átfestették és új vas feszületet is kapott a kereszt.
- A temetőben állt még a Kóródy-féle sírkereszt, melyet 1907-ben szintén felújítottak.
- 1902-ben a kibővített temető új részén Simon János és neje, Janó Julianna állított egy öntöttvas feszülettel ellátott kőkeresztet.
- 1903-ban Bikki Ferenc és neje, Szabó Margit állíttatott kőkeresztet a falun belül.
- 1926-ban Baranczó Ferenc emlékére Baranczó Antalné állíttatott kőkeresztet a temetőben.²⁶

²⁶ Bodnár-Takács: Sajóörös története, Sajóörös 2014

Temető:

A régi temető a XX. század elejére megtelt. 1902-ben határoztak bővítéséről oly formában, hogy a község a tulajdonát képező a régi temetőt három oldalról körülvevő gazdasági legelőből 800 négyszögölnyi területet hasított ki. Ezen kívül minden oldalról széles árokkal és földhányással vették körül a régi temetőnek az új résszel szomszédos határait. Oly kikötést is tettek, hogy az új rész csakis római és görög katolikusok számára szolgálhat temetkezési helyül. Más felekezetűek továbbra is a régi temetőben, a számukra elkülönített és még meg nem telt területen temetkezhettek.²⁷

A Hősi emlékmű:

A háborús hősök emlékének megőrzését az 1917. évi VIII. tc. tette kötelezővé. Örösön azonban anyagi fedezet hiányában ez a II. világháborúig nem valósult meg. Az emlékmű költségeinek előteremtése érdekében a vármegye engedélyével többször is gyűjtést kezdeményeztek, illetve pótdadót vetettek ki, de az így befolyt összeg mindvégig kevésnek bizonyult.

Az I. világháborús áldozatok hősi emlékművének felállításáról végül csak jóval a II. világháború után, 1956-ban döntött a helyi tanács Végrehajtó Bizottsága, akik a mezőcsáti Werner Ferenc kőfaragót bízták meg a munkálatokkal. Végül 1957-re készült el az emlékmű.²⁸

1.14.6.8. NEMZETI EMLÉKHELY

Sajóörös területén a kulturális örökség védelméről szóló 2001. LXIV. törvény alapján kijelölt nemzeti emlékhely nem található.

1.14.6.9. HELYI VÉDELEM**Területi védelem:**

- Helyi értékvédelemre javasolt terület :
E területen belül védendő az utcás tömbös szerkezet.

térkép 18: Sajóörös helyi értékvédelemre javasolt területe
forrás: Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft

²⁷ Bodnár-Takács: Sajóörös története, Sajóörös 2014

²⁸ Bodnár-Takács: Sajóörös története, Sajóörös 2014

- Védendő utcakép – A folyamatos átépülések miatt már nincs.
- Védendő beépítési jelleg – A Szt. Imre tér környezete Jókai utca, Fő utca, Kastélykert utca, Gát köz, Bajcsy-Zsilinszky E. utca, központhoz közel eső része, Sajó köz, Táncsics köz.
A többszöri életmódváltozás miatt az egykor jellemző telekhasználat által létrehozott egységes beépítési jelleg már Sajóörösön megszűnt, egyedül a településközpont meglévő értékei: Templom, kastély, fészületek, emlékmű környezete az, ami védendően fejleszthető sajátos Sajó-parti kisvárosias hangulat irányába.

Helyi védelemre javasolt érték:

- <i>épület, építmény:</i>	<i>hatsz</i>
Római katolikus templom	1
Melczer-Mándy Kastély	223
Melczer síremlék (Jókai u. 16/a)	338/52
Műv. ház Fő út 16.	37
Fő út 19.	453
Kossuth utca 6.	323
Kossuth utca 12.	291
Kossuth utca 13.	124
Kossuth utca 22.	286
Kossuth utca 24.	285
Kossuth utca 27.	138/1
Kossuth utca 29.	139
Kossuth utca 48.	238
Kossuth utca 52.	236
Polg. Hiv. Jókai utca 2.	192/2
- <i>emlékmű, szobor, fészület</i>	
szobor (templomkertben)	1
fészület	131
fészület	016
hősi emlékmű	202 ²⁹

²⁹ Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft

1.15. KÖZLEKEDÉS

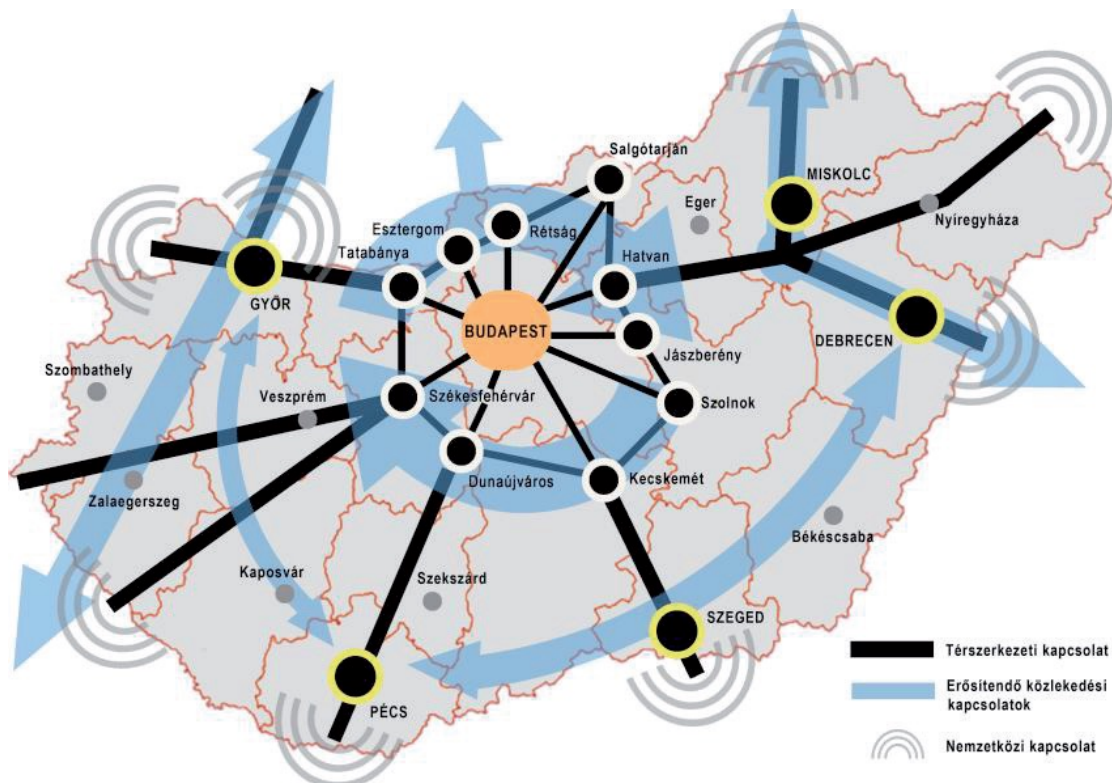
Fenntartható települési közlekedésfejlesztés

A támogatás célja, hogy olyan, a fenntartható közlekedés feltételeit megteremtő és erősítő közlekedésfejlesztési intézkedések valósuljanak meg a megyei jogú városokban, amelyek hozzájárulnak az éghajlatváltozás mérsékléséhez, a CO₂ kibocsátás csökkentéséhez, az élhető községi környezet kialakulásához, valamint az EU2020 és a Nemzeti Közlekedési Stratégiában megfogalmazott fenntartható fejlődésre és közlekedésre vonatkozó célok teljesüléséhez.

A települési közlekedési fejlesztések terén kiemelt jelentőséggel bír a környezetbarát közlekedési módok elterjesztése, a közösségi közlekedés térnyerését szolgáló beruházások (forgalmi pálya fejlesztése, pl. buszfordulók, buszsávok és megállók) megvalósítása, valamint a községi kapcsolatok javítását célzó, új közösségi közlekedési viszonylatok, intermodális csomópontok kialakítása és ezen integrált fejlesztések részeként buszbeszerzés lehetséges. Fontos terület a módváltó rendszerek fejlesztése, köztük a P+R, B+R parkolók és csomópontok fejlesztése. A közösségi közlekedés fejlesztésének további kulcselemét az intelligens információ- és kommunikációtechnológiai (IKT) fejlesztések jelentik (a „smart city” („okos város”) megközelítést követve). A buszvonalak hossza átlagosan nem haladja meg a 60 kilométert, továbbá a fejlesztések során az Európai Parlament és a Tanács 1370/2007/EK Rendelete előírásait teljes körűen be kell tartani.

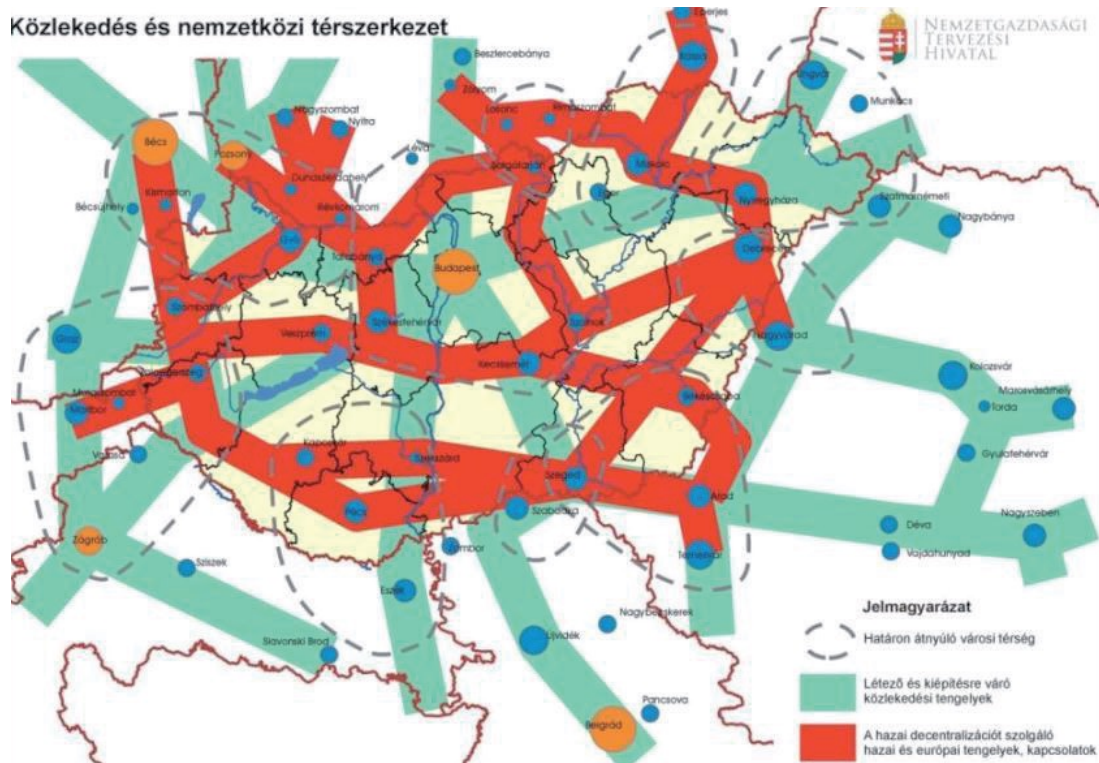
A településkörnyéki kisebb léptékű közösségi közlekedési fejlesztések témájában a legfontosabb említendő tevékenység az igényvezérelt személyszállítási szolgáltatási rendszer kialakítása (aminek a keretében energia-hatékony szállítójárművek beszerzése, térségi diszpécserközpont létrehozása valamint hívórendszer kifejlesztése történik meg). Az igényvezérelt személyszállítási szolgáltatási rendszer kialakítása a ritkán lakott települési övezetek közösségi közlekedési problémáira megoldást jelenthet. A rendszer előnye, hogy költséghatékony módon alkalmazkodik az utashoz és az aktuális utazási módhoz.³⁰

1.15.1. HÁLÓZATOK ÉS HÁLÓZATI KAPCSOLATOK

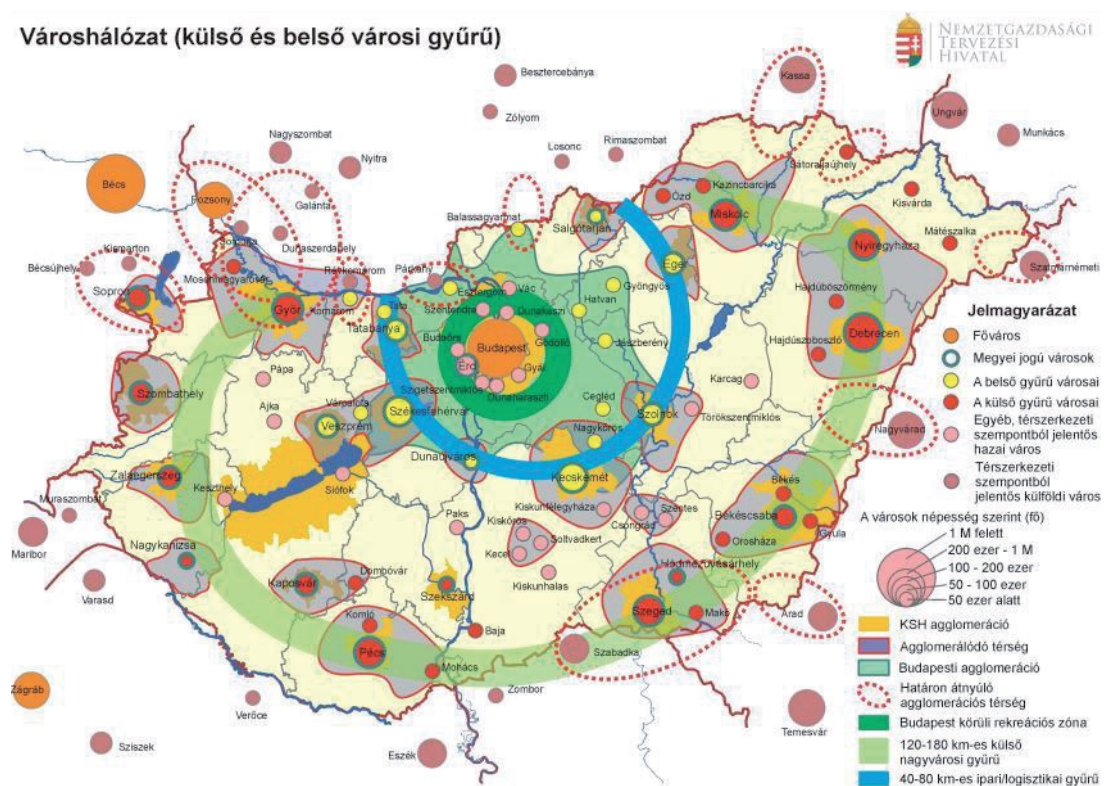

ábra 25: hálózati kapcsolatok Magyarországon
forrás: Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Kon koncepció

³⁰ ÚMFT – Terület és Településfejlesztési Operatív Program

ábra 26: közlekedés és nemzetközi térszerkezet,
forrás: Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

ábra 27: városhálózat Magyarországon,
forrás: Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

1.15.2. KÖZÚTI KÖZLEKEDÉS

A közúti közlekedés gerincét alkotó gyorsforgalmi úthálózat nem csak a hazai forgalmi igényeket kell, hogy kielégítse, hanem a nemzetközi tranzit utak részeként is jelentős szerepet tölt be. A legfontosabb nemzetközi tranzit utak részét is jelentő autópályák országhatárig való kiépülése potenciálisan jó gazdaságfejlesztési lehetőséget teremt.

Azonban jelenleg a hazai közúthálózat minőségi jellemzői (teherbírása, balesetveszélyessége), valamint a gyorsforgalmi úthálózat alacsony kiépítettsége nem elégítik ki a növekvő tranzit- és belföldi forgalmi igényeket. Az alacsony sűrűség következtében az ország egyes kistérségeiből másfél órányira van a legközelebbi autópálya, és ez jelentősen visszafogja a gazdasági növekedést (pl. Békés megyében).

Az úthálózat az elmaradt felújítások miatt gyakran rossz állapotú, a rendkívül megnövekedett nehézteher-forgalom és a megengedett tengelyterhelés miatt tovább romlik. A rossz vagy nem megfelelő minőségű utak aránya különösen Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Jász-Nagykun-Szolnok, Heves, Nógrád, Somogy, Baranya és Zala megyékben magas.³¹

A település Tiszaújváros vonzáskörzetébe tartozik, a Tiszaújvároson áthaladó 35.sz. Főúttól északra fekszik. A településen halad keresztül a 36107.sz. Sajószöged-Kesznyéten országos közút, amely az Örsi útba kapcsolódóan biztosítja a település megközelítését.

A belterület mellékúton két irányból is megközelíthető (Sajószöged, Kesznyéten), de kötőtpályás megközelíthetőséggel nem rendelkezik.

Települési gyűjtőutak: Kossuth u., Dózsa György.u., Zrínyi Miklós utca.

A községben a KRESZ szabályainak megfelelően, a kihelyezett forgalmi táblák figyelembe vételével kell közlekedni.

Az utak többségében kiépültek, aszfalt burkolattal vannak ellátva. A szabályozási szélességek kellő helyet biztosítanak a szükséges vízelvezető rendszer, zöldsáv és gyalogjárda kialakításához.

térkép 19: közutak sajóörös belterületén
forrás: saját szerkesztés

³¹ Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió

1.15.3. KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉS

1.15.3.1. KÖZÚTI

A településen helyi járat nem üzemel. A helyközi autóbusz közlekedést a Volán biztosítja. A járatok száma kielégítőnek mondható.

A községben a buszvárók nem kerültek külön buszöböllel kialakításra, de a kiemelt szegélyű fellépő szigetek megtalálhatók. Biztosított az utasok menetrend tájékoztatása, de nincs megoldva a csapadék esetén az utasok védelme.

1.15.3.2. KÖTÖTTPÁLYÁS

A település nem rendelkezik kötöttpályás közlekedési rendszerrel.

1.15.4. KERÉKPÁROS ÉS GYALOGOS KÖZLEKEDÉS

Kerékpáros közlekedés

A községben jelentős a kerékpárral közlekedők aránya, mint a kis szintkülönbségű községek esetében általában. A kerékpárosok részére külön kerékpárút kiépítése nem valósult meg, az utakat használják elsősorban, ami balesetveszélyt rejt magában.

Javasolt a Zrínyi Miklós utcától (a Határút folytatásában) egy a déli irányban vezetett kerékpárút építése ami szervesen kapcsolódna a Sajószöged – Tiszaújváros meglévő kerékpárúthoz.

Gyalogos közlekedés

A községben a gyalogjárdák többségében kiépültek legalább az utcák egyik oldalán. A járdák tisztán tartásáról az Önkormányzat, illetve a porták előtt a lakosság gondoskodik. A járdák alacsonyan kerültek kiépítésre, így babakocsival és kerekesszékekkel is viszonylag zökkenőmentes a közlekedés, habár a járdák szélessége esetenként ezt nem teszi lehetővé.

Vannak azonban még elhanyagolt területek.

1.15.5. PARKOLÁS

A községben nagyobb parkolóhelyek nem kerültek kialakításra. A Polgármesteri Hivatal előtt van néhány gépjármű fogadására alkalmas terület, mely a helyi igényeket kielégíti. Az óvoda környéki stop-and-go parkolás átgondolandó.

A községben egyes utak mentén meglévő szabályozási szélességek lehetővé teszik az út menti parkolást a közlekedés fennakadása nélkül.

A falusias beépítés következtében a lakosok gépjárműinek elhelyezése megoldott telken belül, ez a későbbiek során is megoldást jelent, ezért új parkolók, illetve garázssorok elhelyezése nem indokolt.

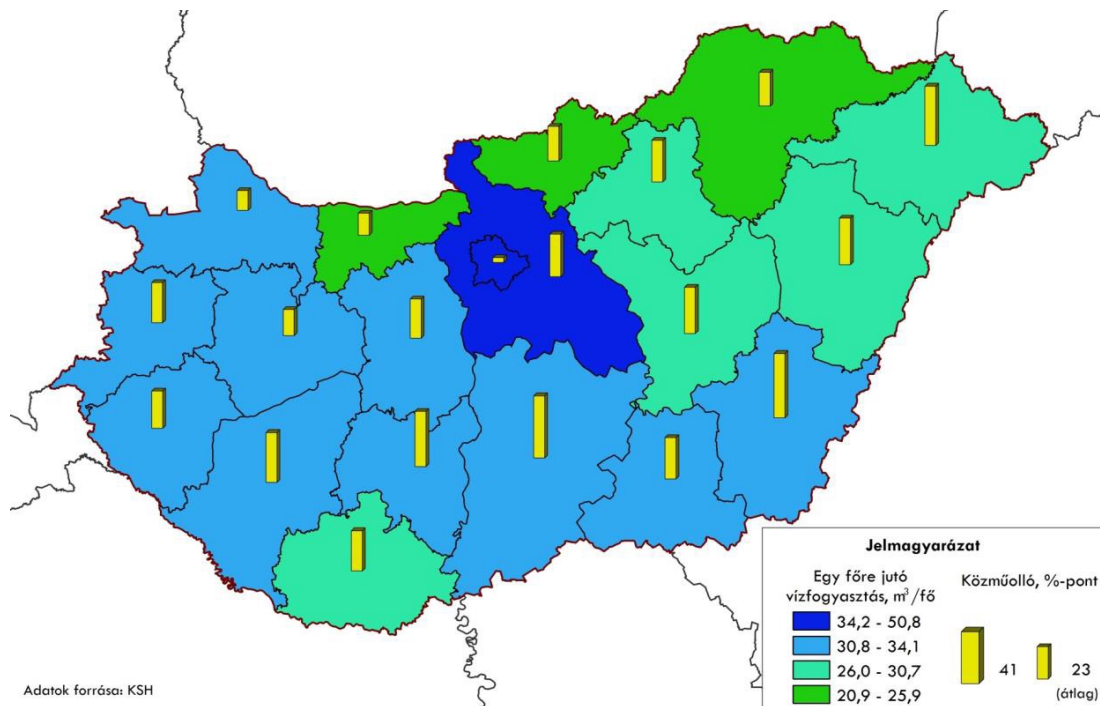
1.16. KÖZMŰVESÍTÉS

térkép 20: közművesítési vizsgálat Sajóörrön
forrás: Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft

1.16.1. VÍZIKÖZMŰVEK

1.16.1.1. VÍZGAZDÁLKODÁS ÉS VÍZELLÁTÁS (IVÓ-, IPARI-, TÚZOLTÓ-, ÖNTÖZŐVÍZ, TERMÁLVÍZ HASZNOSÍTÁS)

ábra 28: az egyes megyék vízi közművel való ellátottsága Magyarországon (2010)
forrás: BAZ megye Területfejlesztési Konceptió – területi hatásvizsgálat

Ivóvíz rendszer leírása:

Sajóörös település saját víztermelő bázissal nem rendelkezik. A település ivóvíz ellátását az ÉRV Zrt. Tiszaújvárosi Vízműve biztosítja a Sajószögedi rendszerről. Kialakítása 1980-as évektől a fejlesztések ütemében folyamatos. A község által átvett ivóvíz mennyiség ~40-50.000 m³/év.

Az ivóvízzel ellátott ingatlanok száma a települési ingatlanok 97 %-a számottevően nem változik. A települési ivóvíz hálózat elosztó hálózattól és az ehhez csatlakozó bekötő vezetékekből áll.

Elosztó hálózat:

A település jellegéből adódóan az ivóvíz elosztó rendszer körvezetékes és ágas rendszerű, a csomópontokban kiszakaszolási lehetőségekkel.

A községi ivóvíz gerincvezetékeinek hossza ~12 km, átmérője DN80 – DN00 között változik, anyagát tekintve teljes egészében műanyag csöveket (KM-PVC, KPE) találunk. A település területén tisztán családi házas bekötésekkel találkozunk DN25 és DN32-es csővel. Az elosztó hálózat része a gerincvezetéseken lévő ~42 db tűzcsap és ~38 db közkfolyó.

Az üzemelő ivóvíz rendszer a jelenleg felmerülő lakossági, intézményi igényeknek megfelel, üzembiztonsága kielégítő.³²

1.16.1.2. SZENNYVÍZELVEZETÉS

Sajóörös község szennyvíz hálózatának kialakítása az 2012-es évtől kezdődött és folyamatos a mai napig.

A szennyvíz elvezető rendszer jellemzően gravitációs elválasztott rendszerű, esésnövelő átemelőkkal.

A település ingatlanjainak majd mindegyike csatlakoztatható a vezetékes szennyvíz elvezető rendszerre olyan nagyobb település rész nincs, ahol a szennyvízelvezetés nem megoldott. Jelenleg egy-két utcában nincs szennyvíz elvezető rendszer, de annak kiépítése folyamatos. A vezetékes szennyvízelvezetéssel érintett ingatlanok aránya 95%.

A települési szennyvíz hálózat a következő elemekből épül fel: gravitációs szennyvízelvezető hálózat; szennyvíz átemelők, szennyvíz nyomó vezeték hálózat.

Szennyvízelvezető hálózat:

A település szennyvíz csatorna gerinchálózat hossza ~16 km, átmérője DN150–DN200-es jellemzően tokos KG-PVCcsőből kialakított, lejtése 3 – 10 ‰.

A csatornahálózat töréspontjain és a bekötési pontokon beton tisztító aknák kerültek kialakításra. A bekötő vezetékek DN100—DN150-es KG-PVC csőből lettek kialakítva a telekhatártól 1,0m-re lévő NA1,0m-es beton tisztító-átadó aknáig.

A települési szennyvíz rendszer része a szennyvíz nyomóvezetési hálózat ami DN50—100 –as csőből került megépítésre. A településen házi szennyvízátelés nincs.

Szennyvíz átemelők:

A terepi viszonyok miatt a településen 5 db szennyvízátelő került kialakításra, melyek a hozzájuk kapcsolódó nyomóvezetékkel a magasabban fekvő gravitációs csatornába emelik át a szennyvizet.

Az átemelők automatikus működésűek és URH központi irányításúak, az irányító központ a szennyvíz tisztító telepen van.

Szennyvíztisztító telep:

Sajóörös település nem rendelkezik saját szennyvíztisztító teleppel, ami a keletkező szennyvíz a Tiszaújvárosi Szennyvíztisztító telepen kerül megtisztításra. A településen összegyűjtött szennyvíz két átemelő segítségével jut el a Tiszaújvárosi városi szennyvízelvezető rendszerbe.

Az üzemelő szennyvíz rendszer a jelenleg felmerülő lakossági, intézményi igényeknek megfelel, üzembiztonsága kielégítő.³³

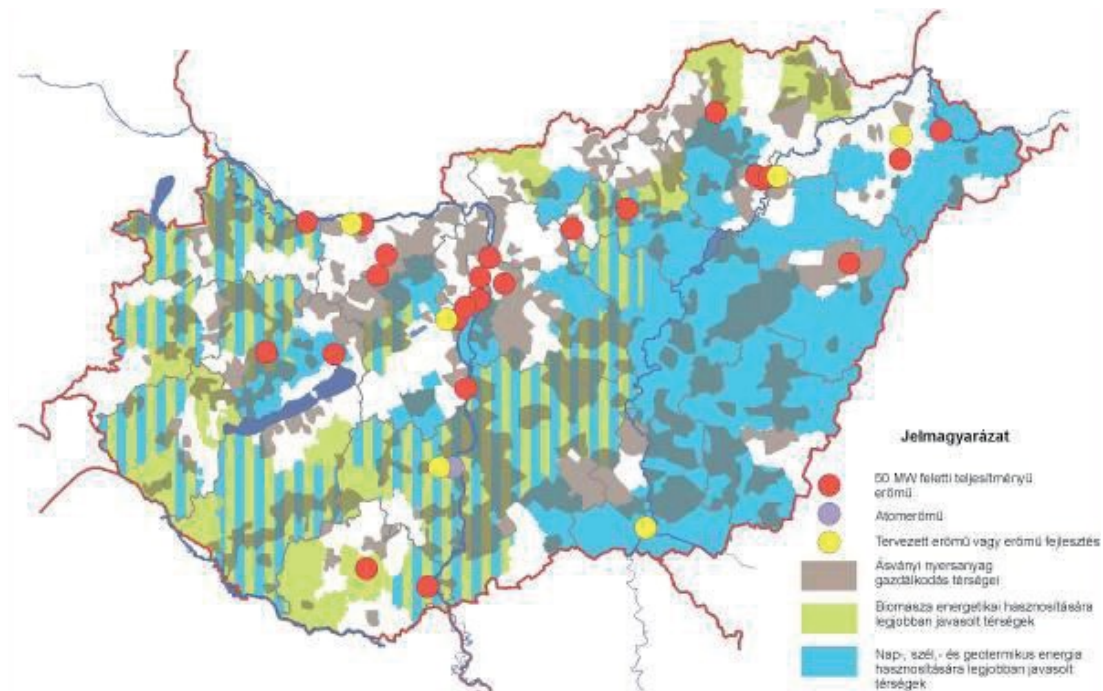
³² Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft.

³³ Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft.

1.16.1.3. CSAPADÉKVÍZ ELVEZETÉS, FELSZÍNI VÍZRENDEZÉS

Sajóörös település csapadékvíz elvezető rendszerről nem igazán beszélhetünk. A településen lévő felszíni vízvezető rendszer nem tölti be a funkcióját, feliszapolódott, nem mindenhol fellelhető. Néhol fellelhetők a régi árkok nyomvonala valamint az átereszek. Vannak olyan utcák ahol egyáltalán nem került kialakításra felszíni vízvezetés.

1.16.2. ENERGIA

ábra 29: bányászat és energetika Magyarországon,
forrás: Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió

1.16.2.1. ENERGIAGAZDÁLKODÁS ÉS ENERGIAELLÁTÁS (VILLAMOS ENERGIA, KÖZVILÁGÍTÁS, GÁZELLÁTÁS, TÁVHŐELLÁTÁS ÉS MÁS ELLÁTÓRENDSZEREK)

Villamosenergia ellátás

Sajóörös villamosenergia-ellátásának főelosztó hálózati háttere nagy üzembiztonságú, tekintettel a villamos energia termelő erőművek és kiemelt nagyfogyasztók közelségére. A főelosztó hálózati ellátás táppontjai: Sajószöged, Tiszapalkonya, Tiszalök. A főelosztó hálózatról táplált transzformátorállomások szekunder oldali feszültség szintje középfeszültség: 20kV. A 20kV-os középfeszültségű hálózat légvezeték.

A közép/kisfeszültségű transzformátorállomások (OTR) a középfeszültségű körön kétirányú ellátást kapnak, vagy rövid sugaras leágazással csatlakoznak.

A transzformátorállomások szekunderoldali kisfeszültségű áramkörei légvezetékesek. A nagyobb fogyasztókat a rendszer felfűzi, az egy fogyasztóhelyes lakóingatlanokat pedig sugaras csatlakozó vezetékkel látja el jellemzően tetőtartón át. Új utcák, szomszédsági egységek esetében szorgalmazni kell a földkábeles ellátást.

A település közvilágításánál a geometriát az elosztó hálózati tartószerkezet (oszloposor) határozza meg, ami behatárolja a fejlesztési lehetőségeket. A közvilágítás létesítésekor az útvilágítási osztályok meghatározása és az ahhoz tartozó világítástechnikai jellemzők megállapítása az MSZ EN 13201-2...4 szabvány előírásai alapján történik. A világítástechnikai jellemzők meghatározásának alapjául szolgáló világítási helyzetet a forgalom résztvevői, az úthasználók alapján kell megállapítani. Az első szempont a fő úthasználó jellemző sebessége, ha azt megállapítottuk, akkor a megengedett és kizárt egyéb úthasználók figyelembevételével határozhatjuk meg az adott feladatra jellemző világítási helyzetet. A világítási helyzethez, figyelembe véve az egyéb meghatározókat is

(geometriai forgalomcsillapítás, kereszteződésének sűrűsége, vezetési feladat nehézsége, forgalomsűrűség, konfliktus terület, látótér bonyolultsága, parkoló járművek, környezet világossága, kerékpárosok forgalma) a megvilágítás osztályba sorolás következik. Az EU 2005/32/EK irányelv értelmében környezetbarát tervezési követelményeket kell meghatározni azokra az energia felhasználó termékekre vonatkozóan, amelyek lényeges értékesítési és kereskedelmi volument képviselnek, lényeges környezeti hatással járnak, környezeti hatásuk pedig túlzott költségfordítás nélkül lényegesen javítható. A fentiek megtartásával lehet és kell energiatakarékos térvilágítást tervezni, figyelembe véve a településképi követelményeket és a pénzügyi lehetőségeket is.

A vizsgált területeken 400kV-os és 220kV-os nagyfeszültségű, valamint 20kV-os középvezetékű szabadvezeték hálózati rendszerek találhatók. Ezek biztonsági övezetét, illetve a jellemző új építészeti létesítésekre vonatkozó korlátozásokat jogszabályok határozzák meg az alábbiak szerint:

- A biztonsági övezet terjedelme a vezeték mindkét oldalán a szélső nyugalomban lévő áramvezetőktől vízszintesen és nyomvonalukra merőlegesen mért L távolságokra állított függőleges síkokkal van határolva, ahol L értéke 400kV névleges feszültség esetén: 28m 220kV névleges feszültség esetén: 18m, 20kV névleges feszültség esetén: 5m.
- A 400kV-os és 220kV-os nagyfeszültségű, valamint a 20kV-os középvezetékű és itt nem tárgyalandó egyéb feszültségű szabadvezeték hálózatok biztonsági övezeteire a 2/2013.(I.22.) NGM rendelet „a villamosművek, valamint a termelői, magán- és közvetlen vezetékek biztonsági övezetéről”, a környezeteik beépítésére az MSZ EN 50341-1:2013 „1kV-nál nagyobb váltakozó feszültségű szabadvezeték” létesítési előírásai című szabvány vonatkozik.
- Általános érvényű előírások: szabadvezeték robbanásveszélyes osztályba sorolt épületet ne keresztezen, oszlopmagasságánál kisebb távolságra ne közelítsen meg a szabadvezeték kilendült áramvezetőjének figyelembe vételével, továbbá egyedül álló épület keresztezését kerülni kell, valamint szabadvezeték a keresztező oszlopközben fokozott biztonsággal kell létesíteni. Épületet keresztező nagyfeszültségű szabadvezeték oszlopaival az épülettől legalább 8m távolságot kell tartani.

A 400kV-os és 220kV-os nagyfeszültségű szabadvezeték hálózatra vonatkozó fontosabb előírások: Nagyfeszültségű szabadvezeték vezetőinek út feletti magassága ne legyen kisebb, mint 9, illetve 8m a szabadvezeték legkedvezőtlenebb üzemi helyzetében, egyéb nem robbanásveszélyes osztályba sorolt épületet 5, illetve 4m-nél, továbbá az épület emberi tartózkodásra szánt részét (pl.: erkély) 6, illetve 5m-nél kisebb távolságra ne közelítsen meg a szabadvezeték kilendült áramvezetőjének figyelembe vételével. Középmagas és magas épületek tűzoltási felvonulási területén szabadvezeték hálózat nem lehet, az épület egyéb oldalait 20, illetve 19m-nél kisebb távolságra ne közelítsen meg a szabadvezeték kilendült áramvezetőjének figyelembe vételével.

A 20kV-os középvezetékű szabadvezeték hálózatra vonatkozó fontosabb előírások:

középvezetékű szabadvezeték vezetőinek út feletti magassága ne legyen kisebb, mint 6,5m a szabadvezeték legkedvezőtlenebb üzemi helyzetében, valamint középvezetékű szabadvezeték egyéb, nem robbanásveszélyes osztályba sorolt épületet 2,0m-nél kisebb távolságra ne közelítsen meg a szabadvezeték kilendült áramvezetőjének figyelembe vételével. Középmagas és magas épületek tűzoltási felvonulási területén szabadvezeték hálózat nem lehet, az épület egyéb oldalait 17,0m-nél kisebb távolságra ne közelítsen meg a szabadvezeték kilendült áramvezetőjének figyelembe vételével. Általában az épületek keresztezését kerülni kell.

Gázellátás:

A településen 3 bar-os középnyomású földgázhálózat üzemel. A település közös középnyomású gázfogadó állomásról üzemel további két településsel. Ezek a következők Sajószöged, Girincs. A nagyközépnyomású „román” vezetékről történő leágaztatással van ellátva a Sajószöged határában elhelyezett nagyközépnyomású földgázfogadó állomás. Az állomásból kilépő PE vezeték előbb belép Sajószöged belterületére és ellátja Sajószöged települést. Sajószöged településről D 160-as méretű PE vezeték halad tovább Sajóörösrre. A Sajószögedről kilépő gázvezetékben szakaszoló elzáró van beépítve. Sajóörösrre az 5040 hrsz.-ú Jókai úton lép be D 160-as méretű PE középnyomású gázvezeték. Sajóörösről Girincs település felé az 5002 hrsz.-ú Kastélykert úton lép ki a D 110 –es méretű PE vezeték. A kilépésnél szakaszoló elzáró van beépítve. Sajóöröst ellátó belső hálózat D 63 PE méretű és anyagú. A településen keresztül haladó gerinc hálózatról a belső D 63-as méretű PE vezeték hálózat nincs külön szakaszoló elzárókkal leválasztva. A település ingatlanjai felé történő

leágázások D 20-as PE méretű vezetékek. A vezetékek felállással végződnek, a felállásokon DN 15-ös golyóscsap főelzárók vannak elhelyezve.

A teljes vezetékhálózat tulajdonjoga a TIGÁZ DSO Kft.-é.³⁴

1.16.2.2. MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK ALKALMAZÁSA, A KÖRNYEZETTUDATOS ENERGIAGAZDÁLKODÁS LEHETŐSÉGEI

A megvalósítandó fejlesztések során elsősorban napenergiára kell gondolni megújuló energiaforrás alkalmazásával kapcsolatban, hisz a település fekvését és egyéb adottságait is figyelembe véve, szél erőművek telepítése és energiatermelés céljából történő üzemeltetése nem lenne gazdaságos.

1.16.2.3. AZ ÖNKORMÁNYZATI INTÉZMÉNYEK ENERGIAHATÉKONYSÁGI ÉRTÉKELÉSE

Az önkormányzati intézmények többségében a világítótestek elavultak, üzemeltetésük nem gazdaságos. Ezért javasoljuk azokat lecserélni energiatakarékos izzóval ellátott lámpatestekre. Javasoljuk ezen kívül az elektromos hálózat felújítását is. Különös figyelmet kell fordítani a különböző intézmények térvilágításának gazdaságos működésére, tehát javasoljuk ezek alacsonykapcsolóval történő működtetését, de kézi lekapcsolásra való lehetőséggel.

Ezen kívül szem előtt kell tartani az esetleges fényszennyezés elkerülését. Ennek érdekében a lámpatesteket úgy kell elhelyezni, hogy:

- csak kizárólag a megvilágítandó felületre és annak irányába világítson.
- csak megfelelő, szükséges időszakban világítson.

Ennek érdekében megfelelő ernyőzésű és energiafelhasználású lámpákat kell elhelyezni. Ezek azok a lámpatestek, amelyek IDA (International Dark Sky Association) minősítéssel rendelkeznek. Az IDA nagyon szigorú szempontrendszer alapján választja ki azokat a világítótesteket, melyekkel teljesen fényszennyezés mentes világítás létesíthető.

1.16.3. ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLÉS (VEZETÉKES ELEKTRONIKUS HÁLÓZAT, VEZETÉK NÉLKÜLI HÍRKÖZLÉSI ÉPÍTMÉNYEK)

Sajóörös településen a domináns vezetékes távközlési szolgáltató a Magyar Telekom Nyrt. Vizsgálatunk ezen szolgáltató tulajdonában és üzemeltetésében lévő hálózatra terjed ki. Sajóörös távközlési ellátását Tiszaújváros Távközlési főközpontja biztosítja. A település a Tiszaújváros egységes hálózatának részét képezi. A Tiszaújváros - Sajóörös közötti településközi hírközlő összeköttetést réz erű trunk kábel biztosítja.

Hírközlő hálózat:

1. Optikai hálózat:

A település a Miskolc-Tiszaújváros optikai gerinchálózaton keresztül csatlakozik az országos és nemzetközi hálózathoz.

2. Föld alatti hálózat:

- 2/a Alépítmény hálózat:
A település belterületén a helyi hálózat törzskábeleit föld alatti, PVC-T csöves alépítményben haladnak, megszakító létesítményekhez (akna, betonszekrény) csatlakozva.
- 2/b Rézvezetőjű hálózat

3. Törzskábel hálózat:

A törzskábel hálózat tápterületekre osztva, nagyelosztókban, illetve oszlopelosztókban végződnek, mely kifejtési pontokról van kiépítve az intézmények és a lakossági előfizetői igényeket kiszolgáló elosztó hálózat.

- 3/a Elosztó hálózat:

³⁴ Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft.

Sajóörös területén az elosztó hálózat minimális része föld alatti alépítmény hálózatban halad a végponti kifejtési pontokig.

A település külső területein, közvetlenül földbe fektetve haladnak a kábelek, a föld feletti hálózatként tovább haladó, oszlopsoron épített QI típusú önhordó légkábel hálózat kiinduló pontjáig.

- 3 / b előfizetői hálózat:

Az előfizetői hálózat a település külső területein oszlopsoron, QI önhordó légkábel hálózaton halad.

Az előfizetői leágazások az önhordó légkábel elágazási pontjaitól (légkábel búrák) az előfizetői csatlakozási pontig 1x2-es bronz huzalpárral, vagy QI 1x4 légkábelrel épültek.³⁵

³⁵ Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft.

1.17. KÖRNYEZETVÉDELEM (ÉS TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉS)

BAZ megye kedvező természeti és táji adottságai országos viszonylatban is igen jelentős nagyságú területek védetté nyilvánítását tették lehetővé. A megyében található országos jelentőségű védett természeti területek:

Nemzeti parkok:

Hortobágyi NP (megyei területe ca. 3 200 ha),
Bükk NP (megyei területe ca. 27 676 ha),
Aggteleki NP (megyei területe ca. 20 188 ha);

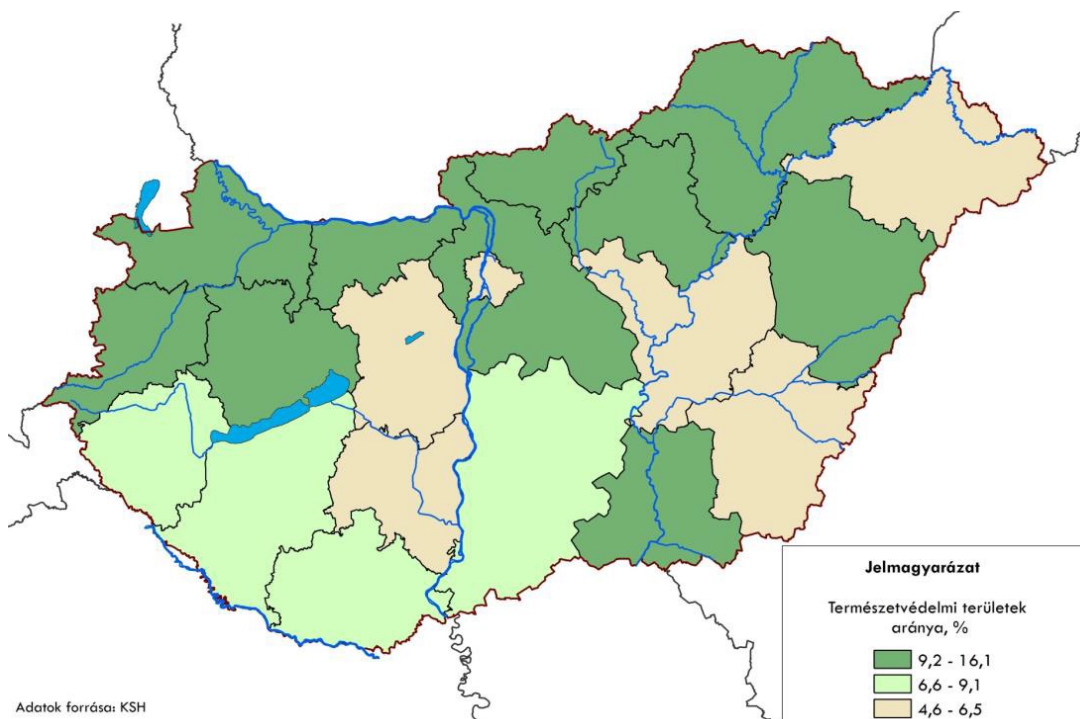
Tájvédelmi körzetek:

Lázbérci TK, Zempléni TK, Tokaj-Bodrogszegi TK, Borsodi-Mezőség TK, Kesznyéteni TK, Tarnavidéki TK;

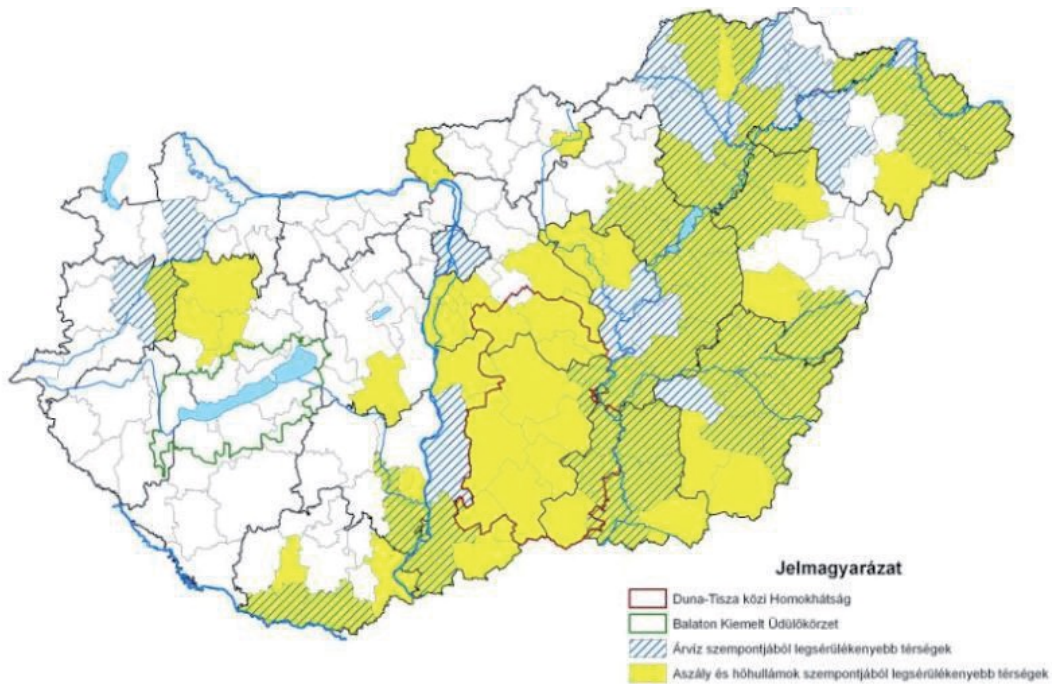
Természetvédelmi területek:

Bodrogszegi várhegy, Erdőbényei fás legelő, Füzerradványi park, Keleméri Mohos-tavak, Long-erdő, Megyaszói tátorjános, Megyerhegyi tengerszem, Rudabányai őshominida-lelőhely, Sóstó-legelő, Szendrői-Rétek, Szomolyai kaptárkövek, Tállyai Patócs-hegy, Tiszadorogmai Göbeerdő, Tiszatelek-Tiszaberceli ártér, Edelényi Magyar Nőszirmos, Tardi-legelő, Kelemér-Serényfalva, Abaújkéri Aranyos-völgy, Tarcali Turzó-dűlő, Zabanyik-hegy, Szöllőskei-erdő.

Országos jelentőségű védett természetvédelmi területek aránya valamivel az országos átlag (9,1%) felet van Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az összes terület 15,4 %-a tartozik ebbe a kategóriába.

ábra 30: természetvédelmi területek aránya Magyarországon (2010),
forrás: BAZ megye Területfejlesztési Koncepció – területi hatásvizsgálat

ábra 31: a klímaváltozás hatásaival szemben leginkább sérülékeny térségek Magyarországon,
forrás: Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió

A globális éghajlatváltozás a legnagyobb mértékű környezeti változás a Kárpátmedencében a 19. századi nagy folyószabályozások óta. A várható hatások elsősorban az agráriumot érintik, de az energiaellátás, a műszaki infrastruktúra, az egészségügy és a szociális ellátórendszer számára is egyre több feladatot jelentenek. Az előrejelzések alapján a legsérülékenyebb a Nagykanizsa-Budapest-Tokaj vonaltól délre húzódó országrész, míg az aszály szempontjából a Duna-Tisza-közi Homokhátság és a Tiszántúl, valamint Észak-Magyarország alacsonyabb területei. Az árvíz szempontjából leginkább veszélyeztetett területek kiterjedése kisebb, viszont itt speciális, és igen előrelátóan megtervezett, térségileg integrált beavatkozásokra van szükség.

Ilyen területek főként a Sajó- és a Hernád völgye, a Felső- és Középső-Tiszavidék és a Körösök vidéke. Ezeken a területeken a környezeti változás nagyobb mértéke mellett szinte kivétel nélkül a védekezési és helyreállítási lehetőségeket meghatározó erőforrások korlátossága is probléma, ezért a területi tervezés számára is alapvető jelentőséggel bír. Különösen sérülékenyek az előregedő lakosságú tanyás települések, aprófalvak, de a városokban is jelentős, bár más jellegű intézkedésekre, fejlesztésekre van szükség az alkalmazkodás érdekében (klímabarát városok kialakítása). Már most kritikus vízellátási helyzetük miatt integrált térségi programokra van szükség a Homokhátság és a Nyírség esetében.³⁶

A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia, Magyarország középtávú klímapolitikája tekintetében három fő cselekvési irányt jelölt ki. Ezek a következők:

- az uniós és nemzetközi követelményeknek megfelelő intézkedések, az éghajlatváltozást kiváltó gázok kibocsátásának csökkentése, illetve növekedésének megelőzése érdekében. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának mérséklését az összes energiafelhasználás csökkentésével közös megvalósítása, a termelés és fogyasztás szerkezetének kevésbé anyag- és energia-igényes irányba történő terelésével.
- A már elkerülhetetlen éghajlatváltozás kedvezőtlen ökológiai és társadalmi-gazdasági hatásai elleni védekezés, az éghajlatváltozás következményeihez való alkalmazkodóképesség javítása;

³⁶ Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió

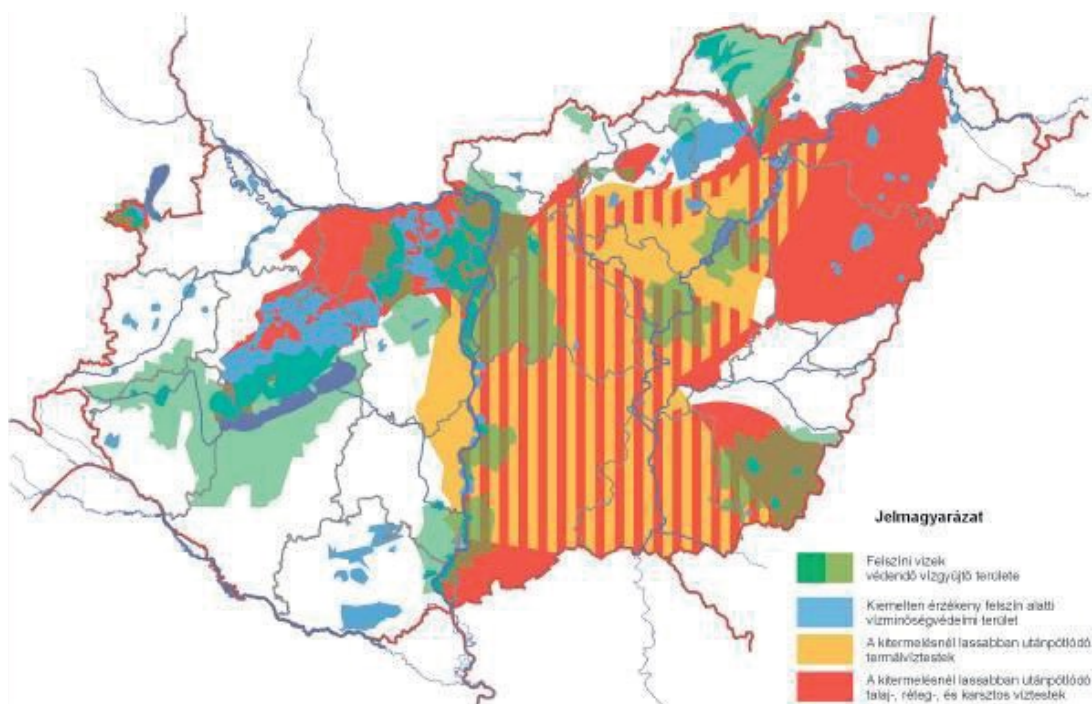
- Az éghajlatváltozás társadalmi tudatosítása és a klímatudatosság erősítése. Ezzel összhangban a *Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása* célkitűzés a koncepció egyik javaslata „az éghajlatváltozáshoz alkalmazkodó megyei és helyi stratégiák és cselekvési tervek kidolgozása”. Az éghajlatváltozás társadalmi tudatosítása a megye egészén, horizontális feladatként jelenik meg a Területfejlesztési koncepcióban: Fenntartható környezet- és tájhasználat.³⁷

1.17.1. TALAJ

Mivel a táj a Sajó és Hernád hordalékkúpján alakult ki, az öntéshordalékon öntés réti és réti talajok találhatók. Mechanikai összetétele alapján vályog, vagy agyagos vályog. A réti talajképződményekhez csatlakozó térszíneken főként réti csernozjom talajok keletkeztek, víz- és tápanyag gazdálkodásuk ált. kedvező.

A megye talajviszonyai – a domborzati, éghajlati és növényzeti adottságokhoz hasonlóan – szintén változatos képet mutatnak. A megye talajai termőképességük alapján közepes és gyenge IX-X. kategóriákba sorolhatók (I-től X-ig terjedő minősítési rendszer szerint). A környezeti adottságoknak nem megfelelő területhasználatok nemcsak a termőérték csökkenéséért és az erózió felgyorsulásáért felelősek, de jelentős biológiai potenciállal rendelkező élőhelyeket szüntettek meg vagy izoláltak. A legtermékenyebb területek a Borsodi-Mezőség északi részén és Harangod vidékén találhatók, az ellentétes véget a karsztfennsík és a Borsodi-Mezőség déli fele jelenti. Az országos besorolás szerint a megye legjobb minőségű földjei a következő településeken találhatók: Bogács, Mezőkövesd, Miskolc, Mályi, Kistokaj, Nyékládháza.³⁸

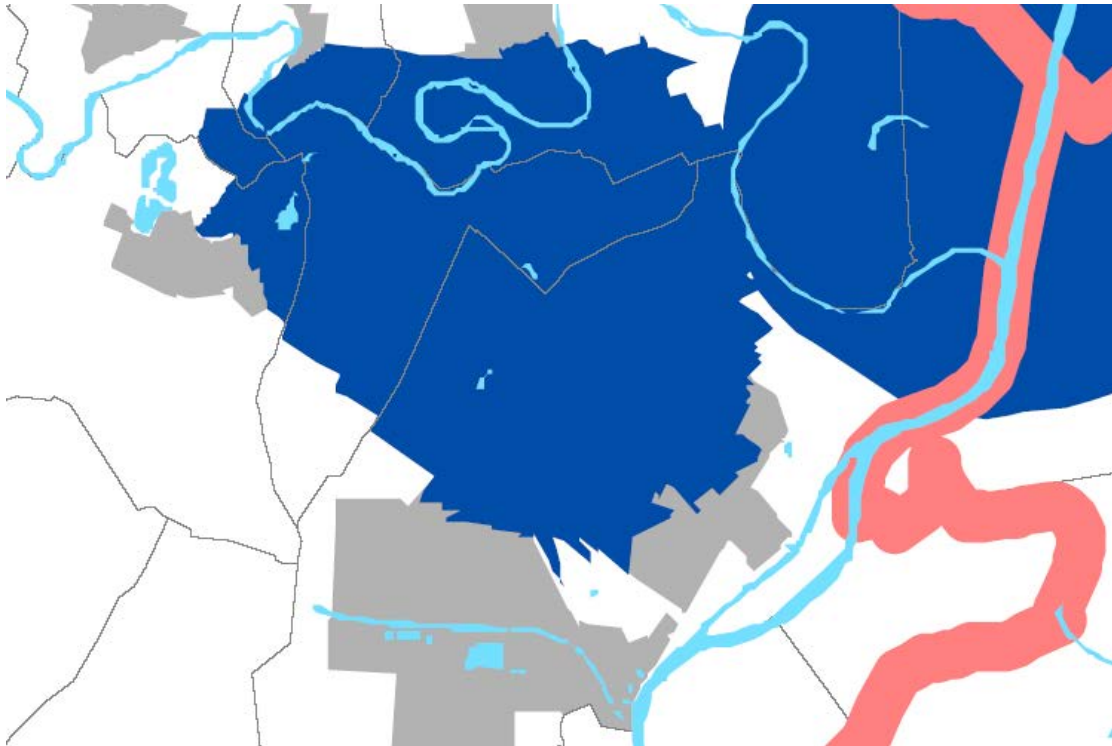
1.17.2. FELSZÍNI ÉS A FELSZÍN ALATTI VIZEK

ábra 32: fenntartható vízgazdálkodás Magyarországon,
forrás: Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

³⁷ BAZ megye Területfejlesztési Koncepció – területi hatásvizsgálat

³⁸ BAZ megye Területfejlesztési Koncepció – területi hatásvizsgálat

térkép 21: kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület
forrás: Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft.

1.17.3. LEVEGŐTISZTASÁG ÉS VÉDELME

A 4/2002. (X.7.) KvVM rendelet alapján Sajóörös a Sajó völgye légszennyezettségi agglomerációba tartozik. A Sajó völgye légszennyezettségi agglomeráció egyes légszennyező komponenseire meghatározott paramétereit az alábbi táblázat mutatja be.

Légszennyezettségi agglomeráció	Kén- dioxid	Nitrogén- dioxid	Szén- monoxid	PM ₁₀	Benzol	Talaj közeli ózon	PM ₁₀				
							(As)	(Cd)	(N)	(Pb)	benz(a)- pirén
8. Sajó Völgye	F	C	D	B	E	O-I	E	F	F	F	B

táblázat 19: Sajó Völgye légszennyezettségi paramétereit
forrás: 4/2002. (X.7.) KvVM rendelet

A légszennyezettségi agglomeráció levegője az általános értékelés alapján jelentősebben csak szálló porral (PM₁₀) szennyezett, illetve a szálló por benz(a)-pirén tartalma mérhető határérték felett. A többi vizsgált komponens koncentrációja a légszennyezettségi határértéket nem haladja meg. Tűréshatár fölötti koncentrációban van jelen a nitrogén dioxid, a szén-monoxid a felső vizsgálati küszöböt haladja meg. A benzol és a szálló por arzén tartalma az alsó és a felső vizsgálati küszöb közötti, a kén-dioxid és a szálló por kadmium, nikkel és ólom tartalma pedig az alsó vizsgálati küszöböt sem haladja meg. A talajközeli ózon koncentrációja meghaladja a célértéket.

A település közigazgatási területén kizárólag olyan tevékenység végezhető, és olyan építmények helyezhetők el, amelyek légszennyező-anyag kibocsátása, légszennyezettségre gyakorolt hatása a 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet előírásait teljesíti, környezetveszélyeztetést nem okoz.

A helyi szabályozások a következő kormányrendeleteket veszi figyelembe:

- 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet 4.§ - légszennyezés szabályozása
- 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet 27.§ (2) és (3) bekezdés - nyílt téri égetés szabályozása
- 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet 26.§ - diffúz forrás működtetésének és fenntartásának szabályozása

1.17.4. ZAJ- ÉS REZGÉSTERHELÉS

Sajóörös zaj- és rezgéshelyzetét az alábbi zajforrások határozzák meg:

- közúti közlekedés (ill. első és másodrendű főútvonalak);
- ipari vagy ipari jellegű objektumok;
- egyéb zajforrások: szolgáltató, kereskedelmi, kulturális és sportlétesítmények.

Közúti közlekedés :

A település közigazgatási határán belül a 35. számú másodrendű főút halad át. A főút a település közigazgatási területén 1x1 sávos kiépítésű. Az út a lakott területektől távol esik, így zaj- és rezgésvédelmi szempontból problémát nem okoz.

Ipari vagy ipari jellegű objektumok:

Jelenleg nem található Sajóörös közigazgatási határain belül zaj- és rezgésvédelmi szempontból problémás Ipari vagy ipari jellegű objektum.

A jövőben létesítendő Ipari vagy ipari jellegű objektumokat a lakott területektől távol, védő erdősávval elválasztva kell kiépíteni.

Egyéb zajforrások:

Sajóörösön az egyéb zajforrásoknak a szabadtéri, kulturális és sport rendezvények ill. a szolgáltató és kereskedelmi tevékenységek zajkibocsátásai tekinthetők. Nem érkezett számottevő lakossági panasz az önkormányzathoz ilyen jellegű zajterheléssel kapcsolatban.

A település területén belül a következő rendeletek figyelembevételével a zaj- és rezgésterhelés minimalizálása a cél:

- 284/2007. (X. 29.) Korm. rendelet - zajforrás helyének és a védendő létesítmény egymáshoz képest történő elhelyezése
- 27/2088. (XII. 3.) KvVM-EüM együttes rendelet 2. § (4) bekezdés - környezeti zaj- és rezgésterhelési határértékel
- 93/2007. (XII. 18.) KvVm zajkibocsátási határérték megállapítása és ellenőrzésének módja

1.17.5. SUGÁRZÁS VÉDELEM

Természetes háttérsugárzás:

A természetes háttérsugárzás Magyarországon egy embert átlagosan 2,4 mSv/év effektív dózissal terhel. A testünket érő sugárzás származhat a világűrből, a talajból, a növényekből, élelmiszerekből, környezetünk tárgyaiból vagy akár a saját testünkből is. Az országon belül a geológiai viszonyoktól, az időjárástól, a táplálkozástól függően akár két-háromszoros különbségek is lehetnek a háttérsugárzás mértékében. Mértéke, hatása települési szinten nem befolyásolható.

Távvezetékek:

Élettani hatás szempontjából, a távvezetékeknek két jellemzőjét kell figyelembe venni: a villamos és a mágneses terét.

Villamos tér:

A villamos térerősség nagyságát a feszültségszinten kívül egyéb körülmények is befolyásolják:

- a vezetékek föld feletti magassága
- a fázisvezetők és védővezető geometriai elrendezése
- magas objektumok pl.: fasor árnyékoló hatása jelentősen csökkenti a térerősséget
- épületek (a villamos teret 85-90%-ban leárnyékolják)

A Magyarországon érvényben lévő védőtávolság különböző feszültségszintű távvezetésektől:

- 750 kV - 40 m,
- 400 kV - 20 m,
- 220 kV - 10 m,
- 120 kV - 5 m

Ezen védőtávolságok betartását a településrendezési eszközök és az építéshatósági engedélyezési eljárások során figyelembe kell venni.

Mágneses tér:

Az alacsonyfrekvenciás mágneses tér áthatol az épületeken és szemben a villamos térrel kiterjedt objektumoknál nem, vagy csak nagyon költségesen árnyékolható. Az alacsonyfrekvenciás mágneses tér ellen a legjobb védekezés a megfelelően nagy védőtávolság tartása. Bázisállomások esetén, Magyarországon érvényben lévő egészségügyi határértékek:

- 900 MHz 4.500.000 $\mu\text{W}/\text{m}^2$
- 1800 MHz 9.000.000 $\mu\text{W}/\text{m}^2$

A határértékek megállapításakor a különböző kutatási eredményeket vették alapul. A frekvencia növekedésével a behatolási mélység csökken, ezért állapítottak meg két értéket.

1.17.6. HULLADÉKKEZELÉS

A Miskolci Regionális Hulladékgazdálkodási Közzolgáltató Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság, azaz rövidített elnevezéssel, a MiReHuKöz Nonprofit Kft. 2014. január 1-től hulladékgazdálkodó közzolgáltatóként (3821'8 TEÁOR) a térségben 37 településen végzi tevékenységét a lakosság és a vállalkozások részére, így Sajóörösnön is. Tevékenységi köreik:

Települési szilárd hulladékok gyűjtése és szállítása:

2013. január 1-től a 2012. évi CLXXXV törvény rendelkezései alapján valamennyi ingatlanhasználó, így a gazdálkodó szervezetek is kötelesek a települési szilárd hulladék közzolgáltatás (EWC 200301) igénybevételére, a szolgáltatásért törvényben, valamint miniszteri rendeletben meghatározott díjat kell fizetni. A lakossági szilárd hulladék gyűjtése szabvány gyűjtőedényekkel történik, illetve az egyedi igényekhez igazodva szabványos, 60, 110/120, 770, 1100 literes hulladéktároló edényzetet használnak. A hulladékgyűjtést az adott településeken minden héten hétfőtől péntekig ugyanazon a napon/napokon végzik (ünnepe napokon is). A begyűjtött hulladékot a Hejőpapi 073/6. helyrajzi számon üzemelő Regionális Hulladékkezelő Központba szállítják.

Szelektív hulladékgyűjtés:

A szelektív hulladékgyűjtési rendszer több elemből épül fel, mely magába foglalja a gyűjtőszigeteket, a házhoz menő gyűjtést, a zöldhulladékok gyűjtését, a lomtalanítást, a veszélyes hulladékok gyűjtését, valamint az újrahasználati központokat is.

Gyűjtősziget:

Sajóörösnön a Jókai ut – Bem utca kereszteződésénél szelektív gyűjtősziget található. A szelektív gyűjtőszigetekenél lehetőség van napszaktól függetlenül a szelektálható hulladékok elhelyezésére gyűjtőedényekben. Elhelyezhető hulladékok:

- Papír
- Fehér üveg
- Színes üveg
- PET

Zöldhulladékok gyűjtése:

A háztartásokban, illetve gazdaságokban keletkező zöldhulladékot (biológiai lebomló növényi eredetű hulladékot) kezelésére a házhoz menő, zsákos rendszerű zöldhulladék gyűjtés került bevezetésre (november 15-ig). A lakosságnak nagyobb mennyiségű zöldhulladék elhelyezésére - térítési díj ellenében - a Hejőpapi 073/6. helyrajzi számon üzemelő komposztáló telepen is van lehetőség.

Lomtalanítás:

A MiReHuKöz Nonprofit Kft. évente két alkalommal, tavasszal és ősszel lomtalanítási akciót szervez, melynek alkalmával az érintett területekről a megjelölt időpontokban elszállításra kerülnek a háztartásokban feleslegessé vált hulladékok.

Hulladékudvarok:

A MiReHuKöz Miskolcon 3 helyszínen működtet hulladékudvart. Ezeken a helyszíneken a lakosságnál keletkező veszélyes és nem veszélyes hulladékok szakszerű gyűjtésének, kezelésének biztosítása; a lakosság által leadott hulladékok elkülönített gyűjtése és válogatása történik. A hulladékudvarokat kizárólag a Miskolc Térségi Konzorcium 37 tagönkormányzata közigazgatási területén élő, bejelentett lakcímmel rendelkező lakosok vehetik igénybe.³⁹

1.17.7. VIZUÁLIS KÖRNYEZETTERHELÉS

Irreverzibilis vizuális konfliktus a településen pillanatnyilag nincs. A tartós konfliktusok közé sorolhatók a roncsolt, felhagyott területek okozta és az illegális hulladéklerakásból eredő vizuális környezetterhelés. A zöldfelületek és azok kapcsolati hiánya, térségi szinten a zöldfolyosó hálózat hiányosságai (védő- és takarófásítások hiányai) egyaránt okoznak vizuális konfliktusokat.

1.17.8. ÁRVÍZVÉDELEM

A települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet mellékletében Sajóörös település „B”, közepesen veszélyeztetett besorolást kapott.

³⁹ <http://www.mirehukoz.hu>

1.18. KATASZTRÓFAVÉDELEM (TERÜLET FELHASZNÁLÁST, BEÉPÍTÉST, BEFOLYÁSOLÓ VAGY KORLÁTOZÓ TÉNYEZŐK)

1.18.1. ÉPÍTÉSFÖLDTANI KORLÁTOK**1.18.1.1. ALÁBÁNYÁSZOTT TERÜLETEK, BARLANGOK ÉS PINCÉK TERÜLETEI**

Sajóörös közigazgatási területén belül nem találhatók.

1.18.1.2. CSÚSZÁS-, SÜLLYEDÉSVESZÉLYES TERÜLETEK

Sajóörös közigazgatási területén belül nem találhatók.

1.18.1.3. FÖLDRENGÉS VESZÉLYEZTETETT TERÜLETEI

Sajóörös közigazgatási területén belül nem találhatók.

1.18.2. VÍZRAJZI VESZÉLYEZTETETTSÉG

A települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló 18/2003. (XII.9.) KvVM-BM együttes rendelet mellékletében Sajóörös település "B", azaz közepesen veszélyeztetett besorolást kapott.

1.18.2.1. ÁRVÍZVESZÉLYES TERÜLETEK

Az integrált környezet-átalakító munkák (folyószabályozás, gátépítés, láp- és mocsárlecsapolás, melioráció, fásítás), mint a magyar gazdaság modernizálásának alapvető feltételei 1846-ban kezdődtek. Először a Tisza szabályozása, majd a XIX. Század végén következett a Sajó és a Tisza melléki ártér-övezetmentesítése, a Bükk felőli patakok szabályozása.

A község területén először az 1700-as évek végén tudunk a folyó szabályozásáról. A munkálatokat a Sajó gyakori kártételei miatt Melczer László helyi földesúr kezdeményezte. A Sajó medrének kisebb-nagyobb szabályozására ezt követően is sor került, nagyobb csatornázási munkát 1925-1926-ban végeztek örs mellett a folyón. A XX. Század második felében az árvízveszélyes terület nagysága a faluban már csak mintegy 350 kat. holdat tett ki a település északkeleti szélén, a folyó mellett. Az árvizektől azonban a település napjainkig nem tudott megszabadulni. Újra és újra védekeznie kellett a folyó áradásaival szemben. A község lakosságának a Sajón lefolyó legnagyobb árvízzel 2010-ben kellett megküzdenie.

1.18.2.2. BELVÍZVESZÉLYES TERÜLETEK

A község felszín alatti víz állapota szempontjából fokozottan érzékeny területnek, valamint kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi területnek minősül.

1.18.2.3. MÉLY FEKVÉSŰ TERÜLETEK

A település alacsony fekvése miatt lassú a lefolyás.

Bizonyos településrészek terepszintje a közeli folyó árvízi vízszintje alatt fekszik.

1.18.2.4. ÁRVÍZ ÉS BELVÍZVÉDELEM

Az árvizek, belvizek, nagy csapadékok okozta vízkárok megelőzése érdekében fontos a település egységes vízrendezése, a teljes belterület csapadékvíz elvezető rendszerének folyamatos fejlesztése és fenntartása.

Új beépítésre javasolt terület csapadékvíz elvezetését előzetesen kell megoldani, terület beépítését csak a vízrendezés megoldása, a vízvezető rendszer kiépítése után kezdeni meg. Közlekedési

területek, utak mellett a csapadékvíz elvezető árkok kiépítéséhez (amennyiben szükséges) is biztosítani kell a területet.

A település területét nagyvízi meder és belvizek egyaránt érintik (nagyvízi meder: a vízfolyást vagy állóvizet magában foglaló terület, amelyet az árvíz levezetés során a víz rendszeresen elborít, és amelyet a mértékadó árvízszint vagy az eddig előfordult legnagyobb árvízszint közül a magasabb jelöl ki.)

Jelenleg folyamatban vannak a nagyvízi mederkezelési tervek az árvízi kockázati térképezés és stratégiai kockázati tervek, valamint a Tisza-völgye és mellékfolyóinak árvízvédelmi fejlesztési koncepciójának kidolgozásai. Ezek a tervek érintik Sajóörös közigazgatási területét is. A tervekben meghatározásra kerül az új nagyvízi mederhatár, valamint az árvízi levezető sávok, melyek alapján a terület hasznosítás módjának lehetőségei, valamint azok használatára vonatkozó nagyvízi mederkezelési előírások módosulhatnak.

1.18.3.1. KEDVEZŐTLEN MORFOLÓGIAI ADOTTSÁGOK (PL. LEJTÉS, FALSZAKADÁS)

A település közigazgatási területén nincsenek kedvezőtlen morfológiai adottságú területek.

1.18.3.2. MÉLYSÉGI, MAGASSÁGI KORLÁTOZÁSOK

A település közigazgatási területén nincsenek magassági és mélységi korlátozások.

1.18.3.3. TEVÉKENYSÉGBŐL ADÓDÓ KORLÁTOZÁSOK

A település közigazgatási területén nincsenek tevékenységből adódó korlátozások

1.19. ÁSVÁNYI NYERSANYAG LELŐHELY

A Magyar Bányászati és Földtani Hivatal hatósági nyilvántartása alapján a település közigazgatási területén nem található bányatelek.

térkép 22: ásványi nyersanyag gazdálkodási terület
forrás: Hadas Építész – Mérnöki és Művészeti Kft.

2. HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ

2.1. A VIZSGÁLT TÉNYEZŐK ELEMZÉSE, EGYMÁSRA HATÁSUK ÖSSZEVETÉSE. A VIZSGÁLATOK ALAPJÁN A TÉNYLEGES ÁLLAPOTOK ELEMZÉSE, EGYMÁSRA HATÁSUK ÖSSZEVETÉSE, FOLYAMATAIK ELEMZÉSE

TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK

A településfejlődéséhez szükséges adottságok optimálisnak mondhatók Sajóörösön.

Térségi kapcsolatok úthálózata fejlett, csak kisebb beavatkozások szükségesek. Sajóörös közvetlen bekötéseinek fejlesztése kedvező lenne.

A község Muhival és Nagycsécssel együtt működtet Sajóörösi Közös Önkormányzati Hivatalt, Sajóörösi székhellyel és muhi, nagycsécsi kirendeltségekkel.

Az Országos Területfejlesztési Konceptió országos jelentőségű területi célkitűzéseihez igazodva elsősorban a vízi- és kerékpáros turizmus, a Sajó folyó turisztikai célú hasznosításának van létjogosultsága. A Sajó partján fekvő község számára a folyó ma még sok tekintetben kihasználatlan vízi útvonala meghatározó táj- és térformáló erőként szintén sajátos fejlesztési lehetőségek hordozója.

A településen a munkahelyteremtő, ipari beruházásoknak, szolgáltatásbővítő fejlesztéseknek, a térségi megközelíthetőség folyamatos javításának kiemelt szerep juthat az elkövetkező időszakban, összhangban az országos és térségi dokumentumokban foglaltakkal.

Tiszaújváros egyre közelebb kerül Sajóöröshöz, határai már csak 1 km-re vannak egymástól. A Tiszaújvárosból átköltöző fiatal családoknak köszönhetően a község egyre urbanizáltabb képet mutat. Bizonyos szolgáltatások (pl. posta, javítás) sok esetben könnyebben hozzáférhetőek a tiszaújvárosi lakosság számára a dinamikusan fejlődő Sajóörösön, mint Tiszaújvárosban.

TÁRSADALMI FOLYAMATOK

Sajóörösön a lakónépesség 1990 és 2010 között jelentősen, 63,6%-al növekedett. 2010 és 2014 között kis mértékű, 0,4%-os csökkenés figyelhető meg. Ezekből az adatokból megállapítható, hogy Sajóörös lakónépességének alakulása az országos a megyei és térségi viszonylatot tekintve is sokkal kedvezőbb képet mutat.

Sajóörös demográfiai szempontból befogadó térségnek számít. A faluban letelepedők növekvő száma ellensúlyozza a természetes fogyást. 1982-től kezdődött a tendencia, hogy a beköltözők száma nagyobb volt, mint az elköltözők száma. Tiszaújváros közelsége, a település fejlődése, serkentőleg hatottak a község népességnövekedésére. A migráció Tiszaújvárosból a környező településekre, magyarázható a panel lakótelepről életkörülményeik javítása érdekében zöldövezetbe költözéssel és a jellemzően alacsonyabb ingatlanárakkal.

GAZDASÁGI FOLYAMATOK

Sajóörös gazdasági versenyképesség szempontjából jó helyzetben van. A község közlekedés-földrajzi elhelyezkedése különösen előnyös, az M3-as autópálya megépülésével az ország gazdasági pólusai közelebb kerültek és a keleti piacokba való hálózati bekapcsolódás lehetősége óriási mértékben megnőtt. A letelepedni szándékozó, magasabb hozzáadott értékű termelést és szolgáltatást nyújtó vállalkozások a szakképzett munkaerő iránti igényüket a képzett, magasan kvalifikált szakemberek köréből, valamint a dél-borsodi régió szabad munkaerő-kínálatából meríthetik. Utóbbiak jelentős része azonban alacsony iskolázottsága és szakképzetlensége miatt esélytelen a munkába állásra, mivel egyre inkább a több szakmához értő, komplex tudással rendelkező munkaerő iránt nő meg a kereslet.

A pénzügyi világválság Sajóörös gazdaságát és munkaerőpiacát sem hagyta érintetlenül. A regisztrált munkanélküliek aránya a 2001-es és a 2011-es Népszámlálás közötti időszakban növekedett. 2001-ben 3,8%-ról 2011-ben 5%-ra, de így is kedvezőbb az országos, a Tiszaújvárosi járási és a Tiszaújvárosi helyzetnél.

Sajóörösön gyakorlatilag nincs érzékelhető idegenforgalom, bár értékelhető turisztikai potenciállal, megővásra érdemes épített örökséggel rendelkezik. A legfontosabb idegenforgalmi vonzerőt a Sajó közelsége jelenti, a vízi turizmus szempontjából sok, jelenleg teljesen kiaknázatlan lehetőség hordozója.

A KSH vállalkozások számának szektoronkénti részesedésére vonatkozó adatait vizsgálva megállapítható, hogy 2008 és 2010 között a szolgáltatásokban működő vállalkozások aránya nőtt, míg a mezőgazdaságban és ipar-, építőipar szektorokban csökkent.

TELPÜLÉSI KÖZSZOLGÁLTATÁSOK

A közfeladatok ellátása a településen megfelelő színvonalon biztosított és elmondható, hogy a község teljes körűen ellátja a településüzemeltetési és egyéb közzolgáltatási feladatait.

A Sajószöged – Nagycséc – Sajóörös Közoktatási Intézményfenntartó Mikrotársulás gondoskodik a három település óvodás gyermekeinek és a tanulóinak neveléséről. A székhelytelepülés Sajószöged, a székhelyóvoda a sajószögedi Napköziotthonos Óvoda, melynek tagóvodája a Nagycséc Óvoda, és a sajóörösi Hétszínvirág Óvoda.

Sajószöged – Sajóörös Alapfokú Közoktatási Társulás gondoskodik a tanköteles tanulók általános iskolai neveléséről, oktatásáról, valamint az alapfokú művészetoktatásról, továbbá a nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozók óvodai neveléséről, általános iskolai neveléséről és oktatásáról.

Az egészségügyi intézményeket tekintve, 1db háziorvos és 1db védőnő látja el a község orvosi rendelőjét. Az ügyeleti ellátást, mozgó szakorvosi szolgálatot, fogászati ellátást, otthoni betegellátást a Tiszaújvárosi Városi Rendelőintézet látja el.

TELPÜLÉSSZERKEZET

A község szerkezetét tekintve négy fő részből áll:

- ősközség
- településközpont
- hálós településszerkezet
- mezőgazdasági területek

A település első lakóházai a Sajó mentén, a mai Táncsics-, Sajó-, Gát-köz és kastélykert, illetve a mai Fő és Kossuth utca vonalán épültek ki. Az ősközségnek szabálytalan telek osztású, zegzugos, keskenyutcás szerkezete volt a község északi részén. Az ÉNy-i negyedet a Melczer-Mándy féle kastélyépület és park uralta, szemben vele a templom. Ebben a térségben alakult ki a település központja. Örös törtvonalú főutcájára enyhe ívben kapcsolódik a gyűjtőutcája, a Kossuth Lajos utca. A település nagyobbik felén látszik az újkori telekosztás eredménye, a szabályosabban hálós településszerkezet.

Hiányzik az egységes szemlélettel kialakított településközpont és a Sajó folyó közelségének turisztikai kiaknázása. A község a településfejlesztés olyan területét célozta meg a turizmus, az üdülés, az irdegenforgalmi beruházások és a sport tevékenységek biztosítása révén, amelyek együttesen támaszkodnának és fejlesztenék a helyi természeti adottságokat valamint az épített környezetet.

KÖRNYEZET

Sajóörös Község Önkormányzata kiemelten fontos feladatának tekinti a település környezeti állapotának megőrzését, javítását és a gazdasági fejlődés káros hatásainak megelőzését és mérséklését, ill. a település fenntartható fejlődés elveinek megfelelő módon történő működtetését. A tanulmányban akcióprogramok kerültek meghatározásra, melyek a feltárt problémákra, illetve a települési környezet javítására, a fenntartható fejlődésre is megoldási javaslatokat biztosít.

3. HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ

3.1. A HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE, SZINTÉZIS

3.1.1. A FOLYAMATOK ÉRTÉKELÉSE

A helyzetfeltárásból megállapítható, hogy Sajóörös egy élhető, versenyképes és fenntartható község. Köszönhető ez annak, hogy az önkormányzat partneri kapcsolatot ápol polgáraival. A település kiemelt figyelmet fordít a térségi partner- kapcsolatok építésére, elsődlegesen a szomszédos településekkel (Tiszaújváros, Sajószöged, Muhi, Nagycsács) és kistérségekkel. A három település (Sajóörös, Muhi és Nagycsács) köré szerveződő kistérségi lokálpatriotizmusa segíti a lakosság megtartását, valamint a közös felkészülést a gazdasági és a társadalmi kihívásokra. Sajóörös szerepköre tovább erősödhet a természeti adottságok és az épített környezet fejlesztése mentén a turizmus jelentős iparággá alakításával és iparfejlesztéssel.

3.1.2. A TELEPÜLÉS ÉS KÖRNYEZETÉNEK FEJLESZTÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ KÜLSŐ ÉS BELSŐ TÉNYEZŐK ÖSSZEFOGLALÓ ÉRTÉKELÉSE

A külső és belső tényezők értékeléséhez a SWOT analízis módszertanát használjuk fel. A következő elemzésben a lényegi pontok kiemelésére törekedtünk az áttekinthetőség érdekében.

Társadalom

Erősségek	Gyengeségek
- Magas iskolai végzettség - A lakhatási feltételek javulása - A település közösségi életének fejlesztése - A lakosság aktivizálása a közösségi életbe való bevonással	- Demográfiai változások, elöregedés - Ellátórendszer gyenge és rendszertelen kapcsolata a civil szervezetekkel - Önkéntesek hiánya - Hiányos munkaerő-piaci pozíció - Fiatalok elköltözése - A településarculat hiányosságai, identitásvesztés
Lehetőségek	Veszélyek
- Foglalkoztatás bővítése iránti elkötelezettség - Szociális ellátórendszer harmonizációja - Fejlesztésekhez kapcsolódó humán fejlesztés - Pályázati források kihasználása	- Gyorsan változó jogszabályi előírások - Normatívák csökkenése - Finanszírozások csökkenése - Romló megyei, térségi foglalkoztatási mutatók

Gazdaság

Erősségek	Gyengeségek
- Kiváló közlekedés-földrajzi, logisztikai elhelyezkedés - Vonzó, tiszta, rendezett, fejlett infrastruktúrával ellátott lakókörnyezet - Stabil önkormányzati gazdálkodás, stratégiai szemlélet - Világos helyi fejlesztéspolitika	- Alacsony önkormányzati (gazdasági) bevétel - Kevés szakképzettséget, felsőfokú végzettséget igénylő munkahely - Szakképzett, illetve diplomás fiatalok elvándorlása - A sajó turisztikai vonzerejének kihasználatlansága
Lehetőségek	Veszélyek
- Új vállalkozások fogadására, további munkahelyek teremtésére Ipari Park kialakítása - Együttműködő településhálózat, közös turisztikai programok, marketing - Több lábon álló gazdasági szerkezet teremtése az idegenforgalom szerepének növelésével - A Sajóban rejlő gazdasági potenciál kiaknázása	- Csökkenő önkormányzati bevételek - Kulcsprojektek megvalósításának elhalasztása

Települési környezet

Erősségek	Gyengeségek
- Sportpálya - A település nagy részén útmenti zöldsáv, előkert	- Alacsony zöldfelületi arány - A belterületi zöldterület jelentős része intézményi területeken és a településközpontban koncentrálódik - Kevés közpark - Kevés játszótér - Folyó menti területek nem megfelelő kihasználtsága
Lehetőségek	Veszélyek
- Közterületi rehabilitáció - Zöldfelületek megújítása tervezői, településvezetői szempontok alapján - Sportpályák bővítése - Folyó menti zöldterület kihasználása turisztikai, sportolási és rekreációs szempontból	- Sajó folyó menti zöldterületek elhanyagolása - Kastélyparki zöldfelület kihasználatlansága - Településközpont kihasználatlansága, elhanyagoltsága

Védett területek és környezetvédelem

Erősségek	Gyengeségek
- Sajó folyó mentén tájképvédelmi terület - Ökológiai folyosó a település északi részén - Termákvíz kincs	- Természetközeli állapotú területek fogyása a településen - A települést érintő érzékeny felszín alatti vízvédelmi terület védelme nem teljeskörűen megoldott - A települési hulladékkezelési rendszer további fejlesztést, népszerűsítést igényel, nincs települési komposztáló telep - Megújuló energiaforrások kihasználtsága alacsony, energiafüggőség - Fenntartható életmód (alacsony víz- és energia felhasználás, háztartási hulladéktermelés visszaszorítása stb.) nem ismert, nem elterjedt
Lehetőségek	Veszélyek
- Komplex vízvédelmi beruházások és ivóvízbázis-védelem - Tájrehabilitáció - Település szilárdhulladék gazdálkodási rendszerek fejlesztése (szelektív hulladékgyűjtés, komposztálás) - Megújuló energia alapú térség-fejlesztés - Fenntarthatóbb életmódot és fogyasztási lehetőségeket népszerűsítő, terjedésüket elősegítő	Biodiverzitás csökkenése, természeti rendszerek, folyamatok sérülékenysége nő

Települési környezeti infrastruktúra

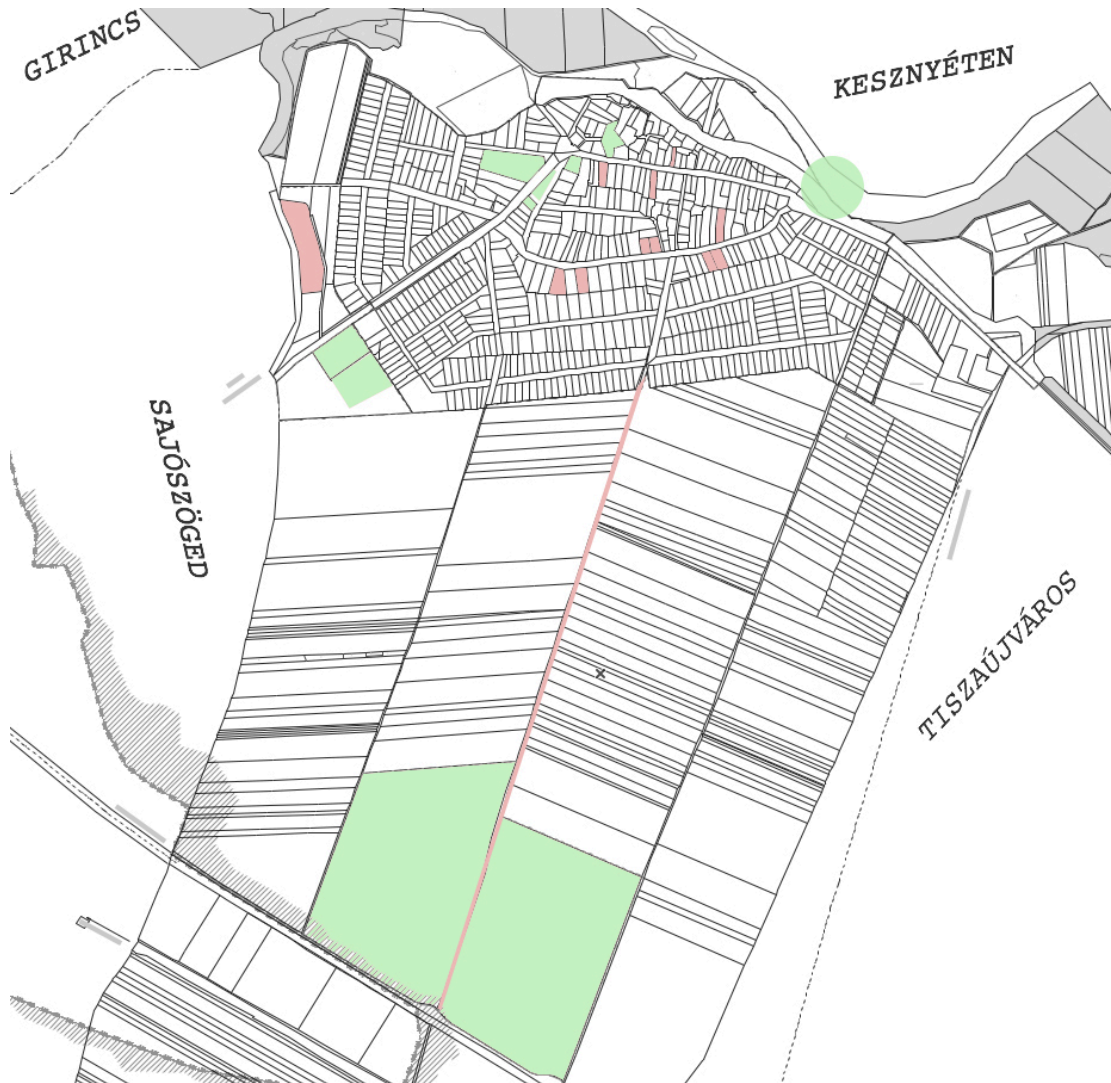
Erősségek	Gyengeségek
- Tiszaújvárosi korszerű szennyvíztisztító telep látja el a község közigazgatási területén keletkező szennyvíz elvezetését és kezelését - Korszerű meglévő közműhálózat	- A település bizonyos részein nincs kiépítve a szennyvízcsatorna hálózat - A rákötések aránya nem 100%-os
Lehetőségek	Veszélyek
Közel 100%-os a rákötések aránya	- A tiszaújvárosi szennyvíztisztító túlzottan leterhelté válhat - A tiszaújvárosi szennyvíztisztító kapacitásbővítését meg kell valósítani - Puffer tároló kapacitás és átemelő szivattyúcserek szükségesek lehetnek

Közlekedési infrastruktúra

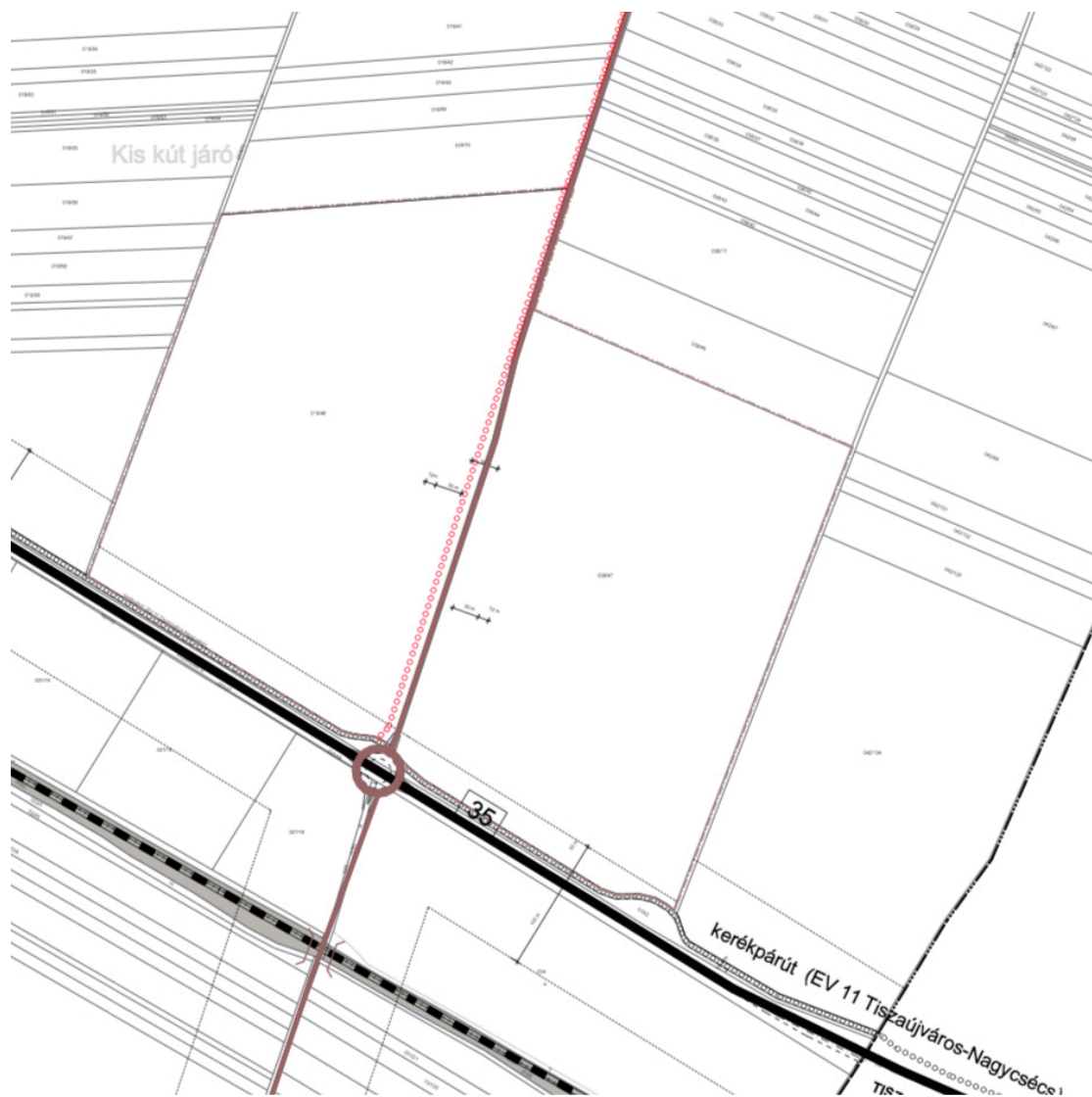
Erősségek	Gyengeségek
• Kiváló közlekedésföldrajzi helyzet • Jó főúthálózati kapcsolatok • A meglévő mellékúthálózat és közterületi rendszer megfelelő alapot képez a távlati fejlesztésekhez • Kerékpáros közlekedésre alkalmas morfológiai és környezeti állapot	• Alacsony szolgáltatási színvonal több közlekedési alágazat területén • Kerékpárút-hálózat hiánya • A település közterületeinek (utak, terek) műszakilag és esztétikailag leromlott állapota • Korlátozott településközponti parkolási lehetőségek
Lehetőségek	Veszélyek
• Kerékpáros közlekedési infrastruktúra fejlesztése • Közúti közlekedés úthálózati fejlesztése • Minőségi közlekedésen alapuló, település és környezete számára egyaránt gyümölcsöző együttműködés • A község fejlődését szolgáló külső és belső úthálózati kapcsolatok fejlesztése • Vonzóbb, élhetőbb község kialakítása a közterületek rendezésével, karbantartásával • Az idegenforgalommal kapcsolatos vízi közlekedés különböző szintjeinek kiépítése, vízi szállítás létesítményeinek kiépítése (kikötő) • A természeti környezet által biztosított előnyök kihasználása a kerékpáros turizmus fejlesztésében	• Sajó megközelíthetőségének elhanyagolása • A település megfelelő kerékpáros közlekedési infrastruktúrájának hiányából eredő idegenforgalmi hátrány • A Sajó folyó kihasználatlanságából fakadó területi elhanyagoltság

3.2. PROBLÉMATÉRKÉP/ÉRTÉKTÉRKÉP

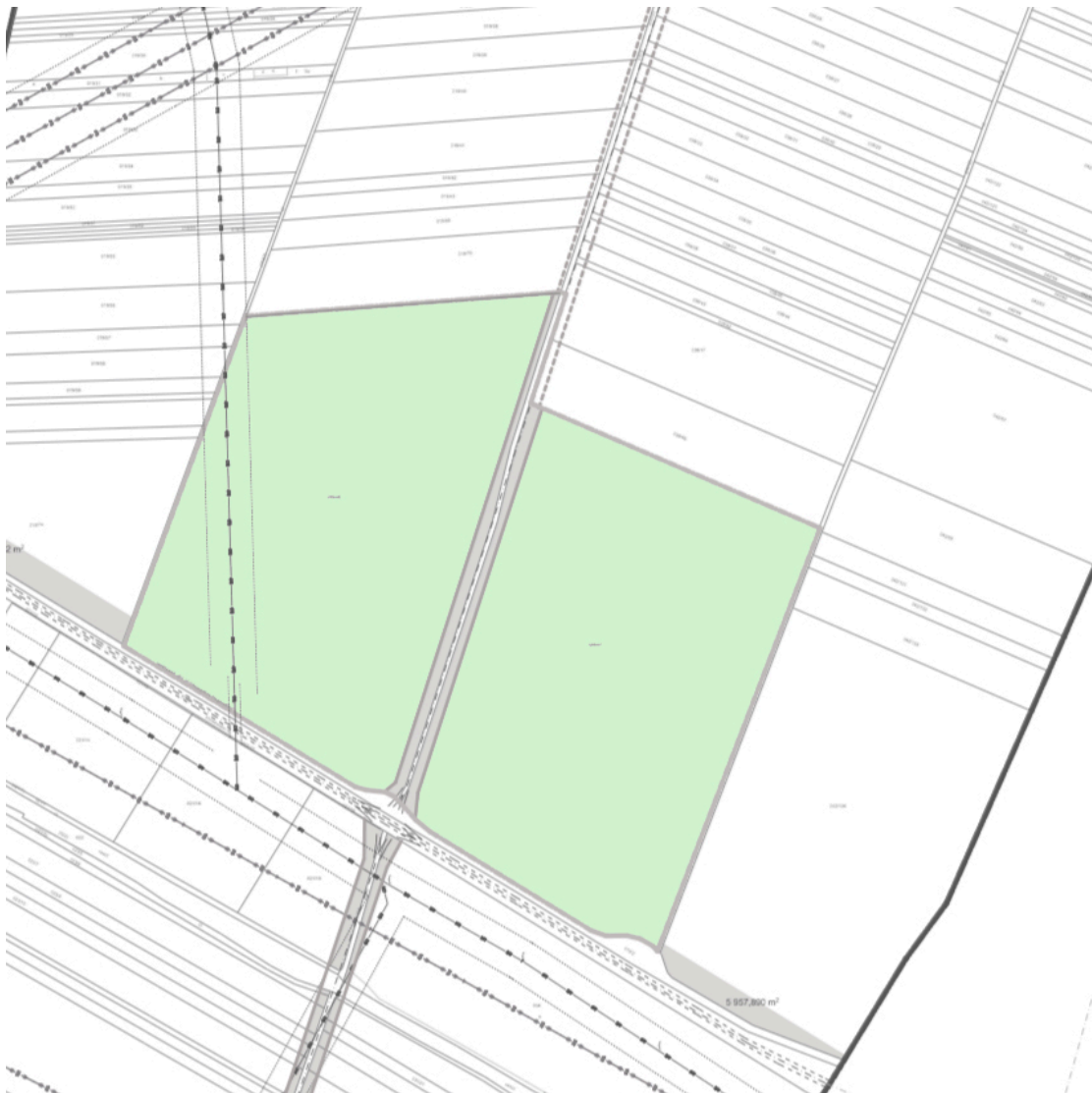
Sajóörös beazonosított problémáinak térképi formában való összefoglalását az alábbi problématérkép szemlélteti. A problématérkép célja a község kritikus területeinek, a településfejlesztés neuralgikus pontjainak térképi ábrázolása. A problématérkép területileg próbálja szemléltetni a SWOT elemzés alapján feltárt és térképen feltüntethető települési gyengeségeket és veszélyeket.

térkép 23: áttekintő térkép – problémák és lehetőségek,
forrás: saját szerkesztés

térkép 24: nem kielégítő kerékpár- és közút infrastruktúra,
forrás: saját szerkesztés

térkép 25: célterület ipari park kialakítására,
forrás: saját szerkesztés

*térkép 26: temető – hiányos infrastruktúra,
forrás: saját szerkesztés*

*térkép 27: lehetőség a sportpálya funkcionális bővítésére,
forrás: saját szerkesztés*

térkép 28: településközpont rendezése,
forrás: saját szerkesztés

térkép 29: hagyományos építészet értékeit őrző lakóházak – dokumentálandó,
forrás: saját szerkesztés

térkép 30: kihasználatlan folyóparti területek,
forrás: saját szerkesztés

ÁBRÁK JEGYZÉKE

ábra 1: összefoglaló ábra	10
ábra 2: stratégiai célrendszer	13
ábra 3: Magyarország lakónépességének változása (2002-2012)	16
ábra 4: Sajóörös népessége (1949 – 2014)	17
ábra 5: a népesség körmegoszlása Sajóörösön	19
ábra 6: lakások száma Sajóörösön (1990-2014)	21
ábra 7: egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) Magyarországon (2011)	28
ábra 8: regisztrált munkanélküliek száma Sajóörösön (2002-2013)	29
ábra 9: egy főre jutó jövedelem Sajóörösön (2002-2013)	30
ábra 10: nemzetgazdasági ágak részesedése a GDP-ből (2010)	31
ábra 11: nemzetgazdasági ágak aránya Sajóörösön	31
ábra 12: mezőgazdaságban működő vállalkozások aránya Sajóörösön (2008-2010)	32
ábra 13: ipar-, építőiparban működő vállalkozások aránya Sajóörösön (2008-2010)	33
ábra 14: szolgáltatásokban működő vállalkozások aránya Sajóörösön (2008-2010)	33
ábra 15: regisztrált vállalkozások száma Sajóörösön (2007-2010)	34
ábra 16: lakásállomány változása Sajóörösön (2007-2013)	35
ábra 17: alacsony komfortfokozatú lakások aránya a Tiszaújvárosi járásban	35
ábra 18: erdőterületek aránya Magyarországon	42
ábra 19: területhasználat Magyarországon	43
ábra 20: értékes természeti erőforrások: fenntartható tájgazdálkodás Magyarországon	43
ábra 21: új építésű lakások aránya Magyarországon	56
ábra 22: épített lakások száma Sajóörösön (2007-2012)	57
ábra 23: lakások méret szerinti megoszlása Sajóörösön	57
ábra 24: műemlékkel rendelkező települések aránya az egyes megyékben (2010)	65
ábra 25: hálózati kapcsolatok Magyarországon	68
ábra 26: közlekedés és nemzetközi térszerkezet	69
ábra 27: városhálózat Magyarországon	69
ábra 28: az egyes megyék vízi közművel való ellátottsága Magyarországon (2010)	72
ábra 29: bányászat és energetika Magyarországon	74
ábra 30: természetvédelmi területek aránya Magyarországon (2010),	78
ábra 31: a klímaváltozás hatásaival szemben leginkább sérülékeny térségek Magyarországon	79
ábra 32: fenntartható vízgazdálkodás Magyarországon	80

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

táblázat 1: lakónépesség változása (2010-2013)	17
táblázat 2: lakónépesség változása a környező településeken (1990-2011)	18
táblázat 3: nemzetiségi összetétel Sajóörösön	19
táblázat 4: a 7 évesnél idősebb népesség legmagasabb iskolai végzettsége Sajóörösön (1960-2011)	20
táblázat 5: aktív, inaktív keresők és eltartottak száma Sajóörösön (1970-2011)	20
táblázat 6: munkanélküliek aránya Sajóörösön	20
táblázat 7: lakások építési év szerinti megoszlása Sajóörösön (1919-2011)	22
táblázat 8: lakások komfortfokozat szerinti megoszlása Sajóörösön (2001-2011)	22
táblázat 9: lakások alapterület szerinti megoszlása Sajóörösön (2001-2011)	22
táblázat 10: Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve – összefoglaló táblázat	27
táblázat 11: aktív, inaktív keresők és eltartottak száma Sajóörösön (1970-2011)	28
táblázat 12: munkanélküliek aránya Sajóörösön	29
táblázat 13: üzletek és vendéglátóhelyek Sajóörösön (2013)	31
táblázat 14: regisztrált vállalkozások Sajóörösön (2013)	32
táblázat 15: vállalkozások megoszlása a foglalkoztatottak száma szerint	33
táblázat 16: a 7 évesnél idősebb népesség legmagasabb iskolai végzettsége Sajóörösön (1960-2011)	34
táblázat 17: lakásfenntartási támogatásként felhasznált összeg Sajóörösön (2009-2013)	38
táblázat 18: régészeti lelőhelyek Sajóörös területén	61
táblázat 19: Sajó Völgye légszennyezettségi paraméterei	81

TÉRKÉPEK JEGYZÉKE

térkép 1: Borsod-Abaúj-Zemplén megye	7
térkép 2: Sajóörös műholdas térképe	8
térkép 3: belterületi tulajdonjogi vizsgálat Sajóörös	36
térkép 4: Országos ökológiai hálózat elemei Sajóörös területén	45
térkép 5: a zöldfelületi rendszer vizsgálata Sajóörös belterületén	47
térkép 6: Sajóörös aktuális térképe	49
térkép 7: Sajóörös az Első Katonai Felmérés térképén (1763-1787)	50
térkép 8: Sajóörös a Második Katonai Felmérés térképén (1806-1869)	50
térkép 9: Sajóörös a Magyar Királyság térképén (1869-1887)	51
térkép 10: Osztrák-Magyar Monarchia térképén (1869-1887)	51
térkép 11: Sajóörös területhasználatának vizsgálata	52
térkép 12: a telekméret vizsgálata Sajóörös belterületén	55
térkép 13: Sajóörös a Második Katonai Felmérés térképén (1806-1869)	60
térkép 14: A történeti településmag, mely szinte megegyezik a II. katonai felmérés rajzolatáva	60
térkép 15: régészeti lelőhelyek Sajóörös területén	62
térkép 16: tervezett változtatások Sajóörös területén	63
térkép 17: tervezett változtatással érintett régészeti lelőhelyek Sajóörösön	64
térkép 18: Sajóörös helyi értékvédelemre javasolt területe	66
térkép 19: közutak sajóörös belterületén	70
térkép 20: közművesítési vizsgálat Sajóörösön	72
térkép 21: kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület	81
térkép 22: ásványi nyersanyag gazdálkodási terület	86
térkép 23: áttekintő térkép – problémák és lehetőségek	95
térkép 24: nem kielégítő kerékpár- és közút infrastruktúra	96
térkép 25: célterület ipari park kialakítására	97
térkép 26: temető – hiányos infrastruktúra	98
térkép 27: lehetőség a sportpálya funkcionális bővítésére	99
térkép 28: településközpont rendezése	100
térkép 29: hagyományos építészet értékeit őrző lakóházak – dokumentálandó	101
térkép 30: kihasználatlan folyóparti területek	102

FORRÁSOK JEGYZÉKE

Internetes források:

www.teir.hu (Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer)
www.google.com
www.ksh.hu
www.helyicivil.hu
www.sajoorosovoda.egernet.hu
www.mapire.eu
www.mirehukoz.hu

felhasznált tervek, koncepciók:

Új magyarország Fejlesztési Terv – Széchenyi 2020
Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési És Területfejlesztési Koncepció – Borsod-Abaúj-Zemplén Megye
Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területfejlesztési Koncepció
Borsod-Abaúj-Zemplén Megye „A hátrányos helyzetben élők társadalmi felzárkóztatását, mobilitását elősegítő” stratégiája. Miskolc 2012.
Tiszaújváros Integrált Településfejlesztési Stratégiája
Sajóörös – Helyi Esélyegyenlőségi program

Felhasznált irodalom:

Bodnár Tamás–Takács László 2014. *Sajóörös története*. Sajóörös
Istvánfi Gyula 2011. *A magyar falu építészeti hagyománya*. Építészfórum
Lehoczky Alfréd 2000. *Hétszáz év a Bükk és Tisza táján*. Miskolc.
Tátrai Ádám 2014. *Homályos kép*. Budapest
Turkovics Barnabás 1996 (szerk.). *Magyarország történeti statisztikai helységnévtára 9. B.-A.-Z. Megye*. Budapest.
Varga Gáborné 1970. *Borsod-Abaúj-Zemplén megye története és legújabb kori adattára*. Miskolc